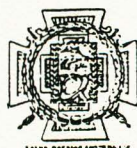

DE IZEGEMSE VADERLANDSE VERENIGINGEN EN DE TWEË WERELDOORLOGEN

Jean-Marie
LERMYTE

Marcel
NUIJTENS

Nationale Strijdersbond - Vuurkruisers - Geheim Leger - Oorlogsvrijwilligers - Politieke Gevangenen - Invaliden

KULTUUR LIGT ONS.

BANK VAN ROESELARE

JA, UW AANPAK LIGT ONS.

MACHINES BOUCHERIE

Machines Boucherie nv

Plast-o-Form nv

Stuivenbergstraat 106

8870 Izegem

Tel. (051) 31 21 41 - Fax (051) 30 54 46

TEN MANDERE

BESTUUR:

Voorzitter: Dr. JEAN-MARIE LERMYTE
Kortrijksestraat 323, 8870 Izegem
tel. 051/30 39 99

Ondervoorzitter: ANTOON VANDROMME
Blauwhuisstraat 52, 8870 Izegem
tel. 051/30 31 35

Secretaris: ROBERT LEROY
Boomforeeststraat 49, 8870 Izegem
tel. 051/30 10 56

Penningmeester: ALBERIC DEPREZ
Ommegangstraat 69/1, 8870 Izegem
tel. 051/30 28 48

Archivaris: ANDRE DEMEURISSE
Baronielaan 33, 8870 Izegem
tel. 051/30 46 58

Hoofdredacteur: BART BLOMME
Europastraat 13, 8770 Ingelmunster
tel. 051/30 03 67

Leden:
LUC BILLIOUW
Ter Beemden 16, 8870 Izegem
tel. 051/30 12 23

ANDRE MISTIAEN
Hondekensmolenstr. 24, 8870 Izegem
tel. 051/30 36 69

FREDDY SEYNAEVE
Elegastlaan 14, 8870 Izegem
tel. 051/30 58 31

RAF VANDENBERGHE
Meensesteenweg 77, 8870 Izegem
tel. 051/30 46 23

HENDRIK WILLAERT
Krommekeerstraat 3, 8080 Ruiselede
tel. 051/68 82 45

REDACTIE:
Bart Blomme
Jean-Marie Lermyte
Antoon Vandromme
Raf Vandenberghe

DE IZEGEMSE VADERLANDSE VERENIGINGEN EN DE TWEE WERELD- OORLOGEN

o.l.v.

**Jean-Marie
LERMYTE**

**Marcel
NUIJTENS**

met bijdragen van

**Roger Colpaert, Leon Hinnaert,
Marcel Huybrechts, Jean-Marie Lermyte,
Eric Lezy, Raf. Maertens, Maria Nollet,
Marcel Nuijttens, Roger Parmentier,
Emiel Samyn, Jerome Samijn,
Raf Vandenberghe, Maurice Vandommele,
Maurits Vankeirsbilck, Jules Vermeersch**

Verantwoordelijke uitgever: Jean-Marie LERMYTE, Kortrijksestraat 323, 8870 Izegem.

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn bijdrage.

Voor gehele en gedeeltelijke overname is de voorafgaandelijke toestemming van de heemkundige kring en de auteur vereist.

ALG. NUMMER **95**, 33ste JG. NR. 1 (mei 1993)

LIJST ERELEDEN 1993

afgesloten op 20 april 1993

In Izegem:

Allosserie, Luc, Roeselaarsestraat 327
Allewaert, Luc, Marktstraat 14
Ameye, J.-L., Ommegangstraat 9/3
Boucherie, mevr. Christiane, Abelestraat 61
Boucherie, Lionel, Ambachtenstraat 80
Boucherie-Vanfletoren, Gapaardstraat 45
Boucherie-Verfaillie, Krekelstraat 9
Bral-Dejonghe, Rudi, Ardooisestraat 62
Bruyneel, R., Ingelmunstersestraat 57
Christiaens, Marcel, Eigenhaardstraat 45
Christiaens, Omer, Prins Albertlaan 2
Christiaens, Roselin, Grote Markt 17
Compernelle-De Vlieghe, Heibrugstraat 17
D'Artois, Johan, Hondkensmolenstraat 12
Debruyne, Rudy, Slagmeersenstraat 13
Declerck, Raf, Grote Mmamrkt 11, bus 4
Decoene, E.H. Jozef, Kerkstraat 13
De Forche, Christiaan, H. Consciencestraat 18
Degezelle, L., Nieuwstraat 4
Demey, Johny, Kortrijksestraat 321
de Múelenaere, E.H. José, Kasteelstraat 26
Demuyne, Gustaaf, Baron de Pélichystraat 45
Denys, Roland, Burg. Vanden Bogaerdelaan 67
Derolez, Jacques, Bellevuestraat 45
Drukkerij Demoen, Sint-Crispijnstraat 26
De Vlieghe, Luc, Melkmarktstraat 1/3
Dubaere, E.H. Ludwig, Kerkstraat 7
Dupont, Jim, Kerkplein 8, bus 4
Dupont, Dr. Johan, Lendeledsestraat 7
Eeckhout, Dr. A., Baron de Pélichystraat 4
Gesubsidieerde Vrije Basisschool, Leenstraat 110
Guillemyn, Antoon, Meensesteenweg 88

Handsaeme, Roland, Gentsheerweg 82
Herman, Raphaël, Stijn Streuvelsstraat 26
Kemp, Marc, Gentsheerweg 45
Madou, André, Roeselaarsestraat 317
Maertens, Eric, Kerelsstraat 15
Maes, Bernard, Gentsestraat 84
Naessens, Maurice, Ingelmunstersestraat 50/52
Saelen, Mevr. André, Kachtemsestraat 137
Sagon-Vanden Avenne F., Gentsestraat 17
Seynaeve, Jozef, Burg. Vanden Bogaerdelaan 93
Sint-Jozefscollege, Burg. Vanden Bogaerdelaan 53
Spriet, Noël, Sint-Antoniussstraat 17
Strobbe-Cardoen, Dirk, Gentsheerweg 98
Strobbe-Debever, Mevr. G., Korenmarkt 11, app. 11
Strobbe-Staessens, Luc, Vredestraat 1
Terry-Declercq, Rik, Melkmarkt 2
Vanbeckevoort Jaak, Meensestraat 131
Vandenbussche, André, Dam 43
Vanderhaeghen, Albert, Baronielaan 26
Vandewalle, Mevr. Antoinette, Nieuwstraat 9
Vandommele, Roger, Sint-Rafaëlsstraat 14
Vandommele, Roger, Roeselaarsestraat 93
Vandromme, Willy, Baronstraat 112
Vangheluwe, Daniël, Slagmeersenstraat 32
Vanhaverbeke-Leroy, Luc, Mentenhoekstraat 131
Velghe Joris, Kortrijksestraat 46
Vens, Werner, Prinsdomlaan 16
Verhoestraete, Mevr. Brigitte, Gentsheerweg 92
Verledens, Willy, Peter Benoitstraat 11
Zusters van Liefde, Roeselaarsestraat 47
Zusters van Maria, Gentsestraat 31

Buiten Izegem:

Deblauwe, Jules, Sint-Amandstraat 107, 8800 Roeselare
Depoorter-Decoopman, Frans, V. Wselystraat 15, 2679 A.V. de Lier (Nederland); Weggevoerdenlaan 2, bus F2, 8500 Kortrijk
Durand, Gerard, Arsenaalstraat 37, 8000 Brugge
Gillès de Pélichy, juffr. Jeanne, Keizer Karelstraat 105, bus 30, 8000 Brugge
Hendrickx, J., Heidelaan 7, 3001 Heverlee-Leuven
Hespeel Aviation N.V., 'Brucargo', 1931 Brucargo
Huyghe, Emmanuel, Rodebergstraat 25; 8954 Heuvelland
Meyfroidt, Armand, Vlasschaardstraat 12, 8770 Ingelmunster
Ronse, Chris, Renmeesterlaan 175, Middelburg (Nederland)
Ryserhove, Alfons, Kloosterstraat 46, 9910 Knesselare
Soens, Gerard, Beukenlaan 11, 8860 Lendeled
Strynckx, Jan, Rotstraat 60, 9240 Zele
Vanantwerpen, Lucien, Korenstraat 19, 9800 Deinze
Vanneste, Guido, Tarwestraat 10, 8770 Ingelmunster
Seynaeve-Bok, E., Grote Markt 25/11, 8800 Roeselare
Vandewalle, Roger, Ingelmunstersestraat 13, 8860 Lendeled
Vermandere-Deputter, Geert, Beemd 6, 1654 Huizingen

M. VANDOMMELE. De eerste wereldoorlog	5
J.-M. LERMYTE. Persberichten	10
M. VANDOMMELE. De Nationale Strijdersbond, afdeling Izegem, tot aan de tweede wereldoorlog	17
R. VANDENBERGHE. De Nationale Vuurkruisenbond, afdeling Izegem	23
R. MAERTENS en M. NUIJTENS. Het Nationaal Verbond der Verminkte en Invalide Militairen van de oorlog, afdeling Izegem	27
M. VANDOMMELE. De tweede wereldoorlog	29
M. NUIJTENS. De Belgische militairen gevallen in Izegem, Emelgem en Kachtem tijdens de meidagen 1940	32
M. NUIJTENS. De Izegemse Vrijwillige Brandweer in de Meidagen 1940	34
L. HINNAERT. Belgisch leger op de vlucht in Frankrijk	38
M. VANKEIRSBILCK. De toog	41
R. COLPAERT. Mijn krijgsgevangenschap in 1940	42
R. PARMENTIER. Krijgsgevangen in het Franse Rennes	45
M. HUYBRECHTS en M. NUIJTENS. De gewapende weerstand	46
R. MAERTENS en M. NUIJTENS. De Partizanen Armee (P.A.) en het Onafhankelijkheidsfront (O.F.)	50
M. NUIJTENS. Weggevoerden en werkweigeraars 1940-1945	51
J. SAMIJN. Moeten werken in Duitsland	54
M. NUIJTENS. Sigaretten en tabak	56
M. NUIJTENS. Zwei <i>beigeschossen</i>	58
M. NOLLET. De Nieuwe Sint-Pieter	58
E. LEZY. De oorlog voor een schoolkind	59
J. VERMEERSCH. De zoektocht naar voedsel	60
E. SAMYN. De politieke gevangenen en rechthebbenden	61
R. MAERTENS. Bond der oorlogsvrijwilligers	64
R. VANDENBERGHE. De Nationale Vereniging voor Reserveofficieren, afdeling Izegem	68
M. NUIJTENS. Izegem en het Britse 61e Reconnaissance Regiment en de <i>Old Comrades Association</i>	72
M. VANDOMMELE. De bevrijding	75
M. VANDOMMELE. De NSB-afdeling Izegem sedert de tweede wereldoorlog	76
J.-M. LERMYTE. Bibliografie	84

In de loop van 1992 werd door de vaderlandse verenigingen via Marcel Nuijttens contact met de voorzitter van Ten Mandere gelegd. In 1993 zou de eerste wereldoorlog vijfenzeventig jaar achter de rug zijn en de oudste nog bestaande vaderlandse verenigingen hun zeventigjarig bestaan kunnen vieren. Was het mogelijk aan deze gebeurtenissen een speciaal *Ten Mandere-nummer* te besteden?

We zijn daar graag op ingegaan. Ten Mandere heeft trouwens al een hele traditie met speciale nummers¹. Sommige van die nummers werden in samenwerking uitgegeven, wat dan gewoonlijk bestaat in de afname van een bijkomend aantal nummers. Ook dit keer is dat het geval. Enkele bijdragen lagen zelfs al geruime tijd te wachten op publicatie: ze waren de inzendingen van lezers die reageerden op een oproep in *Ten Mandere*, nr. 86 (1990), p. 42.

Het gaat hier om een rijkgevuuld nummer, meer dan het gewone aantal bladzijden. Sommige aspecten kwamen al aan bod in andere artikels van *Ten Mandere*². Toch kan er over en rond de twee wereldoorlogen nog veel meer geschreven worden.

We streefden naar een nummer met veel variatie. De auteurs van de artikels hebben geprobeerd, aan de hand van documenten, de gebeurtenissen zo trouw mogelijk weer te geven. De illustraties komen uit privé-verzamelingen.

Jean-Marie LERMYTE

Marcel NUIJTENS

¹We refereren naar *Confrerie H. Barbara, 1916-1965* (nr. 12), *St.-Jozefscollege jubileert. 1867-1967* (nr. 20-21), *Notitie Boekschen van J.-B. Vande Walle. Izegemse kroniek 18e-19e eeuw* (nr. 31), *75 jaar Stedelijke leergangen te Izegem* (nr. 41), *60 jaar onderwijs in de H. Hartschool te Izegem* (nr. 44-45), *Gedenkboek Koninklijke Harmonie der Congregatie Izegem, 1853-1978* (nr. 52), *Latijnse keuren in verband met de middeleeuwse geschiedenis van Izegem* (nr. 56), *Guido Gezelle en Izegem* (nr. 62) *Peter Benoit en Izegem* (nr. 70), *Kapellen te Izegem* (nr. 72) *Izegemse sagen* (nr. 74-75), *Dagboek Jules Lafaut* (nr. 76), *100 jaar rijkswachbrigade in Izegem. 1887-1987* (nr. 77), *Historische, geografische en sociale aspecten van het schoeisel* (nr. 84), *De Bosseniersgilde St-Barbara in Izegem. 1915-1990* (nr. 87-88), *150 jaar drukkers in Izegem* (nr. 90), *Monumentenummer 1991* (nr. 91) en *Rondom Sint-Crispijn* (nr. 93).

²Zie bibliografie.

DE EERSTE WERELDOORLOG

Maurice Vandommele

In 1914 begon de eerste wereldoorlog. Op 11 november 1918 kwam de wapenstilstand, nu 75 jaar geleden! In 1939 hadden we de algemene mobilisatie, op 10 mei 1940 de tweede wereldoorlog, in september 1944 de bevrijding van onze stad en op 8 mei 1945 het einde van de tweede wereldoorlog voor Europa.

Gegroeid uit oorlogsellende en soldatenmiserie.....

De directe aanleiding tot de eerste wereldoorlog was de moord op de Oostenrijkse troonopvolger aartshertog Frans Ferdinand van Habsburg en zijn gemalin gravin Sofia von Chotek. De moord gebeurde op 28 juni 1914 te Serajevo door de Serviër Gavriilo Princip. De oorzaken lagen echter veel dieper, namelijk de naijver tussen de ententes, de twee bondgenootschappen. In de onmiddellijk daaropvolgende weken kwamen de internationale verwickelingen steeds scherper naar voor en er was sprake van oorlogsdreiging en oorlog. De dreiging werd helaas werkelijkheid... Op dinsdag 28 juli 1914 verklaarde Oostenrijk de oorlog aan Servië. Het vuur was aan de lont, de afgesproken verdragen kregen hun uitwerking, de oorlogsmachine zou Europa in vuur en vlam brengen.

Op 29 juli werden de soldaten van de klas (19)10, 11 en 12 opgeroepen om het Belgisch leger te vervoegen. Men sprak nog niet van oorlog... maar op 31 juli volgde de algemene mobilisatie van het Belgisch leger tot en met de klas 1901.

Op 3 augustus vonden de eerste schermutselingen plaats aan de Belgisch-

Duitse grens. Op 4 augustus viel Duitsland met vier Duitse legers België binnen: een leger richting Brussel, een leger richting Namen en twee legers door de Ardennen naar de Maas en naar Frankrijk. Duitsland verklaarde België de oorlog! Het Belgisch leger stond tegen machtige Duitse legers, onze soldaten hadden het zeer lastig. Op 6 augustus was Luik bezet, het leger begon de terugtocht naar de vesting Antwerpen. Een golf van vurige vaderlandsliefde en offervaardigheid bezielde ons volk. In de eerste oorlogsweek vertrokken uit Izegem 25 oorlogsvrijwilligers en 8 geestelijken uit het Capucijnenklooster om het vaderland te verdedigen.

Op 12 augustus leverde het Belgisch leger een belangrijk gevecht dat aanvankelijk gunstig verliep: de slag bij Halen in de streek van Tienen. De overmacht werd echter te groot en op 19 augustus werd de definitieve terugtocht aangevat naar de vesting Antwerpen. Op 20 augustus werd Brussel bezet.

Het Belgisch leger verdedigde de vesting Antwerpen met zijn forten, geholpen door 6000 Britse marinesoldaten. De Duitse generaal von Beseler viel de vesting aan met 85.000 sterk geoefende soldaten en zeer doeltreffende artillerie. De forten werden in korte tijd vernietigd. Onze soldaten deden wat ze konden. Wel waren ze ontmoedigd door bijna twee maanden gevechten tegen een overmachtige en indrukwekkend bewapende vijand. De Duitse soldaten veroverden de vesting Antwerpen op 9 oktober. Het grootste deel van de Belgische troepen begon de terugtocht naar de IJzer. Er waren veel gesneuvelden, krijgsgevangenen en gekwetsen. Enkele eenheden trokken de Belgisch-Nederlandse grens over. In Nederland werden ze geïnterneerd, want onze noorderburen bleven neutraal in de oorlog 14-18.

Intussen werd op 23 september de

klas 1914 opgeroepen. Izegem was nog niet bezet en kon nog 79 miliciens leveren die vertrokken met onbekende bestemming.

In het opleidingskamp St.-Lo in 1914. Op de foto staan er twee Izegemnaars, telkens rechts: rechtstaand Joseph Strobbe en zittend Vankeirsbilck.

Rond 13 oktober zagen de Izegemnaars eindelijk hulp van de bondgenoten: Britse en Franse troepen. Spijtig genoeg voor ons leger kwam de beloofde hulp een paar weken te laat. Een paar dagen later trokken de Britten zich terug en op 18 oktober was Izegem een door de Duitsers bezette stad. De Duitsers hadden nieuwe gevechtseenheden gevormd voor hun wedloop naar de havens van Oostende, Duinkerke en Calais.

Voor de slag aan de IJzer vormden het Belgisch leger en enkele Franse regimen-

ten de frontlinie van de zee tot Diksmuide; verder over Ieper naar de Franse grens waren Britse soldaten gelegerd. De slag aan de IJzer (Nieuwpoort, Ieper) van 16 tot 31 oktober was bloedig en vernielend. Op 27 oktober opende men de zeesluizen te Nieuwpoort; de gevechtszone stabiliseerde zich en de onmenselijke loopgravenoorlog begon. Van 30 oktober tot 10 november 1914 deed het Duitse leger nog een massale aanval op Ieper, maar ook deze aanval werd tot staan gebracht.

Izegem betaalde een zware tol aan oorlogsslachtoffers gedurende de eerste drie maanden van de oorlog. Veel krijgsgevangenen, geïnterneerden in Nederland, veel gekwetsten. Bij de terugtocht van aan de Duitse grens over de vesting Antwerpen naar het IJzerfront vielen 12 Izegemnaars en waren er 2 vermisten... Bij de slag aan de IJzer sneuvelden er nog eens 9. Voorwaar een vreselijk bilan voor onze Izegemse soldaten.

Joseph Strobbe (x) in de loopgraven tijdens de eerste wereldoorlog.

Het leven in Izegem in 1914-1918

Over de levensomstandigheden in Izegem valt een afzonderlijk boek te schrijven. Toch enkele feiten. De Duitse overheid verdeelde bezet België in drie zones. Het

Bijeenkomst van de Izegemse soldaten te Avekapelle. Joseph Strobbe zit op de eerste rij, tweede van links. Op het bordje staat: "Op weg naar Iseghem".

front- of operatiegebied, het etappengebied tot aan de Schelde en het General Gouvernement ten oosten van de Schelde. Door zijn ligging, achter het front, lag Izegem in het frontgebied. Op 8 november 1914 werd de Ortskommandantur of het plaatskommando opgericht. Weldra volgden bezettingsmaatregelen: sluitingsuren van drankgelegenheden, inleveren van alle reisduiven, opeising van paarden, fietsen, stro, hooi..., reispassen om Izegem te verlaten, inkwartiering bij de burgers, in de scholen..., oprichting van allerlei legerdiensten voor bevoorrading van de soldaten in voedsel, wapens, munitie, vervoer, brandstof... De legerleiding moest ook allerlei diensten oprichten voor de bevoorrading van de soldaten in voedsel, wapens, munitie, brandstoffen en vervoer. De Duitse soldaten werden ingekwartierd bij de burgers, in de scholen...

Izegem werd ook het centrum van de Kriegslazaretten. De gesneuvelden en de gekwetsten werden aangevoerd met de stoomtram. Er waren lazaretten in 't Gildenhuis, Avé Maria, het Capucijnenklooster, de H.-Hartkerk... Er werd een militair kerkhof aangelegd op een deel van het stedelijk kerkhof. Op het einde van 1919 waren er daar meer dan 3000 soldatengraven. Daarvoor had men het stedelijke kerkhof moeten uitbreiden.

Bij de gewone mensen was er een tekort aan voedsel, brandstof... Om in deze nood te verhelpen werden liefdadigheidswerken opgericht, o.a. het Komiteit, de volkssoep, de Amerikaanse winkel.

Aan het IJzerfront

Keren we terug naar onze soldaten

1914-1918. De soldaten van de klassen 1901 tot en met 1908 waren lotelingen; de laatste loting had plaats in 1909. De loteling die moest soldaat worden kon zich vrijkopen tegen een belangrijke som geld en een vervanger naar het leger sturen. Het waren alleen de gegoede mensen die zich konden vrijkopen. Het leger aan de IJzer bestond dus uit lotelingen, aangevuld met oorlogsvrijwilligers en miliciens van de klassen 10 t.e.m. 14. Reken daarbij dat de leerplicht weliswaar gestemd werd in mei 1914, maar pas vanaf 1 september 1919 streng zou worden toegepast. Onze frontsoldaten waren dus meestal eenvoudige mensen, waarvan een deel geen geregeld onderwijs had gevolgd. Daarbij kwam nog dat een deel van het officierenkader franssprekend was.

Onze soldaten leefden in onmenselijke omstandigheden in de slijkgrachten van de IJzer, dagelijks geconfronteerd met de dood en dit gedurende vier jaar. Uit deze oorlogsellende en soldatenmiserie is de kameraadschap en de onverbreekbare broederband gegroeid. De Izegemnaars begonnen elkaar op te zoeken in eigen eenheden en in andere legereenheden. Na veel moeilijkheden, na veel werk en besprekingen kwam het eerste nummer van het frontbladje *Onze Iseghemnaar* van de pers. We schrijven april 1916. Hier ligt de start van de latere oudstrijdersbonden.

Onze Iseghemnaar

Oorlogsvrijwilliger, brancardier en legeraalmoezenier Georges Blomme, soldaat Jozef Strobbe en sergeant Fernand Weustenraad waren de stichters en bezielers van dit frontbladje. Het bestond uit vier met de hand geschreven bladzijden tekst. Het werd gepolykopiesd volgens de methode en naar de mogelijkheden van toen.

Toen Fernand Weustenraad muteerde

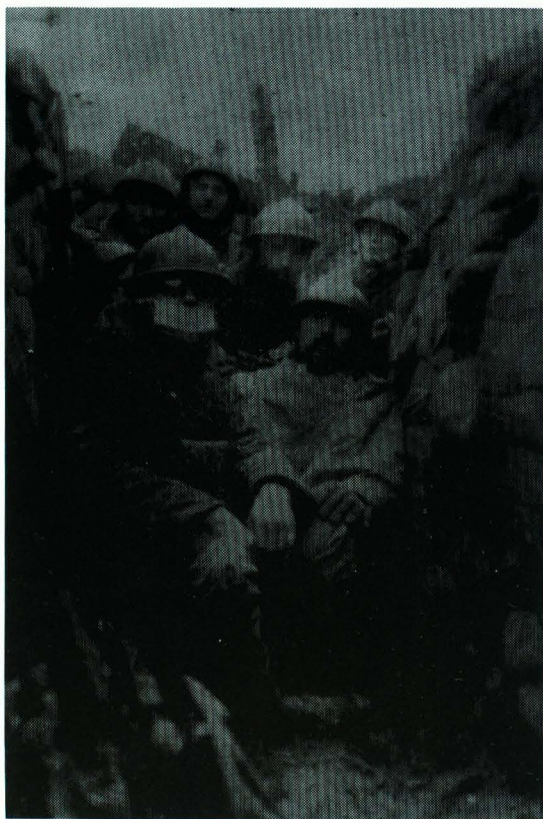
kwam er hulp van Antoon Meerseman uit Lendeledede, die de stichter werd van *De Lendeledenaar*. Ook Guillaume Demasure, Benoni Vanbeylen, dokter August Depoorter en Valère Clement leverden bijdragen voor het frontbladje.

Georges Blomme in het uniform van legeraalmoezenier. Ook hij was bij de uitgave van het Izegemse frontbladje betrokken.

Het frontbladje had een waardevolle doelstelling: elkander leren kennen, elkaar bijstaan en samen verbroederen, het droevig of vreugdevol nieuws meedelen, trouw blijven aan het kristelijk geloof en moraal en de blijvende waarden van het leven waarderen. Men trachtte ook nieuws mee te delen van Izegem, Ingelmunster en Lendeledede langs Zwitserland, Nederland en Groot-Brittannië om. Het oorlogsleven werd beschreven, o.a. het verblijf in de slijkgrachten aan de IJzer, de wachtdiensten, de patrouilles, de gesneu-

velden, de gekwetsten..., dat alles voor zover de militaire censuur het toeliet. Bevorderingen, decoraties, vermeldingen op de legerdagorders, kansen op verlof naar Parijs en zelfs naar Lourdes, overplaatsingen naar andere eenheden, ontslagen uit de hospitalen werden ook meegedeeld.

In de 'Dodengang' in Diksmuide. Foto genomen op 16 december 1915.

Het nummer 11, december 1916, van *Onze Iseghenaar* was een speciaal nummer, opgedragen aan koning Albert en koningin Elisabeth. Het frontblaadje kreeg een speciaal dankwoord van de koning. De militaire censuur, op alle frontblaadjes, kwam van toepassing vanaf 10 juli 1917. Het laatste nummer verscheen op 1 september 1918 en droeg het nummer 33. Het grootste aantal uitgereikte exemplaren van dit frontblaadje bereikte 650.

Er werd niet alleen een Izegems frontblaadje uitgegeven door deze kleine

schare Izegemners. Men organiseerde ook bijeenkomsten voor de Izegemse soldaten met rust. Een gekende vergaderplaats was een café aan het toen bestaande spoorwegstation van Avekapelle. De vriendenkring zorgde ook voor de gesneuvelde makers: een waardige begrafenis, het onderhoud van de graven, het plaatsen van een gedenksteen of houten kruis. Maandelijks was er een H. Mis voor de overleden makers.

Joseph Strobbe was medestichter en drukker van het frontblaadje *Onze Iseghenaar* en voorzitter van de VOS en de NSB.

De bevrijding

Op 28 september 1918 begon het bevrijdingsoffensief over de hele lengte van het westelijk front. De Duitse legerleiding bekeek angstig de gebeurtenissen op het oorlogsveld en voelde aan dat er stuk voor stuk zou moeten geweken worden.

De eerste Belgische soldaten kwamen tijdens het eindoffensief op 16 oktober 1918 in Izegem aan.

Staande: Valère Parmentier, Eugène Corteville, Pascal Viaene en Michel Hostekindt.

Zittend: Paul Parmentier, ?, en Jules Hellebuyck.

In Izegem werden de veldhospitalen opgedoekt en verder naar het binnenland vervoerd. In het Boomforeest - het prachtige beukenbos bij het kasteel Het Blauwhuis in de Gentsestraat - hadden de Duitsers een groot pionierspark aangelegd met grote hoeveelheden munitie en wapens. Daar het bevrijdingsoffensief van de geallieerden in het nadeel van de Duitsers verliep, werden de voorraden hout en teerpapier in brand gestoken. Met speciale geweerkogels brachten de Duitsers de daar opgestapelde munitiedepots tot ontploffing. De prachtige beuken van het 'Boomforeest' werden meegezogen in de vuurgloed en slechts zwartverkoelde boomstammen bleven over.

De Belgische troepen boekten een opzienbarende vooruitgang. Maar de infanterie moest verdragingsmanoeuvres uitvoeren omdat de artillerie niet tijdig kon aansluiten: de genie moest immers wegen herstellen en noodbruggen aanleggen.

Op 14 oktober 1918 werd de wijk Bosmolens ingenomen. In de nacht van 15 op 16 oktober begonnen de Duitsers hun aftocht. Op woensdag 16 oktober verschenen de eerste Belgische soldaten in de straten van Izegem. Eerst werden de bevrijders voorzichtig, dan uitbundig begroet, iedereen omhelsde iedereen. Er kwam eindelijk een einde aan de vier lange jaren Duitse bezetting. Izegem was opnieuw een stad van vrije mensen. In het nummer 77 van *Ten Mandere* (mei 1987) schrijft Edwin Declercq: "In de maand oktober 1918 werd er tijdens het bevrijdingsoffensief door Koning Albert I een bezoek gebracht aan onze stad. Hij kwam op 'blitzbezoek' en liet zich ten stadhuisse informeren over het lot van de bevolking van de stad onder de bezetting" (p. 25).

Op 11 november klonk om 11 uur op alle fronten het bevrijdende "staakt het vuren". Een vreugderoos klonk over de wereld, er was ongehoorde vreugde om het einde van het onmenselijk bloedvergieten, maar diepe treurnis om de ontelbare gesneuvelden, verminkten, vermisten. Een hele generatie mensen was de onbecijferbare tol voor de afgedwongen vrijheid.

Onze Izegemse soldaten trokken verder met hun legereenheden. Langzaam kwam de demobilisatie, maar bepaalde eenheden trokken naar het Rijngebied in Duitsland voor de bezetting. Gedurende het bevrijdingsoffensief sneuvelden nog 14 Izegemse soldaten en nog 11 anderen stierven na 11 november in de hospitalen ten gevolge van de opgelopen zware verwondingen.

PERSBERICHTEN

Jean-Marie Lermyte

Op zondag 20 juni 1920 hebben in Izegem grote vaderlandse feesten plaats ter gelegenheid van de inhuldiging van het vaandel van de

Vlaamse Oudstrijders (V.O.S.), afdeling Izegem, en van de plechtige onthulling van het oorlogsmonument. Het gedenkteken is gemaakt door beeldhouwer Adolf Van Peteghem naar een ontwerp van architect Jules Vercoutere. Jos. Strobbe is de voorzitter van de Vossen. Van de zowat 600 soldaten die Izegem uitstuurde zijn er 70 achtergebleven.

Ons Iseghem, 13 en 27 juni 1920.

20 juni 1920: inhuldiging van het Izegemse standbeeld ter herinnering aan de eerste wereldoorlog.

Van de Izegemse afdeling van het Werk voor Oorlogswezen - dat "het Wezenbloempje" verkoopt - is mevrouw Emiel Vandenbogaerde voorzitter. De leden zijn de mevrouwen Van Wtberghe, Le Corbesier en Van Gheenberghen en de heren dokter Depoorter, notaris Vandemoortele en Léon Declercq. In Izegem zijn er 65 wezen die door het werk gesteund worden. In Izegem wordt er per trimester 3862,50 frank aan de wezen en 800 fr. aan de oorlogsweduwen uitbetaald.

Ons Iseghem, 4 juli 1920.

Zondag 20 februari 1921 is er een grote betoging van de Vossen in Izegem. Hoofdliederdokter J. Verduyn brengt een bezoek aan de lokale afdeling die geleid wordt door Jos. Strobbe en houdt daarna een voordracht in het lokaal De Gouden Leeuw, in de Gentstraat. De man is van Zwevezele, maar woont nu in Brussel. Hij komt op uitnodiging van zijn vriend apotheker Laleman-Ghekiere.

De Iseghemnaar, 19 en 26 februari 1921.

De Toneel- en Zangafdeling van de Vossen geven op 9 en 10 april 1922 twee vertoningen in het Gildenhuis. Eerst wordt het beroemde drama "Marten de Boswachter" van E. Bil-Deman gespeeld en daarna het blijspel "De trein te laat".

De Volksmacht, 25 maart 1922.

Het steuncomité van de in 1922 gestichte Bond voor Oorlogsverminkten bestaat uit burgemeester Cyriel Staes, voorzitter, de voorzitter van de Bond voor Verminkten, nl. Jules Leenknecht, ondervoorzitter, onderpastoor Dewulf als schrijver en met als leden mevrouw Vandekerckhove-Laleman en de heren Paul Depoorter, Adhemar Vandemoortele en Emile Vandenbogaerde.

De Iseghemnaar, 8 juli 1922.

Op 16 juli 1922 bracht de fanfare van de Izegemse Vossen, "Hulp in Nood" een serenade aan de voorzitter van de Izegemse Vossen. Dat gebeurt omdat apotheker Paul Depoorter in de groep farmaceutische wetenschappen de eerste prijs behaalde in de reisbeurzenwedstrijd tussen de verschillende Belgische universiteiten.

De Middenstand, 22 juli 1922.

Op zondag 17 september 1922 wordt het vaandel van de Bond der Invaliden en Verminkten plechtig ingehuldigd. De Bond telt twee erevoorzitters: mevrouw Vandekerckhove-Laleman en mevrouw Emile Vandenbogaerde.

De Middenstand, 9, 16 en 23 september 1922 en *De Iseghemnaar*, 23 september 1922.

Op zondag 17 december 1922 viert de Bond der Oorlogsinvaliden feest in haar lokaal De Gouden Leeuw, in de Gentstraat. Voor de

maaltijd zijn er een zestigtal inschrijvingen. Na de middag komt sinterklaas 120 kinderen een bezoek brengen en in de vooravond speelt voor hen de VOS-afdeling "Hulp en troost" toneel.

De Iseghemnaar, 23 december 1922.

Op 24 december 1922 gaat er in Café Royal in de Nieuwstraat een vergadering door voor alle Vlaamse oudsoldaten. Dat gebeurt met het oog op de stichting van een afdeling B.V.O.S., Bond Vlaamsche Oud-Soldaten. Het ideaal van de Bond is: vlaamsgezind en gezond antimilitaristisch.

De Iseghemnaar, 23 december 1922.

In De Gouden Leeuw, bij Valère Clement-Demasure wordt de Bond voor Burgerlijke Oorlogsslachtoffers, Wezen en Rechthebbenden van Izegem en Omliggende opgericht. Ch. Leys, Bellevuestraat, is voorzitter en F. Bekaert, Kruisstraat 27, secretaris.

De Ontwaking, 22 maart 1925.

Voorzitter J. Leenknecht en secretaris A. Vansteenkiste nodigen namens de Bond der Invalieden uit tot de optocht naar het kerkhof op maandag 1 november 1926.

De Ontwaking, 31 oktober 1926.

In De Gouden Leeuw wordt in augustus 1927 het vijfjarig bestaan van de Bond der Burgerlijke Oorlogsinvalieden gevierd.

De Mandelbode, 20 augustus 1927.

Wie denkt dat de Izegemse Vossen en B-Vossen aan het kwijnen zijn, heeft het verkeerd voor. Dat er de laatste maanden niet meer werd vergaderd, had te maken met de uitbreidingswerken aan het Vlaams Huis, dat sedert de opening ons lokaal is. Op 10 oktober gaan we weer van start. Ward Hermans komt spreken over de terreur in de houthakkerskampen tijdens de oorlog.

De Mandelgalm, 2 en 16 oktober 1927.

Op 12 maart 1928 komt Jerome Leuridan in het Vlaams Huis een spreekbeurt geven voor de Vossen. Hij heeft het voor zo'n 300 aanwezigen over het soldatenleven aan de IJzer en de IJzerbedevaarten.

De Mandelgalm, 19 februari 1928.

De Bond voor Burgerlijke Oorlogsslachtoffers, Wezen en Rechthebbenden van Izegem en Omliggende opent een inschrijvingslijst met het oog op het aankopen van een vlag. Ch. Leys is voorzitter, Maria Vandenberghe ondervoorzitster, Achiel Bostyn ondervoorzitter, A. Baele penningmeester en C. Tirole secretaris; de commissarissen zijn V. Lodewyck, H. Scheldeman, H. Perneel, R. Derieuw en J. Depuydt.

De Ontwaking, 29 juli 1928. Zie echter volgend bericht.

De plechtige inhuldiging en wijding van de vlag van de Bond voor Burgerlijke Oorlogsslachtoffers gebeurt op zondag 20 juli 1930. Ten stadhuize wordt een gedenkplaat onthuld met de namen van de 73 burgerlijke oorlogsslachtoffers. M. Werbrouck is ondertussen secretaris.

De Mandelbode, 12 en 26 juli 1930.

De Bond der Oorlogsinvalieden viert op 21 juli 1930 niet alleen 100 jaar België maar ook het eigen tienjarig bestaan. Op de Zegeplaats wordt het woord gevoerd door de federale voorzitter, advocaat Henri Declercq, provinciaal voorzitter Moerman en de voorzitter van de plaatselijke afdeling, Jules Leenknecht.

De Mandelbode, 12 juli 1930.

Al in 1928 wordt V. Clement als schrijver en Dewulf als proost vernoemd. Zeker al in 1931 was A. Pattijn de schrijver en zeker al in 1935 was Cyrille Ameye de voorzitter.

De burgemeester is de voorzitter van het steuncomité van de Bond der Oorlogsinvaliden. Dokter Emile Vandeputte en Robert Holvoet zijn lid van het steuncomité.

De Mandelbode, 16 november 1935.

De Izegemse afdeling van het Nationaal Verbond der Verminkte en invaliede Soldaten (N.V.I.) viert op zondag 21 juni 1936 zijn vijftienjarig bestaan. Er wordt hulde gebracht aan zijn twee weldoensters en erevoorzitsters: mevrouw J. Vandekerckhove en mevrouw E. Vandebogaerde. Raymond Vandebogaerde is de voorzitter.

De Mandelbode, 13 juni en 26 september

1936.

Op 4 juli 1937 wordt de vlag ingehuldigd van de Afdeling Izegem en Omliggende van het Nationaal Verbond der Vuurkruisers. O.a. de Stadsfanfaren en De Vrije Kunstvrienden werken mee. De feestelijkheden vinden gedeeltelijk plaats in het lokaal, café De Broederliefde, in de Stationsstraat. Notaris Aug. Denecker is erevoorzitter, Jos. Bourgeois voorzitter, Leon Vande Capelle ondervoorzitter, Cyrille De Vlieghe schrijver en Guillaume Demasure penningmeester. De gewone bestuursleden zijn Achiel Desmedt, Henri Degezelle, Achiel De Keyver, Aimé Welvaert, Georges Vandendriessche en Anatole Clinckemalie.

De Mandelbode, 26 juni en 10 juli 1937.

Op 7 augustus 1938 wordt de vlag van de Vriendenkring der Oudstrijderskinderen V.S.K. Izegem ingehuldigd. Tijdens de maaltijd speelt Henri Parmentier, trouw lid en accordeonvirtuos. Het feest wordt op de Grote Markt besloten met een concert van De Vrije Kunstvrienden uit Izegem. Mevrouw Léon Vangeenberghe is de erevoorzitster van de vereniging en R. Denys voorzitter.

De Mandelbode, 20 augustus 1938.

Begin augustus 1938 heeft de oprichting plaats van de S.O.S.-afdeling Izegem. De voorzitter van deze Izegemse socialistische oudstrijdersvereniging is Nap. Nolf. Al verschillende jaren werden pogingen ondernomen om deze bond te stichten. In december beantwoordt de opkomst echter niet aan de verwachting.

Voor Allen, 14 augustus en 25 december 1938.

Op zondag 26 februari 1939 vindt om 14 uur in De Broederliefde een grote verkoop van duivejongen plaats. Ze zijn geschonken door de beste kampioenen uit Vlaanderen en Wallonië. De opbrengst gaat naar het liefdadigheidswerk "Hulp aan de noodlijdende Frontjongens", ingericht door de Vuurkruisers van Izegem en Omliggende. Voor alle inlichtingen kan men terecht bij Cyrille De Vlieghe, Grote Markt 17-18 in Izegem.

De Mandelbode, 28 januari 1939.

Op 13 maart 1939 wordt een algemene vergadering van het stedelijk comité van de Bond voor Luchtbescherming (B.L.B.), door ruim 250 mensen bijgewoond. Het doel en de werking worden er uitgelegd en hoe men passief en actief zichzelf en de medeburgers kan beschermen tegen luchtaanvallen. C. Staes is de voorzitter, schoolbestuurder Pieter Tanghe de ondervoorzitter en stadsbediende Michel Dalle de secretaris. Op 23 maart 1939 start in het stadhuis een tweede lessenreeks i.v.m. de luchtbescherming. Men moet minstens 16 jaar zijn en een schrijfboek en schrijfgerief meebrengen. De eerste lessenreeks werd door een zestigtal leerlingen gevolgd, waarvan er 51 in hun examen slaagden. Nu zijn er 107 cursisten. Er zijn ook betalende leden die minimum 5 fr. per jaar betalen en beschermende leden voor wie de minimumbijdrage 100 fr. bedraagt.

De Mandelbode, 11 en 18 maart en 15 april 1939.

De plaatselijke Bond voor Luchtbescherming houdt van 3 tot 11 juni 1939 een propagandaweek, met tentoonstelling en demonstratie.

De Mandelbode, 27 mei en 17 juni 1939.

De Vossen vieren op 25 juni 1939 hun twintigjarig bestaan. Dat gebeurt in het sparrebos en de boomgaard van 'Poorters bos', de vroegere eigendom van dokter Depoorter, langs de weg van Emelgem naar Kachtem. Er is een sprookjesachtige verlichting en Radio Emelgem verzorgt een speciale uitzending.

De Mandelbode, 13 mei en 24 juni 1939.

De Bond voor Luchtbescherming heeft in zijn lokaal een verkoopkantoor van beschermingsmateriaal ingericht. Dat is in de de Pélichystraat 33, waar ook het secretariaat is gevestigd. Daar zijn al gasmaskers te koop voor 50 fr. In oktober start de derde lessenreeks.

De Mandelbode, 23 september 1939.

Het stadsbestuur doet een nieuwe en dringende oproep opdat zoveel mogelijk mannen en vrouwen lid zouden willen worden van de Burgerwacht. De oproep van 2 september vond te weinig gehoor. Als er tegen 26 september onvoldoende vrijwilligers zijn, dan zullen van

rechtswege personen worden aangeduid.

De Mandelbode, 23 september 1939.

Het Comité voor Hulp aan de Izegemse Soldaten dankt de bevolking voor het goed ont-haal dat aan de oudstrijders te beurt viel bij het inzamelen der giften voor dit nieuwe werk voor de gemobiliseerde soldaten. Er hebben 2400 gezinnen meegedaan en vijf groeperingen van oudstrijders tekenden in voor een gezamenlijke bijdrage van 500 fr. per maand: de invalidenbond, de nationale en de Vlaamse oudstrijdersbond, de Vuurkruisers en de Oudstrijderskinde-ren. Het eerste pakje wordt omstreeks 10 oktober gezonden naar de 420 soldaten van wie de fami-lie een aanvraag heeft gedaan.

De Mandelbode, 7 oktober 1939.

Dank zij de omhaling van november worden in december 1939 530 pakjes naar ge-mobiliseerde soldaten verstuurd en een nieu-wjaarspakje is in voorbereiding. Zestig gezinnen van gemobiliseerden, die als enig inkomen over de militievergoeding beschikken, worden thans maandelijks aan steenkolen en melk geholpen.

De Mandelbode, 16 december 1939.

Met de opbrengst van de omhaling van december kan in januari 1940 naar 600 soldaten een nieuwjaarspakje worden gestuurd. Thans worden 90 gezinnen maandelijks bediend met kolen en als er tenminste twee kinderen zijn ook met melk.

De Mandelbode, 20 januari 1940.

Ook in februari 1940 worden ruim 600 pakjes verstuurd naar de gemobiliseerde soldaten. Nu is er ook een bijzondere tegemoetkoming voor gemobiliseerde soldaten die wees zijn en dus van thuis niets kunnen verwachten. Op dinsdag 5 maart organiseren de Padvinders van Sint-Joris een feest ten voordele van dit werk.

De Mandelbode, 24 februari 1940.

Verlagje over de oorlog en lijst van gesneuvelde soldaten in *De Mandelbode*, 29 juni en 6 juli 1940.

Namens de Izegemse afdeling van de Bond der Invaliden N.V.I. vragen voorzitter C.

Ameye en secretaris R. Vanpachtebeke om op 1 november 1944 mee te stappen in de optocht naar het kerkhof en er hulde te brengen aan de gestorven wapenbroeders.

Benoni Acx overlijdt in Izegem op 28 september 1948. Hij was meer dan twintig jaar lang de ondervoorzitter van deze bond.

De Mandelbode, 21 oktober 1944 en 9 oktober 1948.

Ook V.S.K.-Izegem, waarvan mevrouw L. Vangeenberghe de erevoorzitster is en G. Ronse de dienstdoende voorzitter, vraagt zijn vrouwelijke en mannelijke leden om deel te nemen aan de optocht naar het kerkhof.

De Mandelbode, 28 oktober 1944.

In december 1942 werd op wens van bis-chop Lamiroy een Parochiaal Comité voor Arbeiders in den Vreemde gesticht. Het doel was geestelijke en materiële hulp te bieden aan stads-genoten die verplicht werden te werken in Duits-land. Het comité bestond uit de pastoors en de onderpatoors van de verscheidene parochies, de vertegenwoordigers van al de afdelingen van de Katholieke Actie, de katholieke liefdadigheidsin-stellingen en de lokale afdeling der Kristelijke Werkgevers van België. De richtlijnen werden vooral gegeven door de diocesane leiding van de Katholieke Actie. De geestelijke hulp werd ver-strekt door een wekelijkse mis in de verschillen-de parochiale kerken, bezoek van een geestelijke, het opsturen van 'De stem uit het vaderhuis', een godsdienstig blad met parochiaal nieuws. De materiële hulp werd vooral onrechtstreeks ver-leend, door bemiddeling van de bestaande offi-ciële en liefdadige werken. De Verzendings-dienst, in januari 1943 in het leven geroepen, verdient een bijzondere vermelding. Het ging om het maken van pakken voor Duitsland en het invullen van de formulieren die daarbij nodig zijn. Elke dinsdag en vrijdag stonden een vijf-tiental bereidwillige juffrouwen paraat om die dienst te verzekeren. Circa 7500 pakken werden tijdens de oorlog door de Verzendingsdienst gemaakt. Het Parochiaal Comité voor Arbeiders in den Vreemde kwam financieel tussenbeide in de verzendingskosten: met 10 fr. per pak en per maand. Met Nieuwjaar stak in de pakken 200 gram tabak en een kaartspel. Er was ook een

inlichtingsdienst waar de families alle nuttige inlichtingen kunnen krijgen i.v.m. de voorwaarden tot vrijstelling, terugkeer, lonen, sociale verzekeringen, enz. In september 1944 werd de werking anders georganiseerd: een dienst voor repatriëring ging van start.

De Mandelbode, 28 oktober 1944.

In november 1944 wordt de Bond der Oud-politieke Gevangenen van Izegem en Emelgem gesticht. De bedoeling is de belangen te behartigen van de politieke gevangenen die thuis zijn gekomen of nog in Duitsland verblijven en van hun families. Het secretariaat is gevestigd in de Ommegangstraat 84 en het lokaal is Het Damberd in de Gentsestraat.

De Mandelbode, 25 november 1944.

Het eerste kasverslag van deze bond, van 1 december 1944 tot 15 maart 1946, verscheen in *De Mandelbode* van 30 maart 1946

De Nationale Strijdersbond (N.S.B.) van Izegem houdt op zondag 10 december 1944 een algemene vergadering in de cinemazaal Plaza in de Kruisstraat. Fred Wallecan, de voorzitter van de afdeling Menen en actief weerstander, komt spreken. Op 17 december komen twee ontvluchte gevangenen - dokter Kryger van Nederland en de Pool J. Woitas (Danzig) - in de Plaza spreken over "In dwang- en vrijheidskampen". Daarbij wordt een actualiteitsfilm vertoond.

De Mandelbode, 9 en 16 december 1944.

Eind december 1944 krijgt de Sint-Willibrordusvereniging ook een afdeling in Izegem. Nationaal wordt dit werk geleid door vooraanstaande professoren van de Katholieke Universiteit van Leuven en wordt het gesteund door de bisschoppen. In Izegem wordt het opgericht door universitaires, in samenwerking met de parochiegeestelijkheid en de Katholieke Actie. Het secretariaat is gevestigd in 'de blauwe zaal' van de Jongelingencongregatie. Het eerste en belangrijkste programmapunt bestaat erin voor Nederlandse jongens en meisjes tussen vier en elf jaar logies bij burgers te vinden.

De Mandelbode, 23 december 1944.

In Izegem is er een Antwerpse Evacu-

atiekolonie. Het gaat om kinderen die wegens het oorlogsgeweld de metropoolstad hebben verlaten. Ze spelen op 7 januari 1945 toneel in het Sint-Jozefscollege.

De Mandelbode, 30 december 1944 en 13 januari 1945.

Op de oproep van de Sint-Willibrordusvereniging komen een honderdtal inschrijvingen binnen. Omdat de zending van die Nederlandse kinderen uitblijft, krijgt de Sint-Willibrordusvereniging de toelating om Antwerpse kinderen in de plaats te aanvaarden.

De Mandelbode, 27 januari 1945.

Wie van de gastgezinnen het daarmee niet eens is wordt gevraagd dit te melden. De vraag naar meisjes overtreft ruimschoots het aanbod. Wie zijn geduld verliest, kan een jongen krijgen, want die zijn er naar hartelust te krijgen.

De Mandelbode, 24 februari 1945.

De Centrale der Oud-Gevangenen richt ook in Izegem een afdeling op. Men kan lid worden in café De Ruste, Roeselaarsestraat 145, bij Gerard Baert, Stuivenbergstraat 76 of bij de dienstdoende secretaris Hector Missiaen, Onze-Lieve-Vrouwstraat 23. Het inschrijvingsgeld bedraagt 20 fr. en het kenteken kost 7 fr. Deze bond regelt de aanvragen voor schadevergoeding en invaliditeit.

De Mandelbode, 30 juni 1945.

De Izegemse afdelingen van de Nationale Strijdersbonden van 1914-1918 en 1940-1945 geven op 16 september 1945 met medewerking van het stadsbestuur een groot vlaggefeest. Niet alleen stappen de vaderlandse verenigingen mee, er is ook de plechtige overhandiging van de vlag aan de Nationale Strijdersbond 1940-1945. Het is de eerste provinciale oudstrijders-verbroederingsdag sedert de bevrijding. Dat zal ons doen terugdenken aan de onvergetelijke feesten ter gelegenheid van de inhuldiging van het gedenkteken der gesneuvelden 1914-1918, toen honderduizend oudstrijders door Izegem defileerden. Er worden ook concerten gegeven door de Zanzibars, De Vrije Kunstvrienden en de Stadsfanfaren.

De Mandelbode, 25 augustus 1945 en 22 september 1945.

Op aandringen van het Nederlandse episcopaat zullen Hollandse kinderen voor de winterperiode naar België worden gezonden, want ze zijn in vele plaatsen de uithongering nabij. Wie een Hollands kind verlangt, moet dit laten weten aan de parochiegeestelijken of aan de juffrouwen die volgende week ook de gezinnen bezoeken die vroeger hun naam hebben opgegeven.

De Mandelbode, 27 oktober 1945.

In het begin van de oorlog werd door de parochiegeestelijkheid samen met burgemeester Staes en andere vooraanstaande burgers een christelijk liefdadigheidswerk gesticht ten behoeve van onze noodlijdende bevolking. Naderhand moest op bevel van de bezetter een comité voor volksvoeding worden opgericht, dat naar Duits model de naam kreeg van Winterhulp. Aan het hoofd stond Jules Vandeputte, de voorzitter van het Sint-Vincentiusgenootschap. De andere leden waren nog twee Vincentianen, de onderpastoors De Meester en De Boodt, twee Dames van Barmhartigheid, twee leden van het Mannenverbond voor Katholieke Actie en nog enkele leden van het Nationaal Comité van Winterhulp. De Izegemse Winterhulp was in wezen de voortzetting van een werk van christelijke liefdadigheid. Er werd nauw samengewerkt met de Commissie van Openbare Onderstand en met het bestuur van het Kinderwerk, dat de zorg voor zwangere vrouwen en moeders met kleine kinderen op zich nam. Vooral mevrouw E. Vandenbogaerde stelde zich ten dienste van winterhulp, samen met andere vrouwen en dames. Het jaar door hielden ze geldomhalingen. Die brachten jaarlijks meer dan een half miljoen op. Herhaaldelijk ook werden kledingsstukken en ondergoed ingezameld.

De Mandelbode, 10 november 1945.

Van het begin van de oorlog tot 20 juli 1945 was het Werk van de Volkssoep actief. Elke middag stonden talrijke mensen met kan of bus aan het lokaal aan te schuiven. Dat lag in de Wijngaardstraat en werd gratis door de firma Vandemoortele ter beschikking gesteld. Ook Emelgem werd in de activiteit betrokken. Naast de eigenlijke volkssoep was er ook de schoolsoep. In de 14 scholen van Izegem en Emelgem kregen dagelijks zo'n 3700 kinderen een kwart

liter soep.

Volgens het laatste verslag van Het Werk van de Volkssoep werden er meer dan drie miljoen liter soep bereid: 4.333.062 rantsoenen van een halve liter door Volkssoep en 2.830.698 rantsoenen van een kwart liter door Schoolsoep. In de scholen werden aan 1600 ondervoede kinderen 651.959 lichte maaltijden bedeed. De kinderen kregen ook traan, vitaminen, citroenen, sinaasappelen, vijgen, schoolkoeken, vis en beschuiten. Tijdens de vakantie werd het voedsel verschaft via de Vakantiepatronaten en elk jaar was er een smakelijk kerstfeestje. Dé man van de Volkssoep was Robert Holvoet!

De Mandelbode, 10 november 1945.

Wie steekt er een handje toe? Duizenden ondervoede kinderen uit de meest geteisterde streken van Nederland verlangen naar een herstelverblijf van drie maanden in het gastvrije West-Vlaanderen. De kinderen zijn vooraf aan een nauwkeurig geneeskundig onderzoek onderworpen en diegenen die naar Izegem komen zullen allen Rooms-katholiek zijn. We zoeken vooral jongens te plaatsen, want die laten de ouders veel gemakkelijker met vakantie gaan. Juffrouwen uit de stad zullen u komen aanspreken. Meer inlichtingen bij onderpastoor De Meester of op het secretariaat, bij juffrouw Lafaut, Kerkstraat 1.

De Mandelbode, 1 juni 1946.

Op zondag 7 juli is er in het Gildenhuis in de Kruisstraat een algemene vergadering georganiseerd door de Bond der Weggevoerden en Arbeidsweigeraars.

De Mandelbode, 6, 13 en 20 juli 1946.

Onder het voorzitterschap van Cyrille Ameye viert de Izegemse afdeling van het Nationaal Verbond der Verminkte en invaliede Soldaten (N.V.I.) op 21 juli 1946 zijn zilveren jubileum. Er wordt ook een nieuw vaandel ingewijd.

De Mandelbode, 27 juli 1946.

In Izegem is er een A.E.P.-kamp ondergebracht met 54 kinderen, in de lokalen van de stadsschool. A.E.P. staat voor Aide aux Enfants des Prisonniers - Hulp aan Kinderen van Krijgsgevangenen. Dit nationaal werk bekommert zich

om de kinderen van gesneuvelden, krijgsgevangenen en politieke gevangenen, meer bepaald door die kinderen een maand vakantie te geven. In de kolonies worden ze goed gevoed, wordt hun gezondheid versterkt door het openluchtlevens en leert het kampleven ze gewennen aan tucht en gehoorzaamheid. Van het Izegemse comité maken deel uit: burgemeester Emiel Allewaert, bestuurder der vakschool Vierstraete, bestuurder der stadsschool Tanghe, pater Valentius, Antoon Missiaen en Leopold Hoornaert. De leiding van het kamp is toevertrouwd aan een scoutsmaster. Voor spel en openluchtlevens gaan de kinderen naar het kasteel Het Blauwhuis. Het nationaal werk A.E.P. maakt geen onderscheid wat de politieke gezindheid van de ouders of de godsdienst van de kinderen betreft. De Izegemse kolonie bestaat echter uitsluitend uit katholieke kinderen, die dagelijks naar de H. Mis gaan.

De Mandelbode, 10 augustus 1946.

Op 15 april en 2 mei 1948 viert de Izegemse afdeling van de Nationale Strijdersbond (N.S.B.) het 25-jarig bestaan van de afdeling. De stichter en de voorzitter is Jos. Strobbe.

De Mandelbode, 10 april en 8 mei 1948.

Kaarten voor de muzikale avond ingericht door de Bond der Weggevoerden en Arbeidsweigeraars op 30 januari 1949 zijn te verkrijgen bij de bestuursleden A. Drubbels, R. Vandenbergh, G. Wydaeghe, P. Corteville, M. Vroman, R. Boudry, C. Van Audenaerde en in de Gilde zelf.

De Mandelbode, 15 januari 1949.

Het Nationaal Verbond voor Burgerlijke Oorlogsinvaliden, Wczen en Rechthebbenden 14-18 en 40-45, Afdeling Izegem en Omliggende, viert op 27 maart 1949 in De Gouden Leeuw zijn zilveren jubileum. Charles Leys en Achiël Bostyn worden gevierd, omdat ze 25 jaar voorzitter en ondervoorzitter zijn.

De Mandelbode, 9 april 1949.

Op 15 mei 1949 organiseert de N.S.B. grote vaderlandse feesten en wordt het dertigjarig bestaan van de provinciale afdeling gevierd. De voorzitters van de acht Izegemse strijdersgroeperingen worden gehuldigd: Jacques Vandenbogaerde

de van de Nationale Invalidenbond N.V.I., Cyriel-Pierre Ameye van de Oud-Politieke Gevangenen van 1940-1945, Jos. Bourgeois van de Vuurkruisersbond, Jean-Pierre Vandenbogaerde van de Oorlogsvrijwilligers 1940-1945, Raymond Denys van de Kinders van Oudstrijders, André Deschryvere van het Geheim Belgisch Leger en Maurice Tack van de P.A.-O.F.

De Mandelbode, 21 mei 1949.

De voorzitter van de Izegemse afdeling van het Geheim Leger, L. Vanlaeken deelt mee dat de nationale omhaling op 22 maart 1953 ten voordele van de sociale dienst van het Geheim Leger is. De voorzitter van deze lokale sociale dienst is mevrouw Vandenbogaerde.

De Mandelbode, 14 maart 1953.

DE NATIONALE STRIJDBOND, AFDELING IZEGEM, TOT AAN DE TWEDE WERELDOORLOG

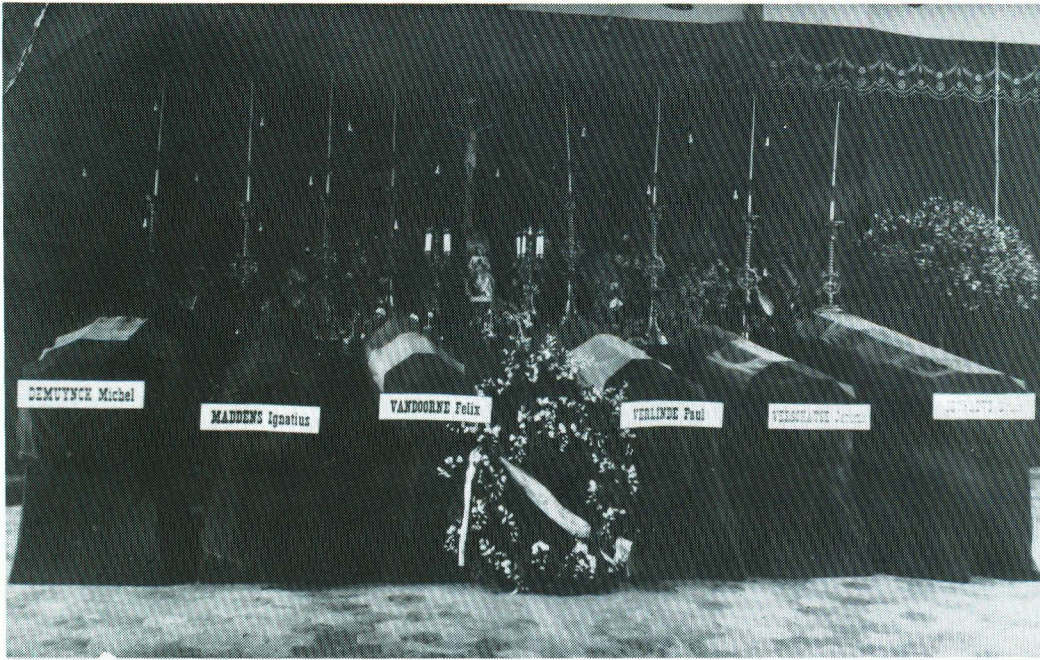
Maurice Vandommele

Verantwoording

Zeventig jaar geschiedenis schrijven van de Koninklijke, Nationale Strijdersbond afdeling IZEGEM is een moeilijke opdracht. Geschiedenis vraagt dat gebeurtenissen en personen correct worden weergegeven. Veel documenten gingen echter verloren na de dood van voorzitter Jozef Strobbe en levende getuigenissen van leden 14-18 uit onze bond zijn er niet meer. Gelukkig hebben we veel gegevens gevonden in verschillende nummers van *Ten Mandere*, heemkundig tijdschrift voor Izegem en omgeving.

Een eerste Izegemse oudstrijdersbond

In alle gemeenten, kleine en grote steden kwamen de soldaten van de oorlog 14-18 samen om zich te verenigen in bonden van oudstrijders. De basis was de kameraad-

Teraardebestelling van Izegemse soldaten die tijdens de eerste wereldoorlog vielen.

Het gaat hier om Michel Demuynck, Ignatius Maddens, Felix Vandoorne, Paul Verlinde, Jerome Verschatsse en Louis Seynaeve.

schap gegroeid in de bloedgrachten aan de IJzer. Ook in Izegem werd een bond gesticht. In 1920 sloot de oudstrijdersbond zich aan bij de Vlaamse Oudstrijders (VOS). De eerste voorzitter was Jozef Strobbe en het lokaal was de Gouden Leeuw in de Gentsestraat.

Maar al in februari 1919 werd in De Witte Roos op de Grote Markt van Brussel de Nationale Strijdersbond (NSB) opgericht en op 3 september 1921 werd die bond omgevormd tot een vereniging zonder winst-oogmerk. In de statuten lezen we o.a.: "De vereniging bestaat buiten alle politieke, taal- en godsdienstige strekking; de strijders of gelijkgestelden van de oorlog 14-18 kunnen lid worden. De vereniging moet de nagedachtenis van de oorlogsslachtoffers in ere houden. Met alle wettige middelen de belangen van zijn leden in het bijzonder en van België in het algemeen behartigen. Het herstel nastreven van alle lichamelijke, stof-

felijke en zedelijke schade die de leden rechtstreeks van de oorlog hebben geleden. De aangesloten leden die behoeftig zijn, in de mate van het mogelijke bij staan".

De Izegemse oudstrijdersbond was aanvankelijk niet aangesloten bij de Nationale Strijdersbond.

Groots dankfeest van de Izegemse bevolking aan de oorlogsslachtoffers 14-18

Al in september 1919 besprak de gemeenteraad de 'Herinneringsfeesten'. Er werd een feestcommissie opgericht onder leiding van de dienstdoende burgemeester François Bral. Bij die commissie vinden we de namen van voorzitter Joseph Strobbe en ondervoorzitter Jules Vandommele van de oudstrijdersbond. Emiel Vandenbogaerde was penningmeester. De datum werd vastgesteld op 20 juni 1920. De voorbereiding tot het grootse feest was tijdrovend, maar werd

om de kinderen van gesneuvelden, krijgsgevangenen en politieke gevangenen, meer bepaald door die kinderen een maand vakantie te geven. In de kolonies worden ze goed gevoed, wordt hun gezondheid versterkt door het openluchtlevens en leert het kampleven ze gewennen aan tucht en gehoorzaamheid. Van het Izegemse comité maken deel uit: burgemeester Emiel Allewaert, bestuurder der vakschool Vierstraete, bestuurder der stadsschool Tanghe, pater Valentius, Antoon Missiaen en Leopold Hoornaert. De leiding van het kamp is toevertrouwd aan een scoutsmaster. Voor spel en openluchtlevens gaan de kinderen naar het kasteel Het Blauwhuis. Het nationaal werk A.E.P. maakt geen onderscheid wat de politieke gezindheid van de ouders of de godsdienst van de kinderen betreft. De Izegemse kolonie bestaat echter uitsluitend uit katholieke kinderen, die dagelijks naar de H. Mis gaan.

De Mandelbode, 10 augustus 1946.

Op 15 april en 2 mei 1948 viert de Izegemse afdeling van de Nationale Strijdersbond (N.S.B.) het 25-jarig bestaan van de afdeling. De stichter en de voorzitter is Jos. Strobbe.

De Mandelbode, 10 april en 8 mei 1948.

Kaarten voor de muzikale avond ingericht door de Bond der Weggevoerden en Arbeidsweigeraars op 30 januari 1949 zijn te verkrijgen bij de bestuursleden A. Drubbels, R. Vandenberghe, G. Wydaeghe, P. Corteville, M. Vroman, R. Boudry, C. Van Audenaerde en in de Gilde zelf.

De Mandelbode, 15 januari 1949.

Het Nationaal Verbond voor Burgerlijke Oorlogsinvaliden, Wezen en Rechthebbenden 14-18 en 40-45, Afdeling Izegem en Omliggende, viert op 27 maart 1949 in De Gouden Leeuw zijn zilveren jubileum. Charles Leys en Achiël Bostyn worden gevierd, omdat ze 25 jaar voorzitter en ondervoorzitter zijn.

De Mandelbode, 9 april 1949.

Op 15 mei 1949 organiseert de N.S.B. grote vaderlandse feesten en wordt het dertigjarig bestaan van de provinciale afdeling gevierd. De voorzitters van de acht Izegemse strijdersgroeperingen worden gehuldigd: Jacques Vandenberghe

de van de Nationale Invalidenbond N.V.I., Cyriel-Pierre Ameye van de Oud-Politieke Gevangenen van 1940-1945, Jos. Bourgeois van de Vuurkruisersbond, Jean-Pierre Vandenberghe van de Oorlogsvrijwilligers 1940-1945, Raymond Denys van de Kinders van Oudstrijders, André Deschryvere van het Geheim Belgisch Leger en Maurice Tack van de P.A.-O.F.

De Mandelbode, 21 mei 1949.

De voorzitter van de Izegemse afdeling van het Geheim Leger, L. Vanlaeken deelt mee dat de nationale omhaling op 22 maart 1953 ten voordele van de sociale dienst van het Geheim Leger is. De voorzitter van deze lokale sociale dienst is mevrouw Vandenberghe.

De Mandelbode, 14 maart 1953.

DE NATIONALE STRIJDBOND, AFDELING IZEGEM, TOT AAN DE TWEDE WERELDOORLOG

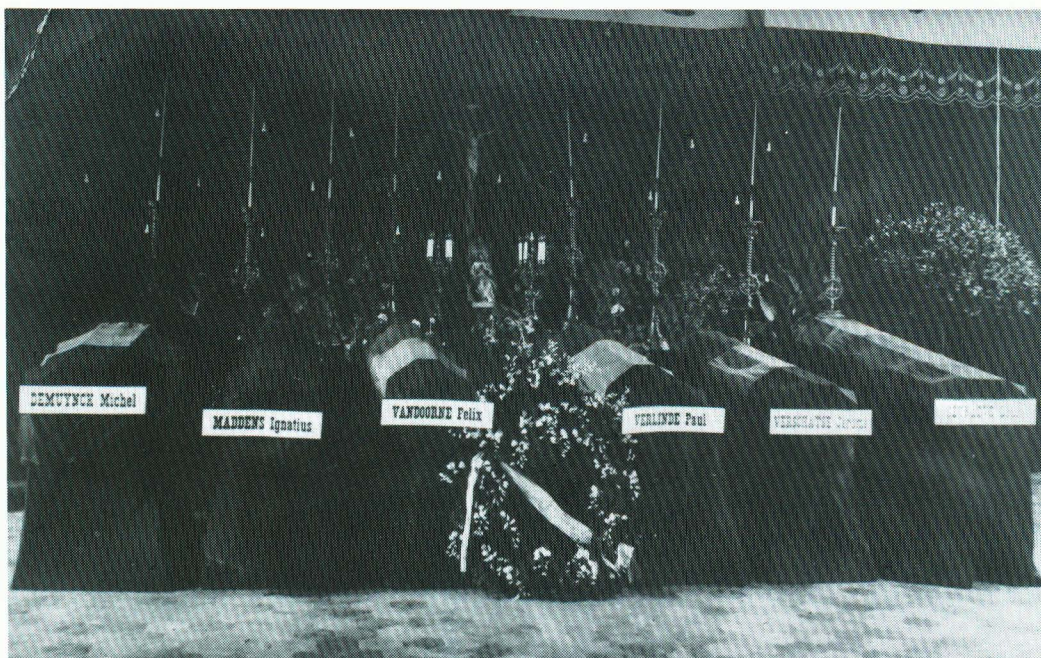
Maurice Vandommele

Verantwoording

Zeventig jaar geschiedenis schrijven van de Koninklijke, Nationale Strijdersbond afdeling IZEGEM is een moeilijke opdracht. Geschiedenis vraagt dat gebeurtenissen en personen correct worden weergegeven. Veel documenten gingen echter verloren na de dood van voorzitter Jozef Strobbe en levende getuigenissen van leden 14-18 uit onze bond zijn er niet meer. Gelukkig hebben we veel gegevens gevonden in verschillende nummers van *Ten Mandere*, heemkundig tijdschrift voor Izegem en omgeving.

Een eerste Izegemse oudstrijdersbond

In alle gemeenten, kleine en grote steden kwamen de soldaten van de oorlog 14-18 samen om zich te verenigen in bonden van oudstrijders. De basis was de kameraad-

Teraardebestelling van Izegemse soldaten die tijdens de eerste wereldoorlog vielen.

Het gaat hier om Michel Demuynck, Ignatius Maddens, Felix Vandoorne, Paul Verlinde, Jerome Verschate en Louis Seynaeve.

schap gegroeid in de bloedgrachten aan de IJzer. Ook in Izegem werd een bond gesticht. In 1920 sloot de oudstrijdersbond zich aan bij de Vlaamse Oudstrijders (VOS). De eerste voorzitter was Jozef Strobbe en het lokaal was de Gouden Leeuw in de Gentsestraat.

Maar al in februari 1919 werd in De Witte Roos op de Grote Markt van Brussel de Nationale Strijdersbond (NSB) opgericht en op 3 september 1921 werd die bond omgevormd tot een vereniging zonder winst-oogmerk. In de statuten lezen we o.a.: "De vereniging bestaat buiten alle politieke, taal- en godsdienstige strekking; de strijders of gelijkgestelden van de oorlog 14-18 kunnen lid worden. De vereniging moet de nagedachtenis van de oorlogsslachtoffers in ere houden. Met alle wettige middelen de belangen van zijn leden in het bijzonder en van België in het algemeen behartigen. Het herstel nastreven van alle lichamelijke, stof-

felijke en zedelijke schade die de leden rechtstreeks van de oorlog hebben geleden. De aangesloten leden die behoeftig zijn, in de mate van het mogelijke bij staan".

De Izegemse oudstrijdersbond was aanvankelijk niet aangesloten bij de Nationale Strijdersbond.

Groots dankfeest van de Izegemse bevolking aan de oorlogsslachtoffers 14-18

Al in september 1919 besprak de gemeenteraad de 'Herinneringsfeesten'. Er werd een feestcommissie opgericht onder leiding van de dienstdoende burgemeester François Bral. Bij die commissie vinden we de namen van voorzitter Joseph Strobbe en ondervoorzitter Jules Vandommele van de oudstrijdersbond. Emiel Vandenbogaerde was penningmeester. De datum werd vastgesteld op 20 juni 1920. De voorbereiding tot het grootse feest was tijdrovend, maar werd

tot in de puntjes verzorgd. De oudstrijders zouden een vlag krijgen, er moest een stoet gevormd worden met medewerking van de verschillende groeperingen. De oudstrijders zouden de hoofdattractie realiseren, nl. het historisch deel van de stoet, 'Het Belgisch leger door de eeuwen heen', uitgebeeld in 12 tijdvakken. De grootste zorg was het standbeeld te plaatsen op de Korenmarkt. De feestcommissie kwam tot een overeenkomst met beeldhouwer Adolf Van Peteghem uit Roeselare. De Izegemse architect Vercoutere zou instaan voor het geheel.

Het feest van de dankbaarheid is een onvergetelijke bladzijde uit de geschiedenis van onze stad, maar heel speciaal voor de oudstrijders. In de voormiddag was er een plechtige H. Mis op de Grote Markt die zwart zag van het volk. Na de mis werd het vaandel overhandigd aan Joseph Strobbe, voorzitter van de Oudstrijdersbond. In de namiddag was de feeststoet, die gevormd werd tussen het stedelijk kerkhof en de Abele. Er was een uitzonderlijke drukte. De stoet bestond uit 71 groepen, waaronder 7 muziekkorpsen. Er waren oudstrijdersbonden uit 31 afdelingen. De Izegemse oudstrijders hadden zeer veel bijval met hun uitbeelding van 'Het Belgisch leger door de eeuwen heen'. Op de Koornmarkt werd een halte gehouden voor de onthulling van het standbeeld. Daarna volgden toespraken van de burgemeester en van de voorzitter van de Izegemse Oudstrijdersbond.

In de late namiddag vond op de Grote Markt en de Korenmarkt een huldebetoon plaats door meer dan 600 schoolkinderen. Onder zeer grote belangstelling werden door kinderen de nationale vlaggen van de geallieerden uitgebeeld: België, Groot-Brittannië, Frankrijk, Italië en de V.S.A. De Izegemse nijverheden werden voorgesteld en er viel ook een prachtige demonstratie van lichaams-oefeningen te bekijken. Deze bijzondere hulde werd besloten met het meegezongen

vaderlands lied. Als slot van de dag hadden 7 muziekconcerten plaats op de beide markten. Daarmee kwam een einde aan een dag van hulde en dankbaarheid, een heerlijke gebeurtenis in het leven van de Izegemse Oudstrijdersbond.

Scheuring bij de Oudstrijders. Stichting van de NSB, afdeling Izegem

In Izegem kwam in de jaren 1920 een politieke Vlaamse beweging tot stand. Zo valt het te verklaren dat oudstrijders zich aansloten bij de Vlaamse Oudstrijders. Lang niet alle Izegemse oudstrijders echter werden vossen.

Uit de Vlaamse Oudstrijdersbonden ontstond de Frontpartij. Die had politieke bedoelingen en deed mee aan de verkiezingen voor kamer en senaat. Uit de Frontpartij groeide de partij van de Vlaams-nationalisten, die later opgesplitst werden in het VNV en het Verdinaso. In 1938 zou het VNV een kartel vormen met Rex.

Oudstrijder Leon Vangheenberghe en andere makkers 14-18 begonnen actie te voeren voor een oudstrijdersbond buiten alle politieke, taalkundige en godsdienstige strekking. Deze doelstellingen vonden ze terug in de statuten van de Nationale Strijdersbond van België. Een voorlopig comité werd opgericht en alle oudstrijders werden opgeroepen voor een algemene vergadering. Er was een grote opkomst waar een spreker van de nationale federatie het woord voerde. Zeer veel oudstrijders verlieten de Vlaamse Oudstrijdersbond. Die bleef bestaan, maar de nieuwe bond telde weldra meer leden. De voorzitter van de Vlaamse Oudstrijdersbond werd apotheker Paul Depoorter.

De Nationale Strijdersbond afdeling Izegem werd gesticht op 21 januari 1923. Het is een vereniging zonder winstgevend doel die alle oudstrijders, weduwen en recht-

bebbenden van de oorlog 14-18 wil groeppen en hun stoffelijke en morele belangen behartigt. In de statuten van 21 januari 1923 lezen we ook dat de afdeling aansloot bij de nationale federatie te Brussel en de statuten van de nationale vereniging onderschreef.

De voorzitter van de NSB afdeling Izegem werd Joseph Strobbe, die de Vlaamse Oudstrijdersbond met een groot aantal leden verliet. De ondervoorzitter werd Leon Vangheenberghe. De secretaris was Georges Stragier en de penningmeester Marcel Corteville. De gewone bestuursleden waren Roger Ameye, Michel Depreitere, Camiel Deduytschaever, August Descheemaeker, Joseph Devos, Alfred Dewaele, Joseph Grillet, René Grillet, Albert Lamon, Petrus Lemiere, Justin Lafaut, Alberiek Malisse, Pierre Vanbelle, Emiel Vandeputte, Jérôme Vanhaezebrouck, Valère Vangheluwe en Henri Vanderschaege.

Als lokaal werd geopteerd voor café De Hertog van Brabant, op de hoek van de Molenweg en de Nederweg. Het lokaal verhuisde later naar café 't Park, op de Korenmarkt; begrijpelijk, want de cafébaas was Georges Stragier, de secretaris van de vereniging.

Initiatieven in de tussenoerlogse periode

De NSB-afdeling Izegem voerde onverpoosde strijd in functie van de morele en materiële belangen van de oudstrijders en rechthebbenden, door middel van maandelijkse zitdagen in het lokaal, jaarlijkse vergaderingen, sociaal dienstbetoon aan zijn leden.

Op 11 november 1922 greep in Brussel de plechtige teraardebestelling plaats van de onbekende soldaat aan de voet van de Congreskolom. In december 1922 werd een delegatie van de NSB door de koning en het kabinetshoofd van de minister van landsverdediging ontvangen en werd aan de delegatie

meegedeeld dat 11 november een nationale feestdag werd.

De jaarlijkse plechtigheden in Izegem werden zorgvuldig voorbereid en druk bijgewoond. De nationale feestdag, 21 juli, werd gevierd met een 'Te Deum' en bloemenhulde aan het oorlogsgedenkteken, toen nog op de Korenmarkt. Jarenlang had op 21 juli ook een beroepsrennerswedstrijd plaats: Brussel-Izegem. Het echte hoogtepunt voor de oudstrijders was 11 november. Na de H. Mis voor de oorlogsslachtoffers werd in stoet naar het oorlogsgedenkteken getrokken, waar na de bloemenhulde en de toespraak verdienstelijke oudstrijders gehuldigd werden. Daarna werd in de traditie van toen bezoek gebracht aan enkele leden-herbergiers en na het middagmaal opnieuw een bezoek aan leden-herbergiers, waarna er gefeest werd tot in de vroege uurtjes.

Door de Invalidenbond afdeling Izegem werd op 1 november een 'dodenherdenking' ingericht, met H. Mis voor de oorlogsslachtoffers, stoet naar het stedelijk kerkhof in de Roeselaarsestraat en bloemenhulde aan het gedenkteken van de gesneuvelden 14-18. Bij de begrafenis van een oudstrijder was de vlag steeds aanwezig en een bloemtuil sierde de lijkstaf met de nationale driekleur. Er was altijd een delegatie van het bestuur, altijd waren er een aantal leden die zich vrij konden maken. Ondervoorzitter Leon Vangheensberghe miste geen enkele begrafenis zolang zijn gezondheidstoestand het toeliet.

Op de nationale en provinciale congressen was het bestuur steeds vertegenwoordigd. Op 11 november 1929 werd door de nationale federatie voor het eerst een fakkeltocht gehouden. Ieder jaar eindigt deze fakkeltocht bij valavond met een piëteitsvolle NSB-hulde ter ere van onze doden en wordt de eeuwige vlam aangewakkerd door de nationale voorzitter van de NSB aan de

Congreskolom bij het graf van de Onbekende Soldaat. In 1934 verongelukte koning Albert. Bij zijn begrafenis, in februari 1934, was Izegem, net als alle oudstrijdersverenigingen, bij de rouwplechtigheden in Brussel aanwezig. Niet toevallig werd het jaar daarop het jaarlijkse huldebetoon aan koning Albert en de helden van de IJzer ingericht. Ieder jaar op de eerste zondag van augustus was NSB-Izegem met vaandel en een belangrijke delegatie aanwezig. In 1938 werd het Nationaal Werk voor de Oorlogsslachtoffers (NWOS) in het leven geroepen, ook de NSB stond hiervoor aan de wieg.

Voor de tussenoerlogse periode moesten we voor Izegem nog enkele initiatieven vermelden. In 1937 werd de Vriendenkring voor Strijderskinderen (VSK), de jeugdafdeling van de NSB, opgericht. De voorzitter was Raymond Denijs, secretaris en vaandrig Roger Devos, penningmeester Maurice Corville. De bestuursleden waren Ginette Ameye, Jozef Debusschere, Simonne Desmet, Gerard Ronse, Achiel en Martha Vaernewyck.

Op 2 juni 1935 werd in Izegem de Vuurkruisersbond gesticht. In het begin waren er wrijvingen tussen de NSB, NVI (Invalidenbond), VOS en de nieuw opgerichte bond. Op 4 juli 1937 was bij de vlaginhuldiging van de Vuurkruisers de NSB met vlag en delegatie aanwezig en dat betekende het startsein voor de langzame verbroedering. De donderdag in de kersmisweek werd, vanaf 1937, de dag van de oudstrijders, maar de Vuurkruisers werden de eerste keer niet uitgenodigd. Bij het bezoek van Leopold III aan Izegem op 30 oktober 1937 ging de koning het eerst de Vuurkruisers groeten, wat de andere verenigingen teleurstelde. In 1938 kwam de officiële verzoening bij de inhuldiging van de vlag van de VSK. De Vuurkruisers waren aanwezig met delegatie en vlag. Vanaf dat jaar werd kermisdonderdag de dag van *alle* oudstrijdersverenigingen.

De mobilisaties

In september 1938 hadden we de eerste mobilisatie. Het nationaal-socialisme beheerste Duitsland dat meer levensruimte eiste. Voor onze gemobiliseerden duurde de oproeping toen gelukkig maar een week, maar toch betekende dit het voorspel van wereldoorlog nummer twee.

Van 26 augustus 1939 tot en met 9 mei 1940 had de grote mobilisatie van 600.000 soldaten plaats! Die kwam niet onverwacht. De internationale toestand was na de eerste wereldoorlog onderhevig aan zeer veel diepgaande hervormingen. In Italië was er het fascisme met als leider Mussolini en in Duitsland in 1921 de opkomst van de Nationale Socialistische Duitse Arbeiderspartij (NSDAP) onder de stuwende kracht van oud-frontsoldaat Hitler. In 1933 brandde het Rijksdaggebouw in Berlijn af; het hoogtepunt van de daaropvolgende massabetogingen waren de bijeenkomsten in Neurenberg. In 1934 stierf rijkspresident Hindenburg. Hitler werd Führer van het Duitse volk onder de leuze "Eén volk, één land, één leider". In vier jaar tijd werden zes miljoen werklozen tewerkgesteld bij de uitbouw van een reusachtig wegennet en de organisatie van een machtig modern leger. De algemene dienstplicht werd ingevoerd en een lucht- en zeemacht in het leven geroepen. Naar het buitenland toe sprak de Führer steeds opnieuw van "nooit meer oorlog". In 1936 bezette het Duitse leger het Rijnland. Frankrijk en Groot-Brittannië protesteerden wel, maar lieten begaan. In 1938 werd Hitler opperbevelhebber van de Duitse Wehrmacht. Dan volgden de aanhechting van Oostenrijk (1938), Memelgebied (1939), Sudetenland (1939) en Danzig (1939). Op 1 september 1939 viel het Duitse leger Polen binnen. Op 3 september 1939 waren Groot-Brittannië en Frankrijk in staat van oorlog met Duitsland.

Door deze vele gebeurtenissen begon

de mobilisatie in België. Die geschiedde in verschillende fasen, niet iedereen werd op hetzelfde moment opgeroepen. De mobilisatie in september 1938 (in verband met het Sudetenvraagstuk) bracht ons leger op versterkte vredesvoet, wat de legerleiding de kans gaf om bepaalde tekorten vast te stellen. Daarom werd een soepeler stelsel ingevoerd. De mobilisatie gebeurde nu in vijf fasen A, B, C, D, E.

Hier volgen de data van oproeping. Ze zijn van belang voor het berekenen van de mobilisatietijd, waaraan sedert 1991 een mobilisatierente is gekoppeld.

Fase A: 26 augustus 1939: de actieve regimenten worden op oorlogsvoet gebracht;

Fase B: 28 augustus 1939: de divisies van eerste reserve in de Oostprovincies worden wederopgeroepen;

Fase C: 1 september 1939: de andere divisies van eerste reserve worden opgeroepen;

Fase D1: 11 september 1939: 14e divisie (35e, 36e, 38e linie, 22e artillerie en 13e geniebataljon) en de 16e divisie (39e, 3e karabiniers, 3e grenadiers, 24e artillerie en 18e geniebataljon);

Fase D2: 24 september 1939: 15e divisie (31e, 42e, 43e linie), 23e artillerie en 16e geniebataljon en de 18e divisie (39e, 3e karabiniers, 3e grenadiers), 26e artillerie en 19e geniebataljon;

Fase D3: 20 oktober 1939: 13e divisie (32e, 38e, 34e linie), 21e artillerie en 14e geniebataljon;

Fase D4: 17 november 1939: 17e divisie (7e, 8e, 9e jagers te voet), 25e artillerie en 19e geniebataljon;

Fase E: 10 mei 1940: algemene mobilisatie.

Ook de gidsen, lansiers, vestigingstroepen, sanitaire korpsen e.a. werden in fasen opgeroepen. De klas 40 werd opgeroepen op 3 januari 1940, voor de opleiding.

Hoe was de samenstelling van een infanterie-divisie? We geven enkele voorbeelden:

1e divisie: 3e, 4e, 24e linie, 1e regiment artillerie, 1e geniebataljon;

2e divisie: 5e, 6e, 28e linie, 2e regiment artillerie, 12e geniebataljon;

12e divisie: 2e, 22e, 23e linie, 7e regiment artillerie, 2e geniebataljon;

13e divisie: 32e, 33e, 34e linie, 21e regiment artillerie, 14e geniebataljon.

Het 2e linie had als garnizoenstad Gent. Uit

het 2e linie ontstond het 22e, het 32e en het 52e linieregiment. Het 3e linie had als garnizoenstad Oostende. Uit het 3e linie ontstond het 23e, 33e en 53e linieregiment. Het 4e linie had als garnizoenstad Brugge. Uit het 4e linie ontstond het 24e, 34e en 54e linieregiment.

De gemobiliseerde soldaten beleefden een moeilijke en harde tijd. We geven enkele feiten.

- Een schandalige soldij: 1 fr. per dag; voor de gehuwden kreeg de vrouw van de gemobiliseerde 10 fr. per dag plus 3 fr. per kind. Deze schamele aalmoes werd bij eventuele grote nood en op aanvraag van de vrouw aangevuld door de commissie van openbare onderstand (COO, de voorloper van ons OCMW).

- Onmenselijke inkwartiering, in het bijzonder bij grote eenheden: in zalen, stallen, schuren, scholen... op stro. Wie logement kreeg bij burgers behoorde bij de uitzonderingen. Pas veel later - december 1939, januari, februari, maart 1940 - werden houten barakken opgetimmerd.

- Het algemeen oproepingssysteem was per drie militieklassen. Er waren drie militieklassen nodig om een regiment op oorlogsvoet te bekomen. De militieklassen 39, 38 en 37 bv. vormden een eenheid op oorlogsvoet. De klas 36 diende als reserve om eventuele tekorten aan te vullen. De militieklassen 35, 34 en 33 vormden een nieuwe eenheid en de klas 32 diende tot aanvulling. Dat systeem zorgde er voor dat een aantal ouderen werden opgeroepen, maar sommige jongeren mochten thuis blijven!

- De vrijstellingen vanaf oktober 1939, o.a. van de mijningenieurs, mijnwerkers, dokters en verplegend personeel, ambtenaren van het ministerie van financiën, sommige leden van het onderwijzend personeel, vaders van grote gezinnen, gemeenteamttenaren, specialisten voor de industrie (plots waren er velen onmisbaar in de industrie!)

- Gebrek aan mensenkennis bij bepaalde officieren en onderofficieren.

- Propaganda door bepaalde groeperingen die

Duitsvriendelijk waren.

- Overdreven mutaties langs politieke omwegen.
- Verouderde bewapening bij reserveregimenten.

Het eerste alarm greep plaats in de laatste dagen van oktober 1939. Een Duitse aanval was gepland op 12 november 1939. Een tweede ernstige alerte had plaats in de eerste helft van januari 1940. Een Duits verkenningsvliegtuig daalde op 10 januari bij Mechelen-aan-de-Maas op Belgisch grondgebied neer. Beide inzittende officieren verklaarden dat het toestel in de mist verdwaald was. Een van de officieren had een vertrouwelijke omslag met documenten bij zich. Tot tweemaal toe poogde hij die te verbranden. Een Belgisch officier sprong toe en kon het document, dat reeds voor twee derden verbrand was, met de hand uit de vlammen redden. Het document bevatte instructies gegeven aan de bevelhebber van de tweede Duitse luchtvloot. Het VIe Duitse leger moest het Belgisch leger vernietigen en de VIIe luchtdivisie moest neerdalen in de streek tussen Samber en Maas. Het Belgisch leger bleef verschillende dagen in staat van alarm, maar de Duitse aanval bleek opnieuw uitgesteld.

Na verschillende alertes trad mobilisatie-moeheid op, ook al omdat er een gemis was aan doeltreffende inlichtingen. Bij alertes moesten alle verlofgangers zo vlug mogelijk hun eenheid verwoegen. De diensten moesten 24 uur op 24 verzekerd zijn, ook in de maanden december 1939 en januari en februari 1940 toen het bijtend koud was.

Gedurende de mobilisatie ontstond het werk van koningin Elisabeth. Er werd dikwijls beroep gedaan op de leiders van de NSB-nationaal. Er werden toneel- en dansavonden georganiseerd in de verschillende kantonnementen en er werden voetbalwedstrijden gehouden onder de verschillende

eenheden. De legeraalmoezeniers bezorgden, met medehulp van het thuisfront, boeken en kranten aan de soldaten. Bepaalde eenheden stelden een eigen soldatenblaadje op, dat ook door de soldaten zelf bedeed werd. Het soldaten-halfuurtje werd dagelijks van 18.30 tot 19 uur uitgezonden op de radio. Aangevraagde plaatjes met opdrachten werden het grote succes. 'J'attendrai', 'Je suis seul ce soir' en 'Soep en bonen dat is soldatendiner' waren de meest aangevraagde verzoekplaten.

Omdat de Duitse aanval uitbleef, kwam stilaan het gewone ritme van de mobilisatie op gang. Begin mei was men er zo gerust in, dat de soldaten opnieuw in verlof konden gaan.

DE NATIONALE VUURKRUISEN- BOND, AFDELING IZEGEM

Raf Vandenberghe

De Vuurkruisenbond voorstellen is een stukje geschiedenis schrijven. Geschiedenis die voorbij is. Dit artikel zal wel het enige zijn in dit nummer dat handelt over een *verdwenen* 'Vaderlandse Vereniging'. Maar, hoewel de mensen die het meebeleefden er niet meer zijn, bezitten we gelukkig een goed bijgehouden boek dat alle 'bestuursbewerkingen en verslagen' bevat van 1935 tot 1960. Aan de Vuurkruisenbond besteedden wij trouwens al uitgebreider aandacht: in *Ten Mandere*, nr. 82 (november 1988). Ook de vlag wordt bewaard.

Over wie gaat het hier? In termen die in 1993 nogal bombastisch klinken, schreven zij in 1935 op hun affiche wie zij waren:

VUURKRUISERS zijn deze, die werkelijk in de Vuurlijn GESTREDEN hebben.

VUURKRUISERS zijn deze, die in de

Foto genomen aan de voet van het Izegemse monument der gesneuvelden 1914-'18, op 4 juli 1937 n.a.v. de inhuldiging van de vuurkruisenvlag.

In het midden voorzitter Jozef Bourgeois en vlaggedrager Guillaume Demasure. De erehaag wordt o.a. gevormd door leden van de Izegemse brandweer, in hun toenmalig uniform. Achteraan politieagenten met witte helm.

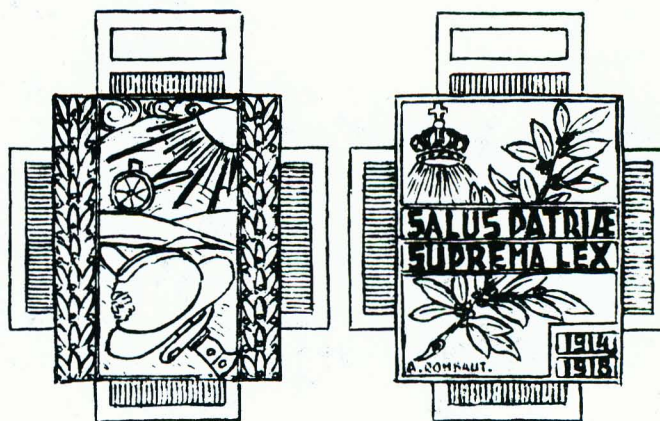

modder van de YZER hunne jonge Borsten aan de dood en verminging blootgesteld hebben, voor de vrijheid van het Land, en voor wie jaren lang, het doodsgevaar, hun dagelijks brood was! (...)

Na de oorlog 1914-1918 hadden de *Wapenbroeders uit de Vuurlijn* lokaal wel heel lang gewacht om zich te verenigen. Het duurde tot april 1934 vooraleer in Roeselare de stichtingsvergadering plaats vond van de Roeselaarse Vuurkruisenbond. Ook Izegemnaren werden uitgenodigd; de Izegemnaar Guillaume Vandendriessche werd verzocht om in het bestuur Izegem te vertegenwoordigen.

In 1935 vond men evenwel dat Izegem voldoende Vuurkruisers telde om op eigen benen te kunnen bestaan. Roeselare ging daarmee akkoord. Een voorlopig bestuur bereidde de stichtingsvergadering voor tegen 2 juni 1935, in het stadhuis van Izegem. Op dat ogenblik waren al verscheidene oudstrijdersbonden actief in Izegem, nl. de V.O.S., de N.S.B. en de Invalidenbond. De oprichting van een nieuwe groepering werd

toen en nog lang daarna als een concurrentie aangevoeld. Nochtans werd uitdrukkelijk meegedeeld dat niemand aan zijn lidmaatschap van een andere bond diende te verzaaken om lid te worden van de Vuurkruisenbond.

Als gevolg van de stichtingsvergadering werd een bestuur verkozen en werden de functies toegewezen. Jozef Bourgeois werd voorzitter, Leon Vandecappelle ondervoorzitter, Cyrille Devlieghe secretaris en Guillaume Demasure penningmeester. Er

Vuurkruisers, omstreeks 1960, bij het monument der gesneuvelden 1914-1918.

V.l.n.r., 1e rij: Guillaume Demasure, Alfons Debie, Jozef Bourgeois, Leon Vandecappelle, Achiel Desmet.

2e rij: Maurice Vantomme, Jean Vandromme, Cyrille Devlieghere, Jules Velghe (?), Camiel Porteman.

Laatste rij: ?

waren ook enkele gewone bestuursleden.

Op 11 november 1935 vierden de Vuurkruisen voor het eerst 'hun' wapenstilstandsfeest, het begin van een lange en begeesterende reeks. Wat later werd een actie gevoerd voor een vlag. Ze werd ingezegend op 4 juli 1937. Alfons Bral was de peter ervan, mevrouw Emiel Vandebogaerde de meter.

Behalve georganiseerde aanwezigheid op allerlei manifestaties streed de bond op nationaal vlak voor bepaalde voorrechten

voor de Vuurkruisen. Dit ging dan over een verminderingkaart op de spoorwegen, een frontstreeprente, voorrang bij de toekenning van plaatsen in het openbaar ambt, enz. Op hun affiche van 1935 schreven zij verder hun doelstellingen als volgt uit:

Dat ZIJ, de eersten in het vuur waren, in de oogen der openbare meening deze plaats terugvinden, die tijdens de oorlog de hunne was, en door niemand werd benijd: de EERSTE PLAATS.

Dat ZIJ recht hebben op het leven en de eerbied welke zij verworven heb-

ben ten prijze van verscheidene jaren strijd en opoffering voor het algemeen welzijn.

*Dat de rechten der ECHTE STRIJ-
DERS UIT DE VUURLIJN, op zede-
lijk en stoffelijk gebied verdedigd
worden, en dit buiten alle politieke-
en taalgeschillen.*

Nadat de bond zijn bestuur, zijn vlag en intussen ook al een vijftigtal leden had, kon men volop deelnemen aan allerlei vaderlandse evenementen. Daarbij waren enkele vaste activiteiten. De eerste in het jaar was de herdenking van de dood van hun geliefde koning Albert, op 17 februari. Een andere activiteit was een familiefeest, ergens in het voorjaar. Een hoogtepunt van elk jaar was de viering van 21 juli. Na het Te Deum was er een optocht naar de monumenten, neerlegging van bloemen en uitreiking van eretekens. Jaarlijks was er ook een afvaardiging uit Izegem op de plechtigheid aan het monument van koning Albert in Nieuwpoort, op een zondag in augustus. Met Izegemkermis werden gedurende verschillende jaren 'Gala-avonden' ingericht, o.m. een vijftal keren een galavoorstelling van het circus Semay. Verder hadden ze op elk feest van Allerheiligen een dodenhulde op het kerkhof.

Maar 11 november was ongetwijfeld dé hoogdag. Vaak begon de viering al op de vooravond. Elk jaar was er een plechtige mis in de H.-Hartkerk, gevolgd door een grote optocht. In deze optocht stapten verschillende muziekkorpsen, de strijdersverenigingen, de scholen, diverse verenigingen, vrije deelnemers en notabelen van de stad. Aan de monumenten op de Korenmarkt had een bloemenhulde plaats, gevolgd door toespraken en uitreiking van eretekens. Daarna werd de wapenstilstand nog vele uren in eigen kring gevierd. Bij de Vuurkruisers was deze viering elk jaar opnieuw een onvergetelijk evenement waar maandenlang naartoe werd geleefd.

Naast de reeks vaste activiteiten door het jaar heen waren er nog tal van andere gelegenheden om naar buiten te komen. Zo verbroederden ze met andere afdelingen bij allerhande gelegenheden, o.m. voor vlaggewijdingen. In hun verslagboek wordt met bijzonder genoegen de attentie van koning Leopold III bij zijn bezoek aan Izegem in 1937 beschreven. Tijdens de oorlogsjaren 1940-1944 was de vereniging enkel binnenshuis actief. Maar al in 1945 stonden zij paraat om mee te werken aan de huldestoet voor koning Leopold III. In 1946 vierden zij het tienjarig en in 1951 het vijftienjarig bestaan van de plaatselijke bond. Met genoegen (en met een receptie) dachten zij in 1952 ook terug aan de overhandiging van de vlag in 1937. Nog in 1952 droegen zij bij in de kosten van het glasraam van de Vuurkruisen in de basiliek van Koekelberg. Op 11 november 1954 werden een groot aantal balonnetjes opgelaten, en één grote met op de tekstband *11 november 1954, Vuurkruisers Izegem*. In 1955 vierden zij niet enkel het 25-jarig bestaan, het was ook het jaar van het *Groenboek*. Het bevatte alle *gerechtvaardigde* eisen voor oudstrijders, met eraan allerlei verklaringen en bewijzen. Het betrof o.m. kosteloze geneeskunde en vervroegd pensioen. De inhoud werd in verschillende congressen en betogingen verdedigd. In 1957 werden de eisen gedeeltelijk ingewilligd. Op 11 oktober 1959 nam een delegatie van 26 leden deel aan de nationale vuurkruisenbetoging in Diksmuide, om daar samen met 10.000 Vuurkruisers in de optocht mee te stappen. Hun doel was hulde te brengen aan de nagedachtenis van koning Albert en de aandacht te trekken op *onrechtvaardigheden waarvan de oudstrijders-vuurkruisers stoffelijk en moreel de slachtoffers zijn*. In 1960 werd met grote luister het 25-jarig bestaan gevierd. Bij deze gelegenheid vroeg en bekwam men bij het gemeentebestuur dat een van de nieuwe straten *Vuurkruisenlaan* genoemd zou worden.

Na 1960 verminderde de werking, ook al bleven sommige tradities bewaard. Maar de leden werden oud en steeds minder talrijk. Aangezien de Vuurkruisenbond enkel strijders van 1914-1918 verenigde, moest er onvermijdelijk een einde aan komen. Toen hun geschiedenis in 1988 in *Ten Mandere* verscheen, waren er nog een vijftal Vuurkruisers in leven, o.a. voorzitter J. Bourgeois. Hij overleed op 24 januari 1992, bijna 102 jaar oud. Wellicht leeft er op heden geen enkele Vuurkruiser meer in Izegem en omliggende.

Al wie de echte Vuurkruisers gekend heeft, zal weten dat hun verbondenheid zeer hecht was, dat zij hun doorleefde herinneringen aan wereldoorlog I koesterden en bewaarden, dat zij zeer trouw waren aan hun koning-ridder Albert en dat hun leuze (vertaald) *Het heil van het vaderland is de hoogste wet* diep in hun hart gegrift stond.

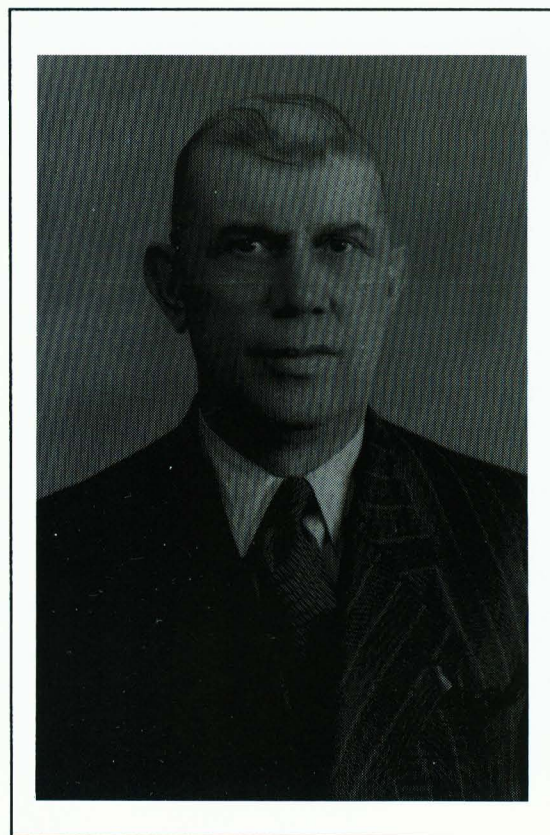
HET NATIONAAL VERBOND DER VERMINKTE EN INVALIDE MILITAIRES VAN DE OORLOG, AFDELING IZEGEM

**Raf Maertens
Marcel Nuijttens**

Gezien alle gegevens uit het archief van de KNVI van Izegem zoek zijn geraakt, is het ons onmogelijk deze vereniging volledig te beschrijven. Nochtans kunnen we enkele feiten aanhalen, zoals de oprichting van de afdeling Izegem. Die gebeurde in 1922, zoals blijkt uit een schrijven van het Nationaal Verbond met zetel in Brussel. We zijn vooral ingelicht over de samenstelling van het bestuur.

De eerste voorzitter van de Izegemse afdeling was Robert Heldenbergh, geboren

op 3 juli 1894, oudstrijder en Vuurkruiser van de Grote Oorlog. Hij was wachtmeester geweest bij het 1e Karabiniers. Hij had vijf frontstrepen en één kwartaalstreep, het oorlogskruis met palm, de militaire medaille 2e klasse, de zegemedaille en de herinneringsmedaille 1914-1918. Volgens zijn 'Vuurkaart' diende hij tijdens de veldtocht 1914-1918 van 23 oktober 1915 tot 27 augustus 1918, bij het 1e karabiniers. De zilveren medaille in de orde van Leopold II werd hem toegekend op 5 september 1930 en de herinneringsmedaille van de regering van koning Albert I bij Besluit van 2 april 1963. Hij verkreeg bij Koninklijk Besluit van 7 april 1964 het kruis van ridder in de kroonorde met zwaarden en het kruis van ridder in de Leopoldsorde met zwaarden.

Cyrille Ameye was jarenlang de voorzitter van de oorlogsinvaliden: van 1926 tot 1967.

Banket in de feestzaal van het stadhuis aangeboden aan de Koninklijke Maatschappij Nationaal Verbond der Verminkte en Invalide Militairen van de Oorlog (1914-1918) ter gelegenheid van de vlaginhuldiging op 21 juni 1936. Aan de eretafel o.a. voorzitter Cyriel Ameye, burgemeester Cyriel Staes, mevrouw Vandenbogaerde, Robert Holvoet, Jules Pauwels, Octave Sintobin, Gustave Sabbe en verder Leonard Vanhoutte, Cyriel Lodewyck, Achiel Bostyn, Jozef Vroman en Julien Lefevre.

Waren in zijn bestuur vertegenwoordigd: ondervoorzitter Gustave Sabbe, Robert Vanpachtenbeke - die de medaille van de IJzer had, thans het IJzer-kruis -, Cyrille Ameye, Jules Pauwels, Camiel Declercq en nog enkele anderen.

Robert Heldenbergh bleef voorzitter tot in 1926. Hij overleed op 22 oktober 1970, 76 jaar oud. Hij werd opgevolgd door Cyrille Ameye (13 juni 1893 - 12 juni 1967). Gustave Sabbe bleef ondervoorzitter. De secretaris was Robert Vanpachtenbeke (+ 1953). Julius Pauwels (+ 30 juli 1954) werd in 1927 hulp- en in 1935 penningmeester.

Enkele bestuursleden en leden waren Maurits Samyn, Kamiel Declercq, Georges Casteur, Amand Pattyn, Benoni Acx, Odiel Denys, Julien Lefevre, Leopold Vandenberghe, Victor Castelein, Jozef Melsens, Guillaume Eeckhout, Jan Vansteenkiste, Achiel Delaey, Achiel Benooit, Maurits Hendrickx, Georges Maes, Achiel Deman.

Voorzitter Ameye zou in de mei-maand van 1944 worden opgepakt en als gijzelaar in de gevangenis van Gent worden vastgezet, samen met de notarissen Devos uit Rumbeke en Reynaert uit Staden en een zekere Vansteenkiste uit Roeselare die in de

textielhandel zat; ze kwamen drie weken later vrij. Cyrille Ameye werd ook nog provinciaal bestuurslid van het Nationaal Werk van Oorlogsinvaliden. Hij verkreeg bij besluit van de Bondsraad op 6 juli 1946 de zilveren erkentelijkheidsmedaille van het NIV voor de uitstekende diensten aan deze vereniging en aan de oorlogsinvaliden bewezen. De gulden erkentelijkheidsmedaille van het NVI werd hem toegekend bij besluit van de bondsraad op 16 oktober 1949.

In 1945 kwamen de heren Jozef Windels, Valère Hemberg en Victor Guillemin in het bestuur. Laatstgenoemde werd in 1950 secretaris van de afdeling, tot zijn overlijden in 1982. De erevoorzitters waren Robert Holvoet en dokter Emiel Vandeputte. De erevoorzitsters waren mevrouw Emile Vandenbogaerde-De Brouwer en mevrouw Firmin Vandekerckhove-Laleman.

Het lokaal was de Gouden Leeuw in de Gentstraat 14 in Izegem, nu de Stenvork.

Op 15 mei 1949 werden in Izegem de feesten van het dertigjarig bestaan van de provinciale afdeling van de NSB en de hulding van Jules Vandenbulcke als erebeheerder van de NSB gevierd. Aan Cyrille Ameye werd een dankbare hulde gebracht om zijn welwillende medewerking aan het welslagen van deze feesten. Ook toen was er al solidariteit onder de diverse verenigingen.

Na het overlijden van Cyrille Ameye in 1967 werd Jozef Mestdagh (13 januari 1892 - 26 juni 1971) de volgende voorzitter. Waarschijnlijk bleef de rest van zijn bestuur zoals voordien. Na hem was René Jacques (29 april 1898 - 23 juni 1985) voorzitter, maar ook uit die periode werden weinig nota's teruggevonden.

In 1985 werd het roer overgenomen door Gilles Sergant, die de bond nieuw leven inblies. De ondervoorzitter werd Achiel

Benoot uit Ardoorie en de secretaris Jozef Windels uit Ingelmunster. De nieuwe voorzitter was ook penningmeester. Als vaandrig fungeerde Julien Delbeke. Leden van het bestuur waren mevrouw Maria Welvaert, weduwe Edmond Smet en Achiel Geldhof. Benoot overleed in Ardoorie op 17 december 1991 en werd tot op heden niet vervangen. Jozef Windels overleed in Ingelmunster op 29 oktober 1989 en werd als secretaris opgevolgd door Urbain Verfaillie. Na zijn dood op 1 september 1991 werd vaandrig Julien Delbeke vervangen door Julien Ameye, zoon van de vroegere voorzitter. Die zet zich speciaal in voor de bond van zijn vader. Voorzitter Sergant overleed in Izegem op 6 april 1990, 65 jaar oud (°15 augustus 1924). Hij werd opgevolgd door Emile Samyn en als penningmeester door mevrouw Godelieve Deschamps. De leden mevrouw Welvaert en Achiel Geldhof blijven op post.

Het Nationaal Verbond der Verminkte en Invalide Militairen van de Oorlog kreeg de titel 'Koninklijke maatschappij' toegekend door de koning op 8 april 1991.

DE TWEEDE WERELDOORLOG

Maurice Vandommele

In de nacht van 9 op 10 mei kwam het tragische alerte. België werd voor de tweede maal in 26 jaar door Duitsland aangevallen op een onrechtvaardige en schaamteloze manier. De 'Blitzkrieg' was begonnen en zou in al zijn wreedheid onze soldaten terugslaan. Het Belgisch leger was als volgt opgesteld. De stelling Albertkanaal diende als dekkingsstelling. De versterkte lijn Antwerpen - Namen liep langs Koningshooikt, Mechelen, Leuven en Waver. De K.W.¹ positie lag tussen de versterkingen Antwerpen en Namen en was met de Magi-

notlinie verbonden door de Maas. In de Ardennen waren talrijke vernielingen voorzien en in heel het land bij de Belgische spoorwegen en de dienst voor bruggen en wegen.

Spijts de heldhaftige weerstand van het leger tegen een modern uitgerust Duits leger met een alomtegenwoordige overmacht in het luchtruim werd de veldtocht een tragische en moordende achteruittocht. Van 10 tot 13 mei werd de dekkingspositie verdedigd en de verdedigingslijn Antwerpen - Namen opgesteld. Ondertussen hadden Franse en Britse eenheden het Belgisch leger komen helpen. Van 10 tot 20 mei hadden de Duitsers Sedan ingenomen en een bres in het Franse leger geslagen. Een geweldige massa gepantserde Duitse divisies konden zo oprukken naar de Kanaalkust. Daardoor moest het Belgisch leger de stelling Antwerpen - Namen verlaten. Van 20 tot 24 mei trokken de Belgen zich terug naar de Leie, waar ze een tegenaanval van de Franse en Britse legers moesten beschermen. Van 25 tot 28 mei verdedigde het Belgisch leger zich tot uitputting van zijn krachten. Het tegenoffensief van de geallieerden mislukte echter en het Belgisch leger moest nu de aftocht naar Duinkerke en de inscheping naar Engeland - codenaam DYNAMO - mogelijk maken. Op 28 mei werden om 5 uur op het Belgische front de wapens neergelegd. Alle soldaten werden als krijgsgevangenen beschouwd. Koning Leopold III, opperbevelhebber van de Belgische troepen, gaf een proclamatie door. We nemen er een deel uit over.

Groothoofdkwartier, 28 mei 1940
Officieren, onderofficieren, soldaten,

Op het onverwachts geworpen in een oorlog, gevoerd met ongehoord geweld, hebt gij moedig gevochten om het nationaal grondgebied voet voor voet te verdedigen.

Uitgeput door een onophoudelijk gevecht tegen een vijand, die ons veruit overtrof in aantal en in materieel, zijn we tenslotte ertoe gedwongen ons over te geven.

De geschiedenis zal zeggen dat het leger

volledig zijn plicht heeft vervuld.

Onze eer is ongerept. Deze verwoede gevechten en deze nachten zonder slaap kunnen niet vruchteloos geweest zijn. Ik raad U aan U niet over te geven tot wanhoop en U waardig te gedragen.

De meidagen 1940. De Kredietbank op de hoek van de Nieuwstraat en de Roeselaarsestraat. Ook pastoor Vancappel komt kijken.

De achttiendaagse veldtocht had vele slachtoffers geëist! Duizenden gesneuvelde soldaten en burgers, duizenden krijgsgevangenen en oorlogsverminkten, vernielingen over het hele land: huizen, fabrieken, spoorwegen, bruggen...

Op 25 mei maakte Izegem aan de lijve kennis met de echte krijgsv verrichtingen door een luchtbombardement in de Marktstraat, Korenmarkt, en Kruisplaats. Er werden niet alleen huizen vernield, er vielen ook doden en gekwetsten. Op 26 mei rukten Duitse troepen Izegem binnen. Ze wilden in noordelijke richting doorstoten. Ze werden tot 27 mei tegengehouden door het 16e linierement in Kachtem en het 8e linierement

in Emelgem aan de Gistelbeek. 51 Belgische soldaten sneuvelden toen.

De Duitse bezetting

Na 28 mei begon de Duitse bezetting, de tweede binnen de 25 jaar. Bij het begin van de bezetting kregen de Izegemners de indruk dat de Duitse Wehrmacht bijzondere onderrichtingen had gekregen om de burgerbevolking fair te behandelen. In het begin vielen geen brutaliteiten te noteren, geen opeisingen, geen diefstallen. Maar dat bleef niet duren. Geleidelijk aan zouden de pijnlijke en scherpe kanten van de oorlog zich laten voelen. De rantsoeneringszegels die al in maart 1940 werden uitgereikt, kwamen pas in juni in voege. Omdat de Izegemners begonnen te hamsteren en de Duitse soldaten veel opkochten om naar huis te sturen, begonnen de voorraden geweldig te slinken. Ook brandstoffen werden zeer schaars. De rantsoenering werd met de dag strenger gereguleerd en er kwamen produkten van mindere kwaliteit op tafel. In de scholen werd er soep bedeed en werden sojakoekjes en vis in blikjes uitgedeeld. Winterhulp, onder leiding van Robert Holvoet en andere mensen van goede wil, brachten min of meer hulp aan de meest behoeftigen.

Gedurende de bezetting mochten de oudstrijdersverenigingen niet samenkomen. Dat gebeurde wel in het geheim, in het huis van een of ander bestuurslid. Zelfs lukte het om bij de begrafenis van een overleden lid aanwezig te zijn met de vlag. Er werd een uitzondering gemaakt voor één Izegemse oudstrijdersvereniging: de Vlaamse Oudstrijdersbond (VOS). Er werd een vergadering belegd voor alle oudstrijders. Daar kregen alle aanwezigen formulieren om de voorwerpen die ze tijdens de oorlog verloren hadden, aan te geven met het oog op de uitbetaling van oorlogsschade. Men kon ook aansluiten bij de VOS en die leden zouden voorrang

krijgen bij tewerkstelling in de opgerichte fabriekswacht en bij de Vlaamse wacht. Er waren veel oudstrijders opgekomen uit nieuwsgierigheid. Weinigen tekenden een aansluiting. Velen vulden een aanvraag in voor oorlogsschade, maar daarvan is niets in huis gekomen.

In de eerste dagen van de bezetting werden werklieden opgeëist om wegen en bruggen te herstellen en puinen te ruimen. De gewone werkgelegenheid verminderde van langsom meer bij gebrek aan bestellingen en grondstoffen. De voorwaarden voor werklozensteun werden zeer streng. De Nationale Dienst voor Arbeidsbemiddeling werd omgeschakeld in Arbeitsamt en overal werden mannen aangenomen om, tegen goede voorwaarden en materiële voordelen voor thuisblijvenden, naar Duitsland te gaan werken. Maar na enige tijd verminderde het aantal vrijwilligers zienderogen.

In Duitsland werden steeds meer mannen opgeroepen voor legerdienst. In de fabrieken moesten zij vervangen worden door buitenlanders. Ook de bouw van de 'Atlantiekwal' eiste grote massa's arbeidskrachten in België en Noord-Frankrijk. Op 6 oktober 1942 kwam het bevel van de verplichte tewerkstelling. Alle mannen van 18 tot en met 50 jaar en de ongehuwde vrouwen tussen 21 en 35 jaar kwamen voor de gedwongen arbeid in aanmerking. Vanaf de lente van 1943 werd deze vreselijke maatregel zeer streng toegepast. Ons volk stond voor een uitdaging. Sommigen gaven met tegenzin gevolg aan de opeising, anderen doken onder. De werkweigeraars begonnen een leven van opgejaagden, met de vrees de een of de andere dag in de handen van de Duitse Feldgendarmerie te vallen. Er werden razzia's gehouden door de Feldgendarmerie, die hierin soms geholpen werd door medeburgers die lid waren van Duitsgezinde verenigingen. Tewerkgestelden in Duitsland die in verlof kwamen, gingen soms niet meer

terug en vervoegden het groeiend aantal opgejaagde werkweigeraars.

De houding tegenover de bezetter

Toen Duitse legers nagenoeg heel West-Europa hadden veroverd en ook de Sovjet-Unie aan het verliezen was, waren veel landgenoten ervan overtuigd dat Duitsland de oorlog had gewonnen. Sommige mensen waren lid van politieke partijen waarvan de leiders openlijk partij kozen voor de bezetter, die ze als de bevrijder aanzagen! Kwamen daarbij nieuw opgerichte organisaties van Duitse oorsprong, die soldaten voor het Duitse leger moesten recrutereren. Anderen waren doelbewuste collaborateurs, die sympathiseerden met het nationaal-socialisme en met de nieuwe orde, met de doelbewuste hoop Vlaanderen zelfbestuur te bezorgen. Nog anderen waren profiteurs die er wilden bijzijn als benoemingen zouden plaatsvinden in het grote Duitse rijk of aantrekkelijke postjes zouden uitgedeeld worden. Sommigen zouden uiteindelijk zelfs 'van hoed verwisselen' toen Hitler en het nationaal-socialisme uiteindelijk toch ten val werden gebracht.

Het grootste deel van de bevolking was heel de oorlog stilzwijgend blijven hopen op een uiteindelijke overwinning van de geallieerden. Deze zwijgende massa kreeg na de landing in Afrika en de slag om Stalingrad weer moed op de uiteindelijke zegepraal van de geallieerden.

Een laatste groep waren de echte weerstanders die in het Izegemse reeds zouden gestart zijn einde 1940! Zij bleven geloven in de zege van het recht, maar hebben daarvoor in Izegem en omliggende een zeer zware tol betaald. Maar over de verschillende weerstandsgroeperingen wordt u elders in deze publicatie ingelicht.

Op 6 juni 1944 kwam de langver-

wachte landing van de Verbondenen in Normandië. De codenaam 'OVERLORD' op D-DAY is een oorlogsgebeurtenis om nooit meer te vergeten. Het was het begin van de Duitse nederlaag.

¹ K.W.: naar de eerste letters van de verdedigingslijn Koningshooikt-Waver, waar de zogenaamde ijzerenmuur werd gebouwd.

DE BELGISCHE MILITAIRES GEVALLEN IN IZEGEM, EMELGEM EN KACHTEM TIJDENS DE MEIDAGEN 1940

Marcel Nuijttens

Naarmate de meidagen vorderden, nam de druk van het Duitse leger op Izegem, Emelgem en Kachtem toe. Dat bracht mee dat er op 25, 26 en 27 mei in beide gemeenten gevechten plaatsvonden. In Izegem gebeurde dat langs het kanaal Roeselare-Ooigem - 'de vaart' - en ten zuiden van de Zwingelaarsstraat en de huidige Slabbaardstraat-Zuid. In Emelgem werd gevochten ten noorden van de huidige Koningin Elisabethlaan langs de Gistelbeek. Mannen van het negende linieregiment verdedigden het Izegemse grondgebied en soldaten van het achtste linieregiment waren bij de strijd in Emelgem betrokken.

De gevechten brachten gewonden en gesneuvelden met zich mee. De gewonden bracht men, voor zover mogelijk, naar de Izegemse kliniek over. De gesneuvelden pogde men wat achter de gevechtlijn te brengen en op een min of meer geschikte plaats te begraven. De doden werden begraven in hun overjas, in een tentzeil of deken. De graven zelf waren meestal te ondiep. Daarom ging men zo spoedig mogelijk over tot het ontgraven en overbrengen naar het stedelijk kerkhof in de Nederweg, een werk-

je dat de stedelijke brandweer uitvoerde. In Emelgem was het vooral de familie Bourgeois die zich om de gesneuvelden bekommerde, de lichamen overbracht naar het klooster en er ook voor zorgde dat de stoffelijke overschotten op de Emelgemse begraafplaats hun laatste rustplaats kregen.

We konden voor Izegem een lijst terugvinden waarin o.a. staat wie en waar men heeft ontgraven en met aanduiding van de sterfdatum. Het gaat om 17 personen.

a) GEGEVENS OVER DE BETROKKEDE b) STERFDATUM c) PLAATS VAN ONTGRAVING

1. a) *DIRIX, Marcel-Felix*, Meigemheide 5, Dworp - 109/84535, 9e Linie 13e Comp. b) 25 mei c) bij J. Corteville
2. a) *VANDERSCHEUREN, Gaston*, Steenweg 204, Voorde - 109/84552, 9e Linie 13e Comp. b) 25 mei c) -
3. a) *DEBAY, S.C.A.* - 108/82975, 16e Ligne b) 26 mei c) aan den bassin
4. a) *CAPART, Marcel*, Nechin - 4e Corps Medical 2 Comp, 281/7935 b) 25 mei c) Oude Ieperstraat
5. a) Commandant *POLLET, Alfred C.D.*, °Antoing, 5 juli 1897 - 3e Chasseurs à pied III Bat. b) 25 mei c) Oustinestraat
6. a) *MEERT, Henri* - 9e Linie b) 26 mei c) Krekel (Oosterlinck)
7. a) Brigadier *SEDILLE, David Adolphe* Gendarmerie de Tournai - 5228/23311 b) 24 mei c) Richard Gits
8. a) *LAUWAERT, A.* - 9e Linie 9e Comp. 109/81789 b) 25 mei c) Roeselaarsestraat
9. a) *HEYMANS, Franciscus-Johannes* - 9e Linie 15 Comp. Kl. 39 - 165/17489 b) 26 mei c) bij Omer Sagaert
10. a) *DEMEUE, Andreas* - 9e Linie, 15e Comp. Kl. 39 - 109/85816 b) 26 mei c) bij Omer Sagaert
11. a) *TIMMERMANS* - 145/28919 b) 27 mei c) bij Omer Sagaert
12. a) *DEVOS, Philip*, Rue de la haute voie,

- Carvin b) 25 mei c) in 't hospitaal
13. a) *D'HAENENS, Roger* - 108/82831 b) 25 mei c) Villa Lecorbesier
14. a) Sergeant *LEDUC, Georges* - G.V.C.E. b) 25 mei c) Kasteel
15. a) Caporal *COTTIELS, Marcel* - 257/1651 b) 25 mei c) Kasteel
16. a) *DELPOMDOR, A.* - 177/6592 b) 25 mei c) Kasteel
17. a) *DEVILLERS, V.J.*, Montigny sur Sambre - 32e Bat. G.V.C.E. 2e Comp. 1e Pon nr 2797 b) 20 mei c) hospitaal

Deze gegevens kon Roger Devos nog met de volgende namen aanvullen:

18. *WITTEBROOD, Marcel*, korporaal van het 16e Linieregiment, gestorven op 27 mei 1940.
19. Soldaat *DEVYLDER*, 16e Linieregiment, 9e Cie.
20. Soldaat *GEVERS*, 16e Linieregiment, 15e Cie.
21. Sergeant *OUDEBEKE, Guillaume*, 8e Linieregiment, 6e Cie.
22. Soldaat *STRUYF, Louis*, 8e Linieregiment, 9e Cie.
23. Soldaat *VERHELST, Julien*, gesneuveld op 27 mei 1940.

Een bidprentje met de Belgische militairen die op 27 mei 1940 in Emelgem sneuvelden, bevat 26 namen.

In Kachtem sneuvelden twee soldaten van het 8e Linieregiment. Sergeant *Edmond Vleugels* overleed op 27 mei 1940 en soldaat *Albert Commaert*, stierf op 22 juni 1940 aan de gevolgen van kwetsuren.

Nog onder de oorlog en vooral na 1945 werden verscheidene gesneuvelde militairen opnieuw ontgraven en naar hun haardstede overgebracht. Toch rusten er nog enkelen op het stedelijk kerkhof. Dat in enkele dagen een vijftigtal militairen sneuvelden, is toch een bewijs dat er hardnekkig op ons grondgebied gevochten werd.

† **Lijst der Belgische militairen
gesneuveld te EMELGEM,
den 27 Mei 1940,
ter verdediging van het Vaderland.**

1. Luitenant DE GRAVE JOZEF, van Gent, wonende te Lulk;
2. Onder-Luitenant COLINET EMILE, van Bioul;
3. Soldaat LEMMENS LEON, van Turnhout;
4. " GILLAIN PAUL, van Charleroi;
5. " BOGAERTS ANDRÉ, van Nijvel;
6. " DEMUYLDER ALEXANDER, Schaerbeek;
7. " LEMMANS ALBERT, van Merchtem;
8. " WERA JOSEPH, van St Genviève-des-Bains (Frankrijk);
9. " VANWUYSTWINCKEL GUSTAAF van Turnhout;
10. Korporaal VERHAEGHE GUSTAF van Ootegem;
11. " VANDEVELDE JAN BAPT. Hemixem;
12. Sergeant SEGERS ELIE, van Kessel-Loo;
13. Soldaat VERHELST ALBERTUS van Hemixem;
14. " DEPRINCE ISIDOR van de omstreken van Yper;
15. Sergeant DEWINTER FRANS, van Berchem;
16. Soldaat VAN STAEYEN PETRUS waarschijnlijk van Oostmalle;
17. " WILLAME ALFRED, Wanfercée-Baulet;
18. " LEBRUN ROGER Ecoussines d'Enghien;
19. " DUTTILLIEUX Louis, van Thieusies;
20. Korporaal PEETERS JOANNES van Merksem;
21. " LEWILLION ROBERT van La Bouverie;
22. Soldaat COUDYSER MICHEL, van Herseaux;
23. " LEBRUN FRANCOIS, van Elouges;
24. " BOSMANS ALBERT, van Buysingen;
25. Sergeant OUDEBEECK GUILLAUME, Kessel-Loo;
26. Soldaat Onbekend.

Bidprentje met de namen van de Belgen die op Emelgemse grond sneuvelden.

DE IZEGEMSE VRIJWILLIGE BRANDWEER IN DE MEIDAGEN 1940

Marcel Nuijttens

In 1940 stond de Izegemse vrijwillige brandweer onder het bevel van commandant Frans Bral, die eveneens de voorzitter was van de Westvlaamse brandweerbond en ondervoorzitter van de Belgische brandweerbond. Zijn officieren waren eerste luitenant Gerard Vanbesien en eerste luitenant geneesheer Edgard Vankesbeeck. Verder maakten nog 31 man, verdeeld over onderofficieren en manschappen, deel uit van het korps. In Emelgem stond de brandweer onder de leiding van burgemeester Jean

Bourgeois, ere-luitenant van de Izegemse brandweer. In werkelijkheid was het - net als voor Kachtem - de Izegemse brandweer die de dienst verzekerde.

Ook brandweermannen werden opgeroepen voor de mobilisatie, waardoor een aantal brandweerkorpsen niet meer doelmatig konden optreden. Daarom stelde een Ministerieel Besluit de opgeroepen brandweerlieden vrij van legerdienst. De uitdrukkelijke voorwaarde was wel dat zij in geval van oorlog automatisch in gemeentedienst zouden worden opgenomen.

Een dagboek waarvan het origineel in Nieuwpoort werd teruggevonden geeft meer gegevens. Het kwam in het bezit van **Rik Raedt**, beroepskorporaal en sergant-majoor vrijwilliger, die ervan een fotokopie aan Ten Mandere bezorgde. We houden er dan ook aan uitdrukkelijk de heer Raedt te danken. Zonder zijn schenking hadden we dit artikel niet kunnen schrijven. Meteen een oproep om ... altijd aan Ten Mandere te denken!

In dit dagboek schrijft luitenant Vanbesien, in zijn mooi en typisch handschrift alle namen en adressen neer, de indeling in groepen met de diensturen, maar ook telkens wanneer vliegtuigalarm werd gegeven. Zo staat er de 16e mei 18 keer alarm vermeld. Tijdens de meidagen was er heel vaak sirenegeloei te horen.

We beperken het relaas hier tot de elementen die rechtstreeks met de oorlog te maken hadden.

Op 16 mei staat onderaan geschreven: "Bericht: Beslissing van den Kommandant van Roeselare dat alle mannen uit de werfreserve 16-35 jaar zich moeten wenden naar Werfbureel Poperinge". Hiermee werd bedoeld dat alle weerbare mannen zich naar Frankrijk moesten begeven. Dit zou trouwens de dood betekenen van de Izegemnaar

De meidagen 1940. Na het bombardement op de Kruisplaats.

André Declercq; verschillende medeleerlingen uit het Sint-Jozefscollege geraakten bij die tocht gewond.

Onderaan het verslag van 22 mei lezen we: "Bericht. De brandweermannen welke moeten dienst doen tusschen 21 ure 's avonds en 5 ure 's morgens moeten voorzien zijn van een bewijs afgeleverd door het stadsbestuur - gestempeld door de plaatselijke Rijkswacht en het bureel van den plaatselijken E.M. [= Etat major]. De Heer Burgemeester brengt ons ter kennis dat de brandkranen buiten gebruik zijn om reden dat de machienen te St Leger niet werken". Dat betekent dus dat de politie en de rijkswacht gedurende de nacht controle uitoefenden. Doordat de pompen in Saint-Léger

stillagen, was er geen druk op het waterleidingsnet en kon de brandweer de brandkranen dus niet gebruiken.

De donderdag 23 mei vangt aan met de melding: "Te rekenen van heden 0 uur is het verboden den kom der gemeente te verlaten. Order van Luit-Generaal Monzen". Vóór het eerste vliegtuigalarm van 23 mei staat geschreven: "geen signaal meer" en na het laatste (20e!) luchtalarm: "geen stroom meer". De volgende dag lezen we in het verslagboek: "Om 4 ure granaten overgekomen op de Statieplaats & Wulvenstraat - Dweersstraat - Meenenstraat - Kortrijkstraat. Om 12 ure 30 bij kanongebulder op en over Iseghem brand uitgebroken bij Casier in Kortrijkstraat 2b in de garage".

De meidagen 1940. De winkel en het woonhuis van Alberic Vanhaverbeke op de Korenmarkt.

De 25e mei pende luitenant C. Vanbesien de volgende nota neer: "Om 19.30 ure bommen werden geworpen op de Kruisplaats - Zegeplaats en Markstraat - 5 dooden. Om 20.15 ure brand in het achtergebouw van Albert Decoutere-Denys". Het waren drie Duitse Stukavliegtuigen die elk twee bommen wierpen en waarbij het Vlaamsch Huis, De Witte Kaproen, de tabakswinkel van Alberic Vanhaverbeke, het Oud Stadhuis en verscheidene woningen op de Kruisplaats in puin werden gegooid en vijf slachtoffers vielen.

De nota voor zondag 26 mei is de volgende: "In den namiddag uithalen der waarden - zilverwerk & geld in de kelders

van de Kruisplaats. Rond 17 ure granaten in de Roeselarestraat - Post - Nijverheidschool - Bank - St Hiloniuskerk. Gevolgd door hevige gevechten zoowel uit de lucht als op grond". Meteen is het bewijs geleverd dat het Duitse leger toen al de Belgische troepen beschoot die Izegem verdedigden.

Voor maandag 27 mei lezen we: "Enkele duitsche soldaten gaan in de straten voorbij - gansch den dag wordt er goed geschoten in de richting van Emelghem & Roeselare. 's Namiddags om 2 ure vergadering in het stadhuis voor regelen werk voor 't opsporen der lijken en opruimen der puinen. 's Avonds 8 ure opsluiten der weerbare mannen in de Kleine & Groote Kerk en op

de groote Markt". Die dag was Izegem ofwel eerste gevechtlinie ofwel al door de Duitse troepen veroverd; er werd echter verder gevochten in Emelgem, Kachtem, in de richting van Roeselare en het Sterrebos in Rumbeke. Alle weerbare mannen werden inderdaad uit het centrum van Izegem - tot aan de Paterskerk - opgesloten. Een anecdotte: Pierre Baes en zijn neef Walter werden ook in de H.-Hartkerk vastgezet; voor zij vertrokken gaf moeder Gusta in zeven haasten aan haar zoon Pierre een portemonnaie, 'want men kon nooit weten wat er zou gebeuren en men kon mogelijk geld nodig hebben'. Toen Walter aan oom Pierre ook wat geld vroeg, bleek de meegegeven geldbeugel predies 25 centiem te bevatten, of op zijn Izegems 'een kartje'.

De brandweer in 1940. Marcel Balcaen en Marcel Nuijttens op een moto met zijspan afkomstig van het Belgisch leger.

"Dyndsag 28e Mei 1940. Om 6 ure vernemen wij de capitulatie van het belgisch leger. Verzamelen der mannen voor opruiming enz. om 8 ure. Voormiddag effen maken der Nieuwstraat en lijk uithalen van Vanneste in het huis Vanhaverbeke. Namiddag begonnen kruisplaats aan het huis Verhelle. Weghalen van 2 gesneuvelden. Dirix Marcel en Vanderscheuren Gaston by J. Corteville-Vuylsteke". Dat was de dag van de capitulatie en de brandweer was dus volop

aan het werk om overal waar het nodig was hulp te bieden. Onze schrijver vergist zich echter: het gaat niet om het huis Verhelle maar om het huis Vanderelst.

"Woensdag 29 mei 1940. Verdeeld in twee groepen: Verhelle - Kruisplaats; Dejaeghere - Marktstraat, opzoeken der twee gestorvenen en dan in den namiddag begraven. effen maken der straat (Marktstraat). afnemen schouw Maurice Vandendriessche. weghalen aan den bassin der vaart van den gesneuvelden soldaat Debray S.C.A. en naar de kapel van 't kerkhof gedragen". De volgende dag staat genoteerd: "opzoeken van gesneuvelde soldaten uitdelven en in kisten gelegd en ter aarde besteld op het gemeentekerkhof". Verder is er ook de vermelding dat op vijf verschillende plaatsen lijken van Belgische militairen werden ontgraven. We gaan daar verder op in in ons artikel *Gesneuvelde Belgische militairen*, in deze brochure.

Op vrijdag 31 mei 1940 vermeldt luitenant G. Vanbesien dat gezocht werd naar drie gesneuvelden in 't kasteel de Pélichy en één bij de villa Lecorbesier. "In den namiddag de schouw afkappen van het huis van Dr. Vandeputte. Darmen opgetrokken en 't arsenaal in order gebracht". Die darmen waren natuurlijk de brandslangen. Zaterdag 1 juni: "Ontgraven der vier gevonden lijken vermeld op 31 mei - gekist en ter aarde besteld met wagen Fl. Devos. namiddags kelders Brugstraat". Florent Devos-Pillen was voerman en bezat de nodige begrafeniswagens, zelfs de eerste auto-corbilard in Izegem. Volgt dan een lijst van 17 gesneuvelden (zie ons vernoemd artikel).

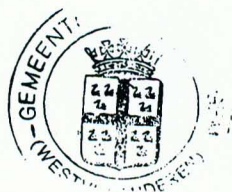
De melding voor zaterdag 8 juni is de volgende: "Om 10 ure samengekomen met Room & Demeyere gereed voor kelders leeg te pompen, in de Brugstraat gekomen verboden geweest eraan te beginnen van Van Robays". Om de een of de andere reden verbood politie-inspecteur Gilbert Vanrobays

het leegpompen van de ondergelopen kelders in de Brugstraat. In de volksmond werd hij 'De witte klakke' genoemd, omdat zijn kepi met verscheidene zilveren banden was versierd, in feite de aanduiding van zijn rang. "Namiddags naar Roeselare Ortskommandantur voor bewijzen 's nachts buiten te komen alsook verwittigings-signaal bij brand".

Het dagboek bevat o.a. ook nog negen keer een 'Toelating tot verkeer'. We geven er een van ter illustratie.

STAD IZEGEM
TOELATING TOT VERKEER

De Burgemeester der STAD IZEGEM machtigt hierbij M. *Verfaillie August*, *passagier* van beroep, gehuisvest te Izegem *Sint* straat, N^o *18*, drager van Eenzelvigheidskaart N^o *2776* om zich na 2^{1/2} uur en vóór 5 uur, op straat, openbaren weg, wegel of pad te bevinden voor de uitoefening van zijn beroep, ambt, betrekking of dienst.

IZEGEM, den 15^{en} Mei 1940.

DE BURGEMEESTER,

Ch. Van

BELGISCH LEGER OP DE VLUCHT IN FRANKRIJK

Leon Hinnaert
soldaat milicien

54 Linie

Klas 1940

Stamnummer 104/248756

De dag dat de oorlog uitbrak, verbleef ik in Brugge: sedert 3 januari 1940 volbracht ik mijn legerdienst in de kazerne Raemakers. Op de bewuste tiende mei werden wij omstreeks 4 uur in de morgen gewekt met het ellendige nieuws dat het oorlog was. Het noodrantsoen, dat bestond uit een doos corned beef en soldatenkoeken, werd uitgedeeld. In de voormiddag van dezelfde dag werd ik aangeduid om mee te gaan met aalmoezenier Mercelis, een Dominicaan uit de Holstraat in Gent. Wij moesten naar

Oostakker om er 'kantonnementen' voor onze compagnie te zoeken.

Na één dag verblijf met onze compagnie in Oostakker, vertrokken we per vrachtwagen naar Oudergem bij Brussel. Enkele dagen later kregen wij het bevel te vertrekken, voor een nachtmars van om en bij de twintig kilometer. We vertrokken 's avonds om 10 uur en marcheerden tot 7 uur in de morgen. We kwamen toen aan in Kobbegem, een kleine gemeente bij Asse.

Toen we wat geslapen en gegeten hadden, gingen we naar het station van Asse, waar we in de namiddag de trein met onbekende bestemming moesten opstappen. Die reis heeft zowat zes dagen geduurd en ging over Dendermonde, Gent, Deinze, Lichtervelde, Diksmuide en Veurne naar Frankrijk. Dan begon pas onze lijdensweg. De treinreis verliep over Duinkerke, St.-Omer, Amiens, Rouen, Lisieux, Le Mans, Tours, Poitiers, Bordeaux, Pau, Lourdes, Tarbes, Toulouse,

Net terug uit krijgsgevangenschap. Foto genomen op de Houtmarkt, nu Polenplein, in Roeselare. Met Michel Decroix, ?, Georges Sintobin, René Vanmellaerts, Camiel Devyver, Lambert Devyver, Decock, Gilbert Lefere, Octave Vandewalle, dr. Vanclooster, Lt. Vuylsteke, dr. Dewaele, Robert Depuydt, Michel Denys, Marcel Beernaert, Léon Hinnaert.

Carcassonne, Béziers, Montpellier. Heel Frankrijk door van noord naar zuid, van oost naar west en dit nagenoeg zonder eten. Wanneer we ergens eten of drinken vroegen, moesten we oneindig veel betalen, onder andere vijf frank - toen een hele som - voor een veldfles water! De Fransen zagen ons helemaal niet graag. Ze misprezen ons en beschimpten ons voor "les boches du Nord".

Zo belandden we uiteindelijk in de Hautes Pyrénées, op 70, 80 kilometer van de Spaanse grens, in Fondamente, een heel klein dorpje. Van daar uit ging het naar het

enkele kilometer verderop gelegen Cornu. Op 28 mei verbleven wij daar nog. Die dag capituleerde België; het samenleven met de Franse bevolking werd er nog erger door.

Na enige tijd vertrok de compagnie van de Hautes Pyrénées naar Normandië. Daar overnachtten wij in onze tentjes, niet ver van Vannes. 's Anderendaags vertrokken we naar St.-Nazaire, met de bedoeling er in te schepen naar Engeland. Orde en tucht waren er niet meer en zo ging de ene langs hier, de andere langs daar, uitzichtloos en aan zijn lot overgelaten.

Camiel Clarysse, Jérôme Vandewalle, Albert Decock, Adolf Roelens, Albert Vandaele,?, Roger Parmentier, Platteeuw, Marcel Labeeuw, Marcel Verschoot, André Mulier, Roger Dejaeghere, Michel Decroix, Georges Sintobin, ?, René Vanmellaerts.

Ik was intussen gekwetst aan mijn voeten en ging zitten tegen een boom langs de weg. Ik was mijn laatste boterham met een stukje kaas aan het eten toen daar een kolonne Belgische soldaten, van verschillende regimenten, voorbij kwam met de witte vlag. Ze namen mij mee, naar een ongekende bestemming. Toen we zowat van 12 uur 's middags tot 17 uur gereden hadden, zagen we de eerste Duitse soldaten. Tot aan de tanden gewapend, zagen ze er erg angstwekkend uit. Ze waren voorzien van mitrailleurzen, hun helm ging tot over hun ogen en hun laarzen waren gevuld met granaten. Ze spraken ons aan met "kameraden". Dat was op 19 juni 1940 in het departement Ile et Velaine.

We werden doorgestuurd naar de kazerne Coulembier in Rennes. Diezelfde namiddag zouden wij nog mogen vertrekken. Maar toen kwamen er nog een aantal vrachtwagens aan met Belgische soldaten. Een van de wagens had defect en kon dus niet voor verder transport ingezet worden. Het bevel van de Duitse commandant was "wachten". Dat bleef duren: van 19 juni tot en met 12 augustus 1940!

De eerste weken hadden wij niets te doen. Alle karweien werden door de Franse soldaten gedaan. Soms moesten wij in de Franse legermagazijnen spoorwegwagons laden met Franse uniformen en schoenen. Het eten liet te wensen over en er was enkel

genoeg om te overleven. Dat beterde echter toen er een kantine bijkwam. Dan konden wij er tegen betaling iets verkrijgen. In dit kamp zaten duizenden Franse soldaten. De Duitsers hadden echter meer problemen met een paar honderd Belgen dan met die duizenden Fransen.

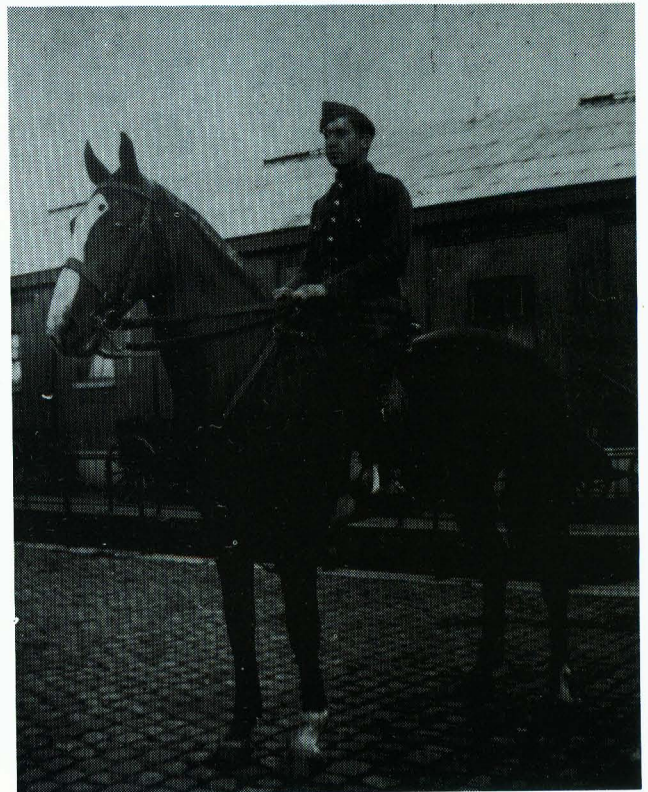
Vanuit België kregen we twee keer bezoek. De tweede keer mochten al de Izegemners die in Rennes verbleven, mee. Die reis gebeurde per auto met aanhangwagen met telkens een dertigtal soldaten erop. Dit transport was in handen van Kamiel Devyver, Vandewalle en garagist Denys uit Emelgem. Zo zijn we dan uiteindelijk op 15 augustus 1940 gezond en wel in Izegem aangekomen.

DE TOOG

Maurits Vankeirsbilck

Het was de 28e mei 1940, dus de laatste dag van de veldtocht in onze gewesten. Heel de nacht werd ons regiment achtervolgd door de Duitsers, die ons af en toe beschooten. Er vielen gelukkig geen doden of gewonden. Zo kwamen we ongedeerd tegen de morgen met paard en kanons in Sint-Michiels bij Brugge aan.

Opeens hield het kanongebulder op en het duurde niet lang of we vernamen dat de wapenstilstand getekend was. Na de middag mochten we de wapens inleveren en werden bedankt. 't Was intussen te laat om nog thuis te geraken en met een paar kameraden gingen we op ons gemak een pintje pakken op de Grote Markt van Brugge. We stonden aan de toog en zagen door de openstaande deur een kolonne Duitsers voorbijtrekken met zwaar geschut: 't waren de eerste die we zagen.

Maurits Vankeirsbilck, maar met een ander paard.

Opeens verlieten twee Duitsers de rangen en stapten recht op ons af. We konden niet meer weg en voelden ons verbleken. We zagen al de prikkeldraad van een krijgsgevangenkamp voor ogen. "Heil Hitler", snauwden ze. Wij antwoordden in ons binnenste: "Ge kunt ze kussen". Maar wat gebeurde er? Ze vroegen elk een pint, goten ze in één teug in hun kraag en weg waren ze. Wij natuurlijk opgelucht. Maar is dat niet onzinnig: 's morgens op elkaar schieten en 's avonds aan dezelfde toog een pint drinken? Ik begrijp het nog altijd niet.

De volgende morgen vroeg hebben we met nog drie kameraden ons paard opgezadeld en zijn zo naar huis gereden. We zijn in Ingelmunster uiteengegaan. Het paard, waar ik geen weg mee wist, heb ik aan de slachter verkocht om er salami van te maken. Zo eindigde mijn oorlog.

MIJN KRIJGSGEVANGENSCHAP IN 1940

Roger Colpaert

Het relaas dat Roger Colpaert wilde neerschrijven gaat uiteraard over zijn persoonlijke belevenissen, maar staat ook model voor wat heel wat Izegemse, Emelgemse of Kachtemse krijgsgevangenen meemaakten. We kozen niet eens voor het ergste getuigenis.

Nota van de redactie

Toen ik pas 19 jaar was geworden, werd ik ingelijfd als soldaat van het 4e Geneeskundig Korps. Op 31 mei 1939 nam ik afscheid van vader en moeder en van mijn vertrouwde omgeving, om mijn eenheid te vervoegen.

Ik werd, samen met nog veel schachten, ondergebracht in een oude kazerne aan de Kruidtuinlaan te Brussel. De kazerne is inmiddels al lang met de grond gelijk gemaakt en reusachtige buildings vullen nu deze ruimte. De eerste zes weken van onze militaire dienst werden besteed aan ondericht. De tuchtcode werd voorgelezen en om de haverklap sprak men van dood met de kogel!... We moesten leren groeten, marcheren en kregen lessen in gezondheidsleer.

Na die zes weken instructie werden de miliciens ingedeeld bij verscheidene eenheden. Velen werden als brancardier afgevaardigd bij een of ander regiment. Anderen werden in militaire hospitalen tewerkgesteld. Voor mij was dat het militair hospitaal in Elsene. Midden januari 1940 werd ik echter toegevoegd aan de 1e Ambulantie. Dit veldhospitaal bevond zich in de patronaatzaal van Hoepertingen, een klein dorp ten oosten van Sint-Truiden. De militaire artsen hadden hier slechts lichte ziekten te verzorgen, de meer ernstige werden doorgestuurd naar Brussel. In Hoepertingen beleefden we heerlijke

dagen midden de Haspengouwse fruitbomen. Helaas, daaraan zou spoedig een einde komen...

In april 1940 werden inderdaad de verloven gesloten omwille van de ernstige militaire toestand. Op 8 mei echter besloot de Generale Staf de verloven opnieuw te openen aangezien het gevaar geweken leek. Ik stond toevallig als eerste op de lijst van de verlofgangers en ik mocht voor drie dagen vertrekken. Drie dagen later, op 10 mei, kwam mijn zuster me wakken met de droeve mare dat de oorlog uitgebroken was.

Oorlog!

Ik ben met de trein van 7.20 uur uit Izegem vertrokken. De normale reisroute was Brussel, Leuven, Tienen, Sint-Truiden, maar in Leuven werden we afgeleid naar Landen. Daar moesten we geruime tijd wachten op een trein naar Sint-Truiden. Vandaar uit met de trein naar Hoepertingen reizen was onmogelijk geworden. Dan maar autostop. We konden met enkele soldaten meerijden in een open vrachtwagen. We waren slechts een paar honderd meter ver gereden langs de weg Sint-Truiden - Tongeren, toen we aangevallen werden door drie Duitse jachtvliegtuigen. De chauffeur stopte onmiddellijk en we zochten dekking in de gracht. Als soldaat van de Gezondheidsdienst had ik nooit een wapen gedragen, meer nog, ik had nog nooit een geweerschot gehoord! Ik beken het eerlijk, in die gracht heb ik liggen beven en bidden van angst. Die plotse overgang van vrede naar oorlog en doodsgevaar was verschrikkelijk. 's Morgens lag ik nog rustig te slapen in mijn huis, en nu...

Toch ben ik eindelijk in Hoepertingen aanbeland. De volgende dag, 11 mei in de voormiddag, moet kennelijk het bevel tot evacuatie ontvangen zijn, want de vrachtwagens moesten geladen worden. Kort na de middag kwam een opgewonden burger ons

verwittigen dat de *Pruisen* zich op de grote steenweg bevonden en dat was slechts zo'n 500 meter ver. We kregen natuurlijk onmiddellijk bevel tot aftocht. Helaas, zeven Duitse tanks kwamen door velden en weiden en sneden ons de pas af. We werden krijgsgevangen genomen. Het was 3 uur in de namiddag.

Het was een zeer warme zomerse dag. Diezelfde namiddag moesten we, natuurlijk onder strenge bewaking, te voet naar Tongeren. We hadden nog onze volledige uitrusting bij, ransel, helm, kapotjas. Dat alles woog als lood en het duurde dan ook niet lang voordat de overtollige ballast in de gracht terecht kwam. In Tongeren moesten we de nacht doorbrengen op een weide. Na een warme dag, was het daar erg koud. De volgende dag, Pinksterzondag, moesten we naar Maastricht, opnieuw te voet. De nacht brachten we door in de kelders van een school. Gedurende de nacht is een Belgisch soldaat die het niet meer zag zitten, door het venster van de tweede verdieping gesprongen en overleden. Op maandag 13 mei in de vroege morgen opnieuw de baan op, over de Nederlands-Duitse grens tot Wurselen bij Aken. Daar werden we, doodvermoeid, op de blote grond te slapen gelegd onder de hangars van een oude steenbakkerij.

Gedurende deze driedaagse voettocht hebben we van de Duitsers geen eten gekregen. Links en rechts hebben we gepoogd eten te krijgen van burgers. Sommigen zijn daarin gelukt.

Vanuit Wurselen zijn we de volgende dag per trein - in beestenwagens - overgebracht naar Soest. Ik herinner me nog dat, toen we stonden te wachten op de trein, een al oudere Duitse soldaat die ons moest bewaken, vroeg of er al veel soldaten gevallen waren. Na ons bevestigend antwoord heb ik die man zien wenen. Misschien was zijn zoon ook aan het front.

In Soest werden we acht dagen ondergebracht in een nieuwe kazerne die zelfs nog niet volledig afgewerkt was. Die acht dagen hebben we rustig doorgebracht, slechts onderbroken door af en toe een karwei. Wel werden al onze persoonlijke bezittingen afgenomen, ook ons geld. Bij onze vrijlating later hebben we alles teruggekregen.

Na die acht dagen verblijf in Soest werden we opnieuw in beestenwagens per trein overgebracht naar Fallingbostal op de Luneburgerheide, tussen Hannover en Hamburg. Tijdens de reis, die een hele dag duurde, bleven we opgesloten in een overvolle, snikhete beestenwagen, zonder eten of drinken.

Ons verblijf in Stalag XI B

Het krijgsgevangenenkamp Stalag XI B was in feite een 'doorgangslager'. Dit hebben we pas later kunnen vaststellen. Op 5 juni mochten we een VOORAFGEDRUKTE KAART naar onze familie sturen. Daarop stond dat ik gezond in Duitse krijgsgevangenschap was geraakt. Er stond ook op dat ik naar een ander kamp zou worden overgebracht, waar ik post van de familie zou mogen ontvangen, maar die laatste zin was doorstreept. Ook het woord 'Kriegsgefangenen-Durchgangslager' was doorstreept. Uit dit alles konden we afleiden dat we in Fallingbostal zouden blijven. Voor hoelang nog, dat wisten we niet.

In dit kamp werden we dus op 21 mei 1940 opgesloten. Opgesloten is niet overdreven. Het kamp was streng beveiligd en omringd door twee rijen van vier meter hoge prikkeldraad. Op iedere hoek stond een hoge wachttorens met soldaten gewapend met mitrailleur en geweren.

Onmiddellijk na onze aankomst werd van iedere soldaat een pasfoto gemaakt. Ter hoogte van de borst moesten we een bord

houden waarop zeer duidelijk ons gevangenummer vermeld stond. Mijn nummer was 20.725. Ook werden vingerafdrukken genomen en een fiche ingevuld: de naam van vader en moeder, ons thuisadres, de godsdienst die we beleden en of we Vlaming of Waal waren. Dat laatste zou later van grote betekenis blijken.

We werden ondergebracht in barakken. We sliepen in houten beddebakken, drie boven elkaar. We hadden wel een dunne laag stro om op te rusten.

Over mijn verblijf in dit kamp is de afschuwelijke honger die ik daar geleden heb, me het meest bijgebleven. Rond 11 uur in de voormiddag kregen we ons eerste eten: een kom soep, een drietal 'pellepatatten' en soms een dunne snede van een of andere worst. De soep was een afkooksel van een niet te bepalen groente en de aardappelen waren soms half rot. In de namiddag kregen we ons rantsoen brood, in de eerste dagen een vierde, later een vijfde van een soldatenbrood. Daarbij een lepel marmelade en een kom koffie, een donderbruine vloeistof met een verdachte smaak. Dit bracht mee dat we rond vier uur in de namiddag ons laatste kruimeltje brood opgegeten hadden en moesten wachten tot 11 uur van de volgende dag om opnieuw iets te eten te krijgen. Wij jonge mannen, met een maag die in België ingesteld was op overvloedig eten, leden vreselijke honger. Toch gebeurde het dat een gevangene een stukje brood kon overhouden. Het kwam meermaals voor dat dit stukje brood gestolen werd. Als de dader ontmaskerd werd, kon hij op een strenge Duitse sanctie rekenen. De dief moest dan een hele dag in het kamp rondwandelen, met op zijn borst een plakkaat waarop in koeien van letters geschreven stond: 'Ik heb mijn kameraden bestolen'.

Honger lijdten en zich vervelen, daaraan zou een mens kapot gaan. Het was in-

derdaad zo dat we in dit kamp niet moesten werken. Maar helemaal niets doen dat zat er bij de Duitsers niet in. Daarom werd drie of vier maal per week aan lichamelijke opvoeding gedaan. Iedere oefening duurde ongeveer een uur. Stel je voor, met een knagende honger een uur lang lopen en springen en gymnastiek doen! Veel gevangenen vielen dan ook flauw van ellende.

Wel gebeurde het dat vrijwilligers gevraagd werden om een of ander werk uit te voeren met de belofte van dubbel rantsoen. Op zekere dag heb ik me ook aangegeven. Het was een snikhete dag. We begonnen op de loskade van de spoorweg 's morgens vroeg met een lege maag wagons te lossen die geladen waren met koolbriketten. Het zweet stroomde ons na korte tijd langs het gezicht. Omdat onze handen bedekt waren met een dikke laag koolstof en we toch ons zweet wilden afvegen, kwam koolstof in onze ogen terecht. Brandende en ontstoken ogen waren het resultaat. We moesten ononderbroken werken tot laat in de namiddag. En toen we eindelijk in het kamp terug waren, in blijde verwachting van een dubbel rantsoen, was er geen eten meer beschikbaar! Ik zie nog altijd voor me de mede-vrijwilliger die toen weende van ellende en machteloze woede.

De Duitsers zorgden ook voor ons zieleheil. Een paar keer is een Duits priester een H. Mis in het kamp komen opdragen. Wie de mis wilde bijwonen, moest verzamelen op het kampplein. Rechtstaande moesten we de mis volgen. Links en rechts vielen mannen flauw van ellende.

In ons kamp waren alleen Belgen, zowel Vlamingen als Walen. Begin augustus vertrokken 1700 Walen, naar men ons verzekerde, om te gaan werken. Anderzijds kwam op zekere dag een Belgisch burger in het kamp. Zijn taak bestond erin te onderzoeken of zij die zich Vlaming verklaard hadden het

wel degelijk waren. Ik herinner me nog zeer goed dat die man een zekere Piette bij zich riep. Het ging om een Brusselaar met een Franse naam, een echt Ketje, die vloeiend Nederlands sprak en na de ondervraging natuurlijk als Vlaming erkend werd. Het vertrek van de Walen en het onderzoek door die burger gaf ons, Vlamingen, nieuwe hoop.

Langs het kamp was een straat en aan de overzijde van die straat stond een kazerne waar rekruten van het Duitse leger opgeleid werden. Rond die kazerne was een batterij luchtafweer opgesteld. Al van begin juni 1940 was er 's nachts regelmatig luchtalarm. Rond middernacht werden we gewekt door de sirene in het dorp. Korte tijd daarna hoorden we hoog in de lucht het geronk van een eenzaam vliegtuig. En dan begon de batterij te vuren. Boven ons kamp was het een hels lawaai van ontploffende granaten. Het was ons gevangenen verboden gedurende het alarm de barakken te verlaten.

Iedere barak had een Duitse *Barackeführer*. Die van ons was een *Feldweibel*, oudstrijder van 14-18. Het was een fanatieke militair, zeer streng tegenover de gevangenen, maar kruiperig onderdanig tegenover zijn meerderen en tot in de toppen van zijn tenen Engeland-hater. Onder de gevangenen waren natuurlijk alle beroepen vertegenwoordigd, ook steenhouwers. Op de Luneburgerheide vindt men reuzegrote keien. Op zekere dag liet onze *Barackeführer* zo'n grote kei in het kamp brengen. Een steenhouwer moest er de volgende tekst op aanbrengen: "Gott strafe England". Daarna werd dit 'monument' vóór onze barak geplaatst en daarrond een mooi bloemperkje aangelegd.

En zo werd het midden augustus. Op 20 augustus 1940 werd verzameling geblazen voor alle overgebleven Vlamingen van nummer 20 tot 25.000. Daar kregen we onze *Entlassungsschein*. Op woensdag 21 augustus

werd de kamppoort voor ons geopend en mochten honderden Vlamingen naar hun *heimat* terugkeren. Veel Waalse gevangenen stonden op dat moment toe te kijken. Wat er in het gemoed van die mannen omging, konden we best raden. Ook op hen waren vaders en moeders, vrouwen en kinderen aan het wachten. Ze moesten echter blijven omdat ze van een ander 'ras' waren. De Vlamingen werden niet uit menselijkheid vrijgelaten, maar om een zuiver politieke reden. Wat kunnen mensen soms wreed zijn voor elkaar...

Op 21 augustus 1940, 's avonds laat, was ik terug bij vader, moeder en familie. Een vreselijke periode in mijn leven was afgesloten.

KRIJGSGEVANGEN IN HET FRANSE RENNES

Roger Parmentier

Roger Parmentier schreef n.a.v. deze brochure een relaas van een vijftiental bladzijden. We kunnen er maar enkele passages uit citeren (n.v.d.r.).

Vanuit het zuiden van Frankrijk - o.a. Limoges, Toulouse, Carcassonne - kwamen we uiteindelijk in Bretagne aan. We lagen een tijdje in het Franse dorpje Guillac, een achttal kilometer van Ploermel gelegen. De eerste nacht sliepen we in het schooltje. De tweede nacht vonden we slaping op de hooizolder van een landbouwer. We bleven er maar één nacht logeren, want de beestjes die er zaten begonnen zich al op ons lichaam te vermenigvuldigen. Dan zijn we maar gaan slapen in open lucht, onder een afdak waar het vee bij slecht weer beschutting zoekt. Iedere dag moesten we ons melden op het pleintje voor de kerk. Het was hier dat we

vernamen dat België gecapituleerd had.

De zondag, ik geloof dat het de derde dag van ons verblijf in dat dorpje was, woonden we samen met de inwoners de mis bij. Het was prachtig om te zien: op de voorste rijen de 150 inwoners, waaronder de Bretoense vrouwen met hun kanten mutsjes, daarachter zowat honderd soldaten. Het kerkje was te klein en aan het orgel zat niemand minder dan de Izegemnaar Paul Werbrouck. Uit volle borst zongen we daar gekende Vlaamse liederen. Bij de verzameling na de mis vernamen we dat de Duitse soldaten al genaderd waren tot Rennes, de hoofdstad van Bretagne. Dezelfde voormiddag kregen we het bevel op de open plaats van het dorp onze wapens in te dienen. Daar kregen we ook te horen dat Frankrijk gecapituleerd had en dat we vrij waren te doen wat we wilden. We moesten zelf uitzoeken hoe we zo vlug mogelijk thuis konden geraken. We waren op dat moment zo'n 600 km van huis.

Tijdens mijn terugtocht kon ik op zeker moment op de langzaam rijdende tram springen, waarop ik bekenden zag. Ik had dat beter niet gedaan, want toen we in het centrum van Rennes toekwamen, werden we door de Duitsers opgewacht. We waren krijgsgevangen. Die situatie zou bijna drie maanden duren.

Na enkele weken werd ik ingezet buiten de stad Rennes. Ik moest o.a. met een oude feldweibel langs de spoorlijn Rennes - Nantes - Brest telefoonpalen plaatsen en de potjes bevestigen waar de draden aan verbonden waren. Zo kwam het dat ik van boven de telefoonpaal een grote weide kon zien met een aantal Belgische soldaten. Ik zag de gelegenheid om te vragen of er Izegemnaren in het kamp waren. Michel Decroix zat daar inderdaad. Ik kon een hele tijd met hem praten. We spraken af om elkaar de volgende dag weer te zien. Toen vernam ik

echter dat Michel met een auto uit Izegem was afgehaald en naar huis was mogen gaan.

Mijn eerste ontgoocheling werd grote vreugde toen ik aan de ingang van de kazerne vernam dat men ook mij zou komen afhalen. In een mum van tijd stond ik op straat te wachten aan de ingang van de kazerne, samen met nog enkele Izegemnaren: Roger Devos en Gilbert Lefere. Het moet omstreeks 19 uur zijn dat een auto met zwaar beladen aanhangwagen stopte om ons op te halen. We zaten in Rennes met een vijftiental Izegemnaren, over verschillende kampen verspreid. Ik blijf Camille Devijvere - wiens zoon in Rennes gevangen zat -, Octave Vandewalle en de echtgenote van dokter Vanclooster uit Ingelmunster - die eveneens in Rennes gevangen zat - dankbaar voor het initiatief dat zij toen hebben genomen. Ons komen afhalen was een verre en gevaarlijke verplaatsing. Op 15 augustus kwamen we in België aan. In Roeselare stopten we op de markt. We werden door een grote menigte onthaald er er werd een groepsfoto gemaakt. Van daaruit belandde ik aan de Bellevuestraat. Ik woonde op de wijk Becelaarshof. Ik werd afgezet aan de tabakswinkel van Mathilde Ameye. Iemand die mij herkende, ging vliegensvlug mijn ouders, die van niets wisten, verwittigen. De datum van mijn thuiskomst kan ik niet meer vergeten.

DE GEWAPENDE WEERSTAND

Marcel Huybrechts
Marcel Nuijttens

Alleen al in onze stedelijke openbare bibliotheek kan men tientallen boeken raadplegen i.v.m. de gewapende weerstand. Er moet onderscheid worden gemaakt tussen de Gewapende Weerstand, de Burgerlijke Weerstand - meestal de sluikpers genoemd - en sommige organisaties die poogden militairen

Voor het kasteel Ter Wallen, september-oktober 1944.

Rechtstaande op de rupswagen Rafaël Deboosere en Gerard Bruyneel.

V.l.n.r. Maurits Vandeputte, Etienne Sabbe, Robert Hinnaert, Marcel Beernaert, Roger Verscheure, Marcel Huybrechts en Omer Verfaillie.

naar Engeland over te brengen. Al in 1940 poogden burgers en niet-krijgsgevangenen militairen groeperingen te vormen die tot doel hadden in België de vrijheid en de monarchie te herstellen. Natuurlijk waren die groeperingen en hun activiteiten door de Duitsers verboden en strafbaar. Wapenbezit b.v. betekende de doodstraf.

Bij het gewapend verzet bestonden heel wat organisaties: Geheim Leger (G.L.), de Witte Brigade (W.B.), het Bevrijdingsleger (B.L.), het Onafhankelijkheidsfront (O.F.), de Partisans Armés (P.A.). Ze wis-

ten weinig af van elkaar en sommige waren sterk politiek getint.

In Izegem werd al in november 1940 een groep gevormd, die later als Geheim Leger bekend werd en onder de leiding stond van Marcel Huybrechts. Deze groep stond eerst in verbinding met een organisatie die in het Roeselaarse actief was; nadat een gedeelte van deze laatste groep in handen viel van de Duitsers, verliep het contact via een Brugse weerstandsgroep.

Een tweede Izegemse weerstands-

Het bevrijdingsfeest op 16 september 1945 met parade op de Grote Markt. In het witte uniform van het Geheim Leger zien we vaandrig Gustave Monseré, André Deschryvere (midden) en Valère Vangheluwe.

groep, o.l.v. André Deschryvere, werd door de Duitse militaire overheid opgerold. Loslippigheid van een der leden bracht mee dat 48 personen werden opgepakt. Slechts tien keerden terug, de anderen stierven in Duitse concentratiekampen.

Een derde groep was in Izegem onder de naam P.A. en O.F. werkzaam. Tot de activiteiten hoorden het inzamelen van allerlei gegevens - o.a. over vliegvelden en militaire bewegingen -, het verzamelen van wapens, het overbrengen van piloten. In Izegem werden Amerikaanse vliegers op doortocht naar Engeland ondergebracht.

Verscheidene Izegemnaars waren ook betrokken bij een zogenaamde 'vluchtlijn',

die geallieerde vliegers op doortocht naar Engeland in Izegem onderbracht. Een van die geallieerde vliegers was de Amerikaanse piloot Albert Smith-Kite, die momenteel in Atlanta (V.S.A.) woont. Een andere is Wijnants C. Shaddix. Zij en andere piloten verbleven meestal bij Marcel Huybrechts, Antoon Beernaert en Gerard Sabbe.

De verzetsgroep Geheim Leger, o.l.v. Marcel Huybrechts was ongeveer 130 man sterk en nam op tweede pinksterendag deel aan een wapendropping in de omgeving van Mére-Stichele.

Na het oprollen van de groep Deschryvere, legde Gerard Sabbe contacten tussen de groep Huybrechts en de overgeble-

ven leden van de groep Deschryvere, die door de Gestapo was gezocht en een onderdruide adres vond in de Ardennen.

Vijf Izegemners werden nog door de Duitse militaire overheid opgepakt wegens het verspreiden van sluikpersbladen en nog twee andere wegens medewerking aan terrorisme. Ze werden alle zeven naar Duitsland gedeporteerd; van hen keerde wachtmeester Joseph Vandedrynck niet terug. Ook van de P.A. - O.F. organisatie zette men verscheidene leden vast. Vier van hen werden ter dood veroordeeld en de enige Izegemse vrouw stierf aan verwondingen opgelopen tijdens een bombardement in Duitsland. Nog andere Izegemners die als lezers en verspreiders van de sluikpers werden aangezien, werden in België gevangen gezet of in Noord-Frankrijk voor de bouw van V1- en V2-installaties tewerkgesteld.

Eind augustus 1944 en op zondagvoormiddag 3 september, bij de aftocht van de Duitse legers uit Frankrijk, had in Roeselare een bijeenkomst plaats van verscheidene bevelhebbers van het Geheime Leger uit het Roeselaarse. Er werd besloten niet over te gaan tot gewapende acties, om de burgerbevolking voor mogelijke tegenacties te sparen.

Op zondag 3 september 1944 ging een deel van de Izegemse bevolking over tot het vernietigen van woningen en het plunderen van de inboedel van personen die met de Duitsers hadden samengewerkt of daarvan verdacht werden. Sommige geplunderden hadden de week voordien hun woning verlaten en waren naar het oosten uitgeweken. Om de vernieling stop te zetten en de orde te herstellen, bezette het G.L. samen met de rijkswacht en de stedelijke politie het stadhuis. Omstreeks 16.15 uur kwam een vrachtwagen met Duitse militairen uit Emelgem aangereden. In de Kasteelstraat kwam het daarbij tot een gewapend treffen, waarbij

Margriet Verlinde en de Duitse soldaat Werner Chuchner om het leven kwamen en verscheidene burgers gekwetst werden. Nog later na de middag werden Duitse en Italiaanse militairen krijgsgevangen gemaakt en in de politiewacht ondergebracht.

Inmiddels had een bijeenkomst van kapitaal belang plaatsgevonden, waarop Marcel Huybrechts, Gerard Sabbe, Emiel Vanrumbeke en Etienne Sabbe aanwezig waren. Daar werd besloten de militaire en burgerlijke gevangenen zo vlug mogelijk op een andere plaats onder de brengen, en contact te zoeken met de geallieerden, om de stad te bevrijden en de gevangenen te kunnen overdragen.

Op woensdag 6 september poogden voorbijtrekkende Duitse militairen nog het stadhuis binnen te dringen. Na het werpen van een handgranaat in de trouwzaal trokken ze weg.

In de namiddag stelden SS-mannen en Feldgendarmarie uit Roeselare een onderzoek in naar gevangen gezette burgers en krijgsgevangen genomen militairen. Huisbewaarder Maurice Demuynck verwees ze door naar het politiebureau. Dienstdoende politiecommissaris Achiel Bourgeois kon het zo regelen dat men naar de rijkswacht trok en vandaar naar het gemeentehuis van Emelgem. Intussen werden de gevangenen overgebracht naar de vroegere borstelfabriek Gheysens in de Kruisstraat. Met ongunstige uitslag keerden de Duitse militairen naar Roeselare terug.

In de septemberweek zijn ook verscheidene pogingen gedaan om de oprukkende geallieerden te bereiken. Daarin slaagden o.a. Roger Brouckaert en Etienne Sabbe, die per motorfiets de geallieerden in Kortrijk bereikten, en Gabriël Huyghe, die per fiets door de gevechtlijn trok en nog terugkeerde ook.

Op donderdag 7 september 1944 had in de late avond tussen Duitse en Engelse soldaten nog een militaire actie plaats aan 't Blauw Kapelletje. Omstreeks 23 uur liet men de brug over de vaart springen.

Na de bevrijding op 8 september 1944 kwam het er op aan de orde te herstellen. Het G.L. nam als hoofdkwartier het kasteel Ter Wallen. Het O.F. vestigde zich in de werkhuisen Vandewalle in de Brugstraat. De 118 krijgsgevangen militairen werden aan de Engelse militaire overheid overgedragen. Opgepakte collaborateurs werden aan de Belgische overheid toevertrouwd.

Einde oktober werden de meeste gewapende weerstandsorganisaties op bevel van de uit Engeland teruggekeerde Belgische regering ontbonden. Verscheidene leden van het Izegemse verzet traden toen als oorlogsvrijwilliger toe tot het Belgisch leger.

Op 22 januari 1945 vond in Het Damberd een algemene ledenvergadering plaats van het Geheim Leger. Het verkozen bestuur bestond uit voorzitter André Deschryvere, ondervoorzitter Marcel Huybrechts, secretaris Gerard Sabbe en Hector Dekeirschietter en Emiel Vanrumbeke als commissarissen. Lucien Urbain Vanlaecken werd later voorzitter. Na zijn dood werd Marcel Huybrechts de volgende voorzitter.

In 1945 stichtte men te Brussel "De Verbroedering van het Geheim Leger", waarbij ook het Izegemse G.L. aansloot. De groepering maakt deel uit van de Izegemse Strijders Groeperingen, die elk jaar de vaderlandse plechtigheden in Izegem verzorgen.

DE PARTIZANEN ARMEE (P.A.) EN HET ONAFHANKELIJK- HEIDSFRONT (O.F.)

Raf Maertens
Marcel Nuijttens

De P.A. en het O.F., die één groep vormden, had ook een vertakking in Izegem; die was tijdens de tweede wereldoorlog aan het werk, nadat aan het bondgenootschap tussen Stalin en Hitler een einde was gekomen. Deze verzetsgroep was communistisch en was ontstaan om tijdens de Spaanse Revolutie Franco te bestrijden. Hoe, waarom en wanneer precies de Izegemse afdeling ontstond, weten we niet. De schaarse mondelinge gegevens waarover we beschikken, kunnen we niet honderd procent vertrouwen. De Izegemnaren hadden het over 'de blauwen'. Dat omdat ze in een blauwe overall gekleed waren, in tegenstelling tot 'de witten', de verzetsgroep van het Geheim Leger, die een witte overall droeg.

Na de bevrijding bezette deze verzetsgroep, die onder de leiding stond van luitenant Maurice Tack, de gebouwen van de firma Vandewalle in de Brugstraat en aan de Zuidkaai gelegen. De verzetsgroep P.A. - O.F. controleerde ook het verkeer op de vaartbrug. Elke dag bracht ze om 19 uur het wachtwoord op het politiebureau binnen, want ze hield gedurende de nacht ook toezicht vanaf de spoorwegovergang in de Brugstraat tot op de Dam in Emelgem.

Vermoedelijk werden hun activiteiten begin november 1944 gestaakt. Of er nog een verbroedering van deze groep bestaat, is ons onbekend.

Over de O.F.-P.A. in Izegem en omstreken vinden we gegevens in H. BERNARD, *L'armée secrète*, Parijs en Gembloux, Editions Duculot, 1986; Paul COCLE. *West-Vlaanderen in de bezetting*, Roeselare, Roularta, 1984; Luc SCHEPENS, *Brugge*

bezet - 1914/1918 en 1940/1944, Tielt, Lannoo;
José VANBOSSELE, *Kortrijk tijdens de tweede wereldoorlog*, deel 2, Kortrijk, Groeninghe
Bert VAN HOORICK. *In tegenstroom*.

WEGGEVOERDEN EN WERK- WEIGERAARS 1940-1945

Marcel Nuijttens

Al tijdens de eerste wereldoorlog werden een aantal mannen door de Duitse overheid gedwongen voor de Duitsers te gaan arbeiden. Die arbeid bestond uit het bouwen van verdedigingslijnen en schuilplaatsen aan het front. Anders dan tijdens de tweede wereldoorlog werden ze dus niet in Duitsland zelf ingezet.

Na de meidagen van 1940 was er heel wat werkloosheid en het duurde een hele tijd voordat de werkverschaffing normaal verliep. Al einde 1940 gingen sommigen vrijwillig in Duitsland werken. Ze werden door mooie voorwaarden aangelokt, ze verdienden goed en konden van hieruit zaken overbrengen die in Duitsland schaars waren geworden, een gedoogde maar erg winstgevende smokkel. Toen echter de vrijwillige arbeiders niet meer bij burgers werden ondergebracht, maar in *Lagers* en steeds meer van lucht-aanvallen te lijden hadden, liep deze arbeid erg terug. Door de veldtocht in Rusland, die heel wat Duitse militairen vereiste, was er steeds meer nood aan arbeiders. Daarom kwam in oktober 1942 van Duitse zijde het bevel dat alle personen geboren in 1921, 1922, 1923 en 1924 verplicht tewerkgesteld werden in Duitsland. Na tussenkomst van de Belgische burgerlijke en geestelijke overheid ging het alleen om de mannen. De betrokkenen kregen een uitnodiging om voor de *Werbestelle* te verschijnen. Van oktober 1942 begonnen de oproepingen naar de *Werbestelle* in Roeselare. Wie na een kort lichamelijk

onderzoek door een dokter werd goedgekeurd, vernam de plaats waar men zou worden tewerkgesteld en kreeg de nodige formulieren en papieren om de volgende week te vertrekken. Wie gedurende twee maanden in Kortrijk een omscholing kon volgen aan de *Erlawerke*, kon zijn vertrek naar Duitsland twee maanden uitstellen. In 1942 was het einde van de oorlog zeker nog niet in zicht, zodat velen wel gedwongen waren te vertrekken en anderen de mening waren toegedaan: "Ik blijf hier zolang het gaat en pakken ze mij, dan heb ik geen geluk gehad.

We moeten onderscheid maken tussen vier groepen.

A. De verplichte arbeiders - weggevoerden: zij die verplicht tewerkgesteld naar Duitsland vertrokken.

B. De werkweigeraars: diegenen vernoemd onder A, maar die na verlof in België niet terugkeerden naar Duitsland.

C. De werkweigeraars die door de Duitse politie gevat werden en weer in Duitsland werden tewerkgesteld. Soms werden ze in een *Straflager* ondergebracht.

D. De werkweigeraars, soms onderduikers of vluchtelingen genoemd: zij die zich noch op de *Werbestelle* noch aan de trein naar Duitsland meldden.

Het niet naar Duitsland vertrekken had verscheidene gevolgen.

- Geen normaal leven meer. In eigen huis kon men niet meer gewoon verblijven, want men werd opgespoord door de Duitse politie. Sommigen bleven ergens in huis verborgen of zochten een veiliger schuilplaats.

- Geen ransoeneringszegels, zowel voor voeding als voor kledij. De werkweigeraars moesten van 'de zwarte markt leven', wat heel duur was, vooral wat de voeding betrof.

- Normaal arbeiden kon niet meer. Ofwel werkte men helemaal niet - wat slechts een enkeling zich kon veroorloven - ofwel moest men aan een of ander werkje zien te geraken dat wat kon opleveren: bv. schoenen maken,

TWEE BEELDEN UIT DE EERSTE WERELDOORLOG

1914-1918. Izegem Grote Markt. Opeising van burgers voor werk achter het front.

Verplicht tewerkgestelde Izegemners in 1916. Camiel Kerckhof is de derde persoon van links.

Vlaginhuldiging van het N.V.W. op 15 mei 1985.

V.l.n.r. Gabriël Dejonghe, André Vanhauwaert, mevr. J. Vannieuwenhuys-Simonne Desmet (meter van de vlag), Roger Demeyere, Gerard Vanaudenaerde (peter van de vlag) en Marcel Nuijttens (Foto Terma).

bij een landbouwer arbeiden of - wat heel veel voorkwam - sigaretten maken.

- Naar de cinema, de voetbal of andere vormen van vermaak gaan, was uit den boze, want er hadden soms razia's plaats met aanhoudingen als gevolg.

- Zelfs naar de mis gaan kon gevaarlijk zijn, omdat er bij het verlaten van de kerk controle kon zijn. Soms waren straten en kruispunten afgezet door de Duitse politie. Wie niet over de vereiste papieren beschikte, werd opgepakt. De controle was nog scherper wanneer er personen uit de streek bij waren

die aan deze Duitse opsporingsdiensten verbonden waren: die kenden vaak de opgespoorden.

- Werd men "aangebracht" of "overgedragen", dan werd men zeker aangehouden.

Het was in elk geval een triestig, weinig hoopvol leven - de hoop kwam pas terug na de landing in Normandië. Er zat weinig beweging in, voedsel en werk moesten worden aangebracht, men verbleef of werkte meestal op een onverwarmde kamer - kolen waren en eenvoudig niet - en men leefde voortdurend met de angst dat men elk ogen-

blik aangehouden kon worden.

Om zich aan de verplichte arbeid in Duitsland te onttrekken, zagen sommigen de kans ofwel hier op een vliegveld, of aan de kust bij het aanleggen van versterkingen, of op vliegvelden in Frankrijk te gaan werken. Dat was ook voor de Duitse militaire overheid, maar toch ver van Duitsland, waar de luchtaanvallen dag en nacht erger werden.

Met de bevrijding van Izegem in september 1944 waren alle problemen voor de werkweigeraars opgelost en kon men terug aan het normale leven gaan deelnemen.

Na de terugkeer uit Duitsland van de verplicht tewerkgestelde arbeiders, ontstond er een soort broederband. Daaruit ontstond later de Nationale Verbroedering van Weggevoerden en Werkweigeraars. De stichting van de afdeling Izegem vond plaats in café Den Arend. Izegem, Emelgem en Kachtem, Ingelmunster, Sint-Eloois-Winkel, Rollegem-Kapelle en Ledegem maakten er deel van uit. De afdeling Izegem is een onderdeel van het gewest Roeselare. Na het afleggen van een verklaring, onderzoek door de politie en het verschijnen voor een commissie te Brugge kon men een erkenning bekomen als weggevoerde of werkweigeraar. Dat bracht een paar voordelen mee, waar te weinigen gebruik van maakten. Later wist men langs de Verbroedering om te verkrijgen dat aan de erkenden die 55 jaar waren geworden een driemaandelijks financiële vergoeding zou worden uitbetaald afhankelijk van de periode die men als werkweigeraar of weggevoerde had doorgebracht.

Tot het eerste bestuur behoorden André Deprez, Antoon Drubbels, Michel Kesteloot (de witte), Hector Mistiaen, Julien Mortier en Marcel Nuijttens. Na een mindere periode, werd in 1973 werd een nieuw afdelingsbestuur opgericht. André Vanhauwaert is voorzitter, Noël Vandamme onder-

voorzitter, Hector Mistiaen secretaris en penningmeester en Jérôme Samijn, Gabriël Dejonghe, Julien Mortier, Valère Surmont, Gerard Vanaudenaerde, Jacques Vercruysse en Marcel Nuijttens bestuursleden. De eerste vaandrig was Roger Demeyere, opgevolgd door Eric Bossuyt. De afdeling telt momenteel zo'n 235 leden. Er wordt elk jaar deelgenomen aan alle vaderlandslievende plechtigheden, elk jaar heeft er een feest plaats in zaal Uilenspiegel en wordt er een uitstap gemaakt. Het is een schrale troost voor een donkere periode van ongeveer twee jaar, die liefst niemand van ons zou willen beleven.

MOETEN WERKEN IN DUITSLAND

Jerome Samijn

Wat de Werbestelle in Roeselare betreft en de medische keuring, dat was in feite een lachtertje; al wie over hoofd, armen en benen beschikte, werd goedgekeurd en onmiddellijk van de nodige papieren voorzien om de week daarna naar Duitsland te vertrekken. Elk moest zelf zorgen voor de nodige kleren, toiletgerief en niet-bederfelijk voedsel tegen dat de "meerder-nood" kwam. Zeker niet te vergeten waren sigaretten of tabak; die konden het hongergevoel wat verdrijven en bleken later vooral een geschikt ruilmiddel te zijn. De meesten borgen alles op in een handige "ballençon", die echter niet kon sluiten.

De vertrekdatum was steeds de dinsdagmorgen, om 6.30 uur. In en rond het station was dan heel wat volk aanwezig: de verplicht tewerkgestelden en hun familie. Eenmaal we op de perronkade stonden, werden onze namen afgeroepen en moesten we de trein opstappen. Voor hoelang we vertrokken, wist niemand. Na een reeks stopplaatsen kwamen we in het station van Kort-

rijk toe. Daar kwamen verschillende treinen uit het gewest samen. Alle uitgangen van het station waren afgesperd. We werden allen op één trein geperst en vertrokken via Brussel naar Duitsland, "het land van de glimlach".

In Aken moest iedereen uitstappen. We moesten te voet naar het Arbeidsambt marcheren, werden daar ingedeeld en aan verantwoordelijken toevertrouwd. We kregen wel wat te eten voordat we weer naar de trein werden geleid. Onze groep spoorde maar liefst drie dagen rond, want niemand wist waar we zijn moesten. Uiteindelijk bleken we in Bernburg aan de Saale verwacht te zijn. Daar werden we ondergebracht in een omscholingscentrum dat deel uitmaakte van de Junkers vliegtuigfabrieken. Vanaf nu werd een "Lager", bestaande uit allerlei barakken onze thuis. We werkten acht uur, gewone dagindeling, en leerden metaal bewerken. Zelf moest ik "Klempner" worden, een soort loodgieter in licht metaal. Het eten kwam uit het Lager zelf en was "niet fameus".

Na een tweetal maanden werden we overgeplaatst naar een van de vele *Junkers Flugzeuge Werke* in Fritslar, bij Kassel. Hier maakten we allerlei onderdelen en assembleerden we de J.52, het befaamde zware transportvliegtuig. Medearbeiders, meestal voormannen, waren Duitse invaliden, Duitsers die nog niet door het leger waren opgeëist, jonge Duitse meisjes die hun arbeidsdienst verrichtten en verder een allegaartje van arbeiders uit de meest verscheidene landen: o.a. Nederlanders, Fransen, Polen, Russen, allerlei Balkanbewoners, maar géén krijgsgevangenen. Het lager was klein te noemen en het eten, dat uit de militaire keuken kwam, was goed. We werkten nog steeds in dagploeg.

We kwamen weinig in contact met Duitse burgers of arbeiders van andere nationaliteiten. De zondag waren we vrij en kon-

den we naar de mis en op bezoek gaan naar vrienden in andere steden. Daarvoor was wel een "reisschein" nodig. Ik was in de KAJ en de kajotters bleven nauw met elkaar in contact. Sommige Duitse steden lagen in puin. Wij daarentegen hebben geen last van bombardementen gehad. Wel werd het lager in het voorjaar van 1944 een paar maal gemitrailleerd.

In Duitsland, 1944. Vóór de lagerbarak. André Vanhauwaert staat de tweede van rechts.

Na de landing in Normandië in juni 1944 werd de toestand voor ons slechter. We geraakten b.v. moeilijker aan "scheins". De aanmaak van de J.52 werd gestaakt en er werd overgegaan tot de bouw van het Messerschmid-jachtvliegtuig. Daarom werden we van Fritslar overgebracht naar Bad Langensalza bij Erfurt, natuurlijk terug in een Lager, een Kammgarnspinnerei die was omgebouwd tot Langewerke A.G.

Nu moesten we in een tweeploegenstelsel twaalf uur rond werken, of van 6 tot 18 of van 18 tot 6 uur. Op het werk zelf kregen we tijdens de schaftijd soep of wat "aardappelen met de frak" en soms wat rapen of zuurkool. Voor de rest moesten we onszelf zien te bevoorraden, hetzij met de pakjes die we van thuis kregen hetzij door vooral onze tabak en sigaretten te ruilen. Na

juli 1944 kwamen nagenoeg geen pakjes meer toe. In het Lager konden we de maandag en de donderdag een half brood, wat suiker, confituur en enkele sneetjes worst kopen.

Bij ons Lager stonden ook nog een paar barakken omgeven met pinnekensdraad. Het waren politieke gevangenen die uit Buchenwald waren overgebracht en bij ons werkten. Om de twee dagen hadden we "Luftshutsdienst", d.w.z. dat we moesten klaar staan om in geval van nood - bij een bombardement b.v. - bij te springen. Het positieve daaraan was dat we wat extra voedsel kregen, wat we nooit afwimpelden. Voor zover de dagregeling het nog toeliet, konden we de zondag naar de mis, de cinema of het café, al was er weinig vertier en bier te bekomen. Met de trein reizen was onmogelijk geworden. We hadden bovendien heel wat van onze vrije tijd nodig om ons te verzorgen, onze kleren te wassen, te naaien of te stoppen en vooral om onze voedselvoorraad - proberen - aan te vullen. Vanaf de Landing in Normandië mochten we nog twee brieven per maand schrijven. Na september 1944 was er helemaal geen post meer.

Gelukkig waren de bevrijders aan het naderen. Met Pasen 1945 was het zo ver. We gingen voor alle zekerheid één nacht de schuilkelder in en op tweede paasdag werden we door de Amerikanen bevrijd. Dat betekende echter dat we nog zes weken in ons Lager dienden te blijven. Uiteindelijk brachten de Amerikanen ons naar het westen. We werden nu eerst gelogeerd in een reusachtige kazerne, waar wel 10.000 mensen waren, vooral Russen en mensen van Slavische afkomst, waaronder heel wat vrouwen en kinderen. Met auto's brachten de Amerikanen ons nu naar Munster, via allerlei door de oorlog verwoeste steden en dorpen.

In Munster werden we verzameld op

een trein en spoorden naar Luik. Eén nacht later werden we naar Hoei overgebracht, voor het zgn. "Nazi onderzoek" of "denazificatieproces". Het welkom door de Belgen kon zeker niet hartelijk genoemd worden! We werden gestopt in een plaats waar we met 300 konden verblijven, maar we waren zeker met 3000! Onder de bewakers waren er heel wat leden van het O.F., het Onafhankelijkheidsfront. Vriendelijk waren ze niet. Zo was ik in 1943 heel wat kledij kwijtgeraakt. Mijn schoenen waren kapot en ik had beslag kunnen leggen op een paar "Stiebels". Zonder pardon moest ik ze uittrekken en afgeven. Ik moest me verder behelpen met een soort klompen.

Van Hoei spoorden we naar Brussel. Voor een spoorwegticket naar Izegem hadden we geen of te weinig geld, maar na heel wat gepalaber kregen we toch een plaats op de trein naar Kortrijk. Een trein naar Izegem was er niet meer. We werden echter opgevangen door het Rode Kruis. Dat zorgde voor boterkoeken en chocomelk, iets waarvan wij in het verleden enkel hadden kunnen dromen en dat slechts de engeltjes in de hemel kregen. Onder de mensen van het Rode Kruis zat een verantwoordelijke van de KAJ. Van hem kon ik gedaan krijgen dat een paar vrijwilligers ons met enkele auto's naar Izegem brachten. Heel laat op die 23 mei 1945 kwamen we "thuis", een hele geruststelling. "Verpflichtung" en "dass must" waren verleden tijd.

SIGARETTEN EN TABAK

Marcel Nuijttens

Vóór de oorlog rookte men vooral de zelfgerolde sigaret; de gefabriceerde sigaretten waren minder in trek. De tabak werd in eigen streek geteeld: Havana, Amerikaansen, Inlandsen, Werviksen. Een Werviks tabaks-

blad was niet zelden meer dan een meter lang en drie tot vier millimeter dik. De 'toebak' moest aanvoelen als leer en de rook moest 'stralen' (in de ogen prikken) om aan de eisen van de verstokte pijproker te voldoen. Zowel 'plaatsenaars' (uit het centrum) als 'kortwoonders' of 'landenaars' kweekten zoveel mogelijk hun eigen tabak. Ze lieten die dan kerven (snijden) bij een van de vele tabaksnijders, die soms een winkel hielden. Tabaksnijder waren o.a. Albriek Vanhaverbeke op de Koornmarkt, Adolf Decock in de Roeselaarsestraat, Omer Lagae in de Hondstraat, Jerome Loosvelt in de Mandelstraat, Malisse aan den Abele, Buyse in de Bellevuestraat, Samoy in de Meensestraat. Veel winkeliers verkochten rookwaren, maar er waren ook zaken waar men niet anders verkocht: Mathilde Ameye in de Roeselaarsestraat, het huis Vyncke in de Gentstraat en enkelen van de hoger vernoemden. Bij het huis Samoy was boven de ingangdeur een 'menotte' aangebracht, een speciaal embleem dat aantoonde dat het om een tabakswinkel ging.

De rookwaren kwamen al heel vroeg op de bon. Om aan een maandelijks rantsoen te komen, moest men 18 jaar of ouder zijn en zich laten inschrijven bij een tabakhandel, waar men dan te gepasten tijde om zijn rantsoen mocht gaan.

Al na het eerste oorlogsjaar ontstond een zwarte markt. Niet-rokers verkochten hun rantsoen of de daartoe bestemde zegels. Vooral uit de grootsteden was er vraag naar tabak. De grootstad bevoorraden betekende veel winst maken. Tabak mocht echter niet vervoerd worden zonder verpakking en fiscale zegelband. Om niet betrappt te worden gebruikten de smokkelaars een reiskist met dubbele bodem; later werd de tabak op het lijf gesmokkeld, geperst in een soort corset. Vooral vrouwen pasten deze laatste methode toe. Sommigen brachten met de trein dagelijks drie tot vijf kilo naar Brussel. Sommige

smokkelaars hadden hun afnemers in Antwerpen. Het spoorwegstation en de voetgangerstunnel waren ideale controleplaatsen en velen werden daar gesnapt. Daarom reden sommigen - ook vanuit Izegem - per fiets, via Mechelen en Boom, naar Antwerpen!

Er waren onvoldoende merksigaretten - zoals St.-Michel, Belga en Boule d'Or - te krijgen en daarom maakten veel Izegemnaren sigaretten van allerlei eigen merk. De fabricatie gebeurde met de hand, met een velletje perkamentpapier en een stokje. De doosjes bevatten twintig stuks en de opdruk gebeurde meestal bij lokale drukkers. Sommige personen zagen de zaken groot en zorgden voor medewerkers die voorzien van tabak, hulzen en doosjes tegen stukprijs werkten. Heel wat personen beschikten over een 'tabakspardje' om tabak in de duik te snijden. Wie wat handig was kon zeker één pak, d.w.z. duizend sigaretten per dag maken. Men verdiende evenveel en soms meer dan op de fabriek.

Duitse militairen, vergezeld van een bekende uit de streek, kwamen na de winter van 1943-1944 sigaretten in grote hoeveelheid aankopen. Enkele personen specialiseerden zich erin om grote voorraden bij elkaar te brengen. De betaling gebeurde bij aflevering, later bij de afhaling. Soms viel op dat moment de Feldgendarmerie binnen. Het kon echter ook gaan om 'namaaksoldaten' die dan zelf de sigaretten doorverkochten. Een echte razia vond in 1943 plaats op de wijk De Tinnenpot in Emelgem. Om enkele kilo's tabak uit de handen van de controleurs te houden werd er tabak in een wasmarmiet op de kachel verborgen of in een wieg verstopt (Meer bijzonderheden daarover in P. COCLE, *West-Vlaanderen in de bezetting*, Roularta, 1984, p. 79).

Door de steeds strengere controle werd de tabak 'kwa krijgs' en dus ook duurder. Daarom zocht men naar vervangingsmiddelen. De tabak werd o.a. versneden met bladeren van rabarber, koolzaad, bieten en

later ook nog van plataanbomen. Omdat ook de kwaliteit van de merksigaretten sterk verminderde, maakte de firma Vander Elst een speciaal merk aan: de V.F.-sigaretten (Vander Elst Frères).

Dank zij de sigaretten hebben een aantal Izegemnaren 'een frank kunnen verdienen'. Vooral voor 'onderduikers' (werkweigeraars) was het een ideale arbeid: men verdiende en het werk maakte niet veel geluid. Veel sigaretten werden naar de verplicht tewerkgestelden in Duitsland gestuurd. Ze werden daar vaak omgeruild voor voedingswaren.

ZWEI BEIGESCHOSSEN

Marcel Nuijttens

Tijdens de oorlog was het normaal dat men de spot ging drijven met alles wat Duits was. Allerlei grappen en soms sterk overdreven verhalen deden de ronde.

Gedurende de zomer van 1943 vlogen hele eskaders Amerikaanse luchtvlotten onze gewesten over. Ze waren in Engeland gestationeerd en bombardeerden Duitsland bij dag. Ze zetten de taak verder van de R.A.F. die de nachtelijke luchtaanvallen uitvoerde. Op hun doortocht naar Duitsland vlogen de Amerikanen in formaties van zeven vliegtuigen. Zo konden de zogenaamde 'vliegende forten' het best aan allerlei aanvallen weerstand bieden.

Eenmaal boven Duitsland raakten de formaties vaak uit elkaar en bij hun terugkeer waren ze zelden nog met zijn zevenen.

Half september 1943 moesten Hippoliet Vanmoen en Nestor Alleman een lading gezaagde boomstammen in Duinkerke bij een Duitse bouwplaats af leveren. Terwijl de

terugkerende eskaders ook de streek van Duinkerke overvlogen, lag alle werk stil. Kijkend naar die formaties was een Duitse sergeant-majoor met veel gebaren nu eens heel fier aan het uitleggen dat er "zwei Flugzeugen abgeschossen" waren, dan eens dat het om "drei Flugzeugen" ging, enz.

Hippoliet werd daar wat nijdig door. Hoe kon hij de brave Duitser een lesje geven? Plotseling zag hij een formatie van negen vliegtuigen opdagen. Het was de gedroomde kans om de Duitse militair daar opmerkzaam op te maken en hij riep: "Zwei beigeschossen".

De sergeant-majoor staarde verwonderd naar de formatie en had de voor hem bedoelde grap meteen door. Hippoliet, die wat te dicht bij de militair stond, kreeg een kaakslag en meteen begon de sergeant-majoor te bulderen tegen de O.T.-arbeiders dat ze het werk onmiddellijk moesten hervatten. Het was gedaan met het gadeslaan van vliegtuigen.

Hippoliet Vanmoen dook de kabine van de vrachtwagen in, enerzijds kwaad om de kaakslag, anderzijds verheugd om de gebakken poets. Later heeft hij dit voorval menigmaal verteld. Hij vertelde er dan graag bij dat als hij die sergeant-majoor nog eens zou tegenkomen, hij er nog veel meer zou *beigeschossen* hebben.

DE NIEUWE SINT-PIETER

Maria Nollet

De dag voor de capitulatie geraakte mijn man, Eugene Vuysteke, zwaar gewond. Dat gebeurde op 27 mei 1940 in het kasteel van minister Sap te Beernem. Op weg naar het lazaret werd de kolonne van acht Rodekruiswagens nog onder vuur genomen en

gebombardeerd door een Duitse vlieger. De gewonden kregen de eerste zorgen toegediend in villagarages in Raversijde. Toen mijn man aan zijn buur een sigaret vroeg, kreeg hij van den verpleger te horen dat het een Duitse soldaat was in Belgisch uniform. Mijn man moest vier maanden in het militair hospitaal blijven.

In 1944 is onze café, de Nieuwe St.-Pieter, lange tijd voor het publiek gesloten geweest. Eerst kwam dat omdat we jonge Duitse recruten - letterlijk - moesten herbergen. Gedurende heel de winter van 1944-1945 diende onze herberg als mess van de onderofficieren van het Engelse leger. Daarna hebben we ook nog een Limburgse compagnie een dak boven het hoofd mogen geven.

DE OORLOG VOOR EEN SCHOOLKIND

Eric Lezy

°13 maart 1932

Zoals elke morgen, stapten we naar school. Ik zat toen bij meneer Declercq in het tweede leerjaar. Daar werd ons gezegd dat we terug naar huis mochten omdat de oorlog was uitgebroken. We waren natuurlijk blij. Toen ik thuis kwam geloofden ze me niet en ik moest terug naar school. Bezitters van een radio waren toen nog schaars en velen waren nog niet op de hoogte van "het goede nieuws". Ik werd prompt weer naar huis gestuurd.

Na een week of wat, konden we de geruchten van de oorlog al opvangen, geratel van machinegeweervuur en explosies van granaten, waardoor de vensterruiten trilden. De slag aan de Leie was begonnen. Wij waren in onze nopjes met deze speciale gebeurtenis. Boven Lendelede zagen we een

Duits vliegtuig in de problemen. Een parachute ontplooidde zich onder het toestel. Een jongen die ook stond toe te zien zei: "De Duitsers zijn smeerlappen. Ze zitten in hun vliegers in ulder sleppen".

Op de hoek van de Zwingelaarstraat en de Kortrijksestraat stond een recent gebouwd groot huis¹. Bij een explosie zagen we een enorme zuil van stof en stenen tientallen meter hoog de lucht ingaan. Aan 'Meulenaars ze put' (Slabaardstraat Zuid) vielen twee Duitse vliegtuigbommen. De oudere jongens gingen er scherven van zoeken. Ten zuiden van de Nieuwe Wereld waren velden. Belgische soldaten kwamen er zich nestelen tussen het opschietend gewas van de aardappelen. Toen er iemand kwam zeggen dat de vijand al in Lendelede zat, begonnen ze vliegenvlug hun manshollen te delven². De volgende uren, tot in de morgen, werd er fel geschoten. Wij zaten thuis in onze kelder. Eigenlijk kon voor ons de pret niet op, met al dat knallen van granaten. Onze ouders waren voorzeker minder gerust.

Toen 's morgens alles rustig was geworden, keken we eens buiten. Ik zag tussen twee velden in een rij Duitse soldaten achter elkaar stappen, die waarschijnlijk de omgeving uitkamd. Honderd meter voor ons was de hofstede van Alois Dalle zwaar beschadigd. Links daarvan, zuidwaarts, was een tweewoonst afgebrand, waar Vereecke, de boever van boer Claeys woonde. Dieper in de Beiaardstraat was een grote vlasschuur afgebrand. Pas nu stel ik op een plan van Izegem vast dat al deze gebouwen op één lijn lagen. Bij ons thuis was de schade miniem: drie of vier kogelgaten in de gootafleider, een granaatsplinter - door het venster - in de kast en nog een stuk uit ons keldergat.

De laatste meidagen of begin juni maakten we een wandeling. De meidoornhagen bloeiden. Aan het hof van Demeulenaere

(Slabbaardstraat Zuid) lagen twee Duitse soldaten met hun helm op het kruis begraven. We namen die helm eens vast, maar legden hem vlug terug, want aan de binnenkant hing er geronnen bloed aan met plukken haar. Een goed jaar later werden die soldaten opgegraven door een soort stadswerkers, die hun luguber werk met lange rubberen handschoenen opknaptten onder toezicht van enkele Duitse militairen. De gesneuvelden werden in kisten gelegd van onbewerkte geschaafde planken.

In het najaar van 1941 hoorden we een eigenaardig geronk. Een Duits vliegtuig stortte met pech naar beneden. We mochten niet naar het venster zien van meneer Deblauwe, die toen het vierde leerjaar gaf. Ik heb er toch een glimp van opgevangen. Het vliegtuig moet ergens aan de Mol neergestort zijn.

De oorlog vorderde, met dagelijks voorbijtrekkende formaties bommenwerpers, die soms getroffen werden en gehavend neerstortten. In augustus 1944 maakten de Duitsers putten in de Oude Ieperstraat om veldgeschut in te plaatsen; ze werden waarschijnlijk nooit gebruikt.

De bevrijding kwam. Sommige huizen werden geplunderd en beschadigd, meestal door personen van laag alooi en om hun ellende wat te verzachten. De echte weerstanders deden daar niet aan mee¹. Wel dra stond heel onze omgeving versierd met zware Shermantanks. Bijna alle straten van de wijk Nieuwe Wereld waren ermee bezet.

In de vroege namiddag van 11 november 1944 zagen we hele formaties jachtvliegtuigen overvliegen in de richting Nederland. Omdat we dachten dat ze van Wevelgem kwamen, zijn we met vijf, zes jongens te voet en al lopend naar Wevelgem getrokken. We beleefden er inderdaad een machtig schouwspel. Honderden vliegers landden en

stegen op, meestal spitfires met lichte bommen bewapend. Het was zo boeiend dat we vergaten naar huis te komen. Het was bijna donker toen we uit Wevelgem vertrokken.

Op 15 november 1944, iets voor de middag, zag ik een V1 overkomen uit het oosten. Hij vloog bijna haaks over de Vlaschaardstraat, op geringe hoogte, waggelend en pruttelend. Iets later viel de V1 met een geweldige dreun in de Bosdreef tussen de Wolvenhofstraat en de Leenstraat. In de namiddag zijn we naar de diepe krater gaan kijken. Er waren dodelijke slachtoffers. Omstreeks die tijd verongelukte een tienjarige jongen onder een legervrachtwagen. Het was Urbain D'Hondt uit de Meensestraat.

Ondanks de soms smakeloze en karijge voeding, hebben we in onze jeugd veel beleefd.

¹ Het gaat om het huis gewoond door de familie Porteman-Verkcarre, eier- en boterhandel. *Nota Marcel Nuijttens.*

² Dat gebeurde op 26 en 27 mei 1940. Duitse troepen kwamen uit de richting van Lendeledede. Belgische eenheden hadden zich ingegraven aan de beek tussen de Molenhoekstraat en de Zwingelaarsstraat. Er sneuvelden verscheidene Belgische en Duitse militairen. *Idem.*

³ Omstreeks 14 uur nam de Witte Brigade (Geheim Leger - Armée Belge) samen met de rijkswacht en de stedelijke politie de nodige maatregelen om het plunderen stop te zetten. *Idem.*

DE ZOEKTOCHT NAAR VOEDSEL

Jules Vermeersch-Surmont

Na enkele weken was alles geransoeneerd. Alles moest met bons verkregen worden, vlees - als er was - brood, enz. Na enkele maanden was het brood grijs en slecht. Wilde men beter brood, dan was daarvoor de zwarte markt, maar die was voor werkmensen niet betaalbaar. Vlees

konden we eenmaal in de week bekomen. We moesten daarvoor de zaterdagmorgen zeer vroeg in de rij gaan staan. Nu en dan konden we eens vis bekomen: levaart. Ook daarvoor moest men lang in de rij staan. Een tijd lang konden de Emelgemnaren geen vis krijgen. Dat veranderde toen Emelgem bij Izegem werd gevoegd.

Al wie kon deed iets in het zwart, vaak om daarmee wat vlees te kopen of graan om brood te bakken. Mijn vrouw en ik werkten in een schoenfabriek, maar maakten daarbij nog een tijdlang horlogebandjes voor een heer uit Leuven. Nadat Leuven werd gebombardeerd, hebben we niets meer van die heer gehoord. Anderen kwamen aan geld door te 'blauwen'. Vooral tabak, zwijneschotels en zelfs hele hespen werd er gesmokkeld. Vele gezinnen maakten sigaretten. Het merendeel werd verkocht aan de Duitsers, en niet aan gewone soldaten. Zij kwamen erom met auto's. Het is meermaals gebeurd dat als de sigaretten waren opgeladen de kopers er zonder betalen vandoor gingen. Aanvankelijk werden de sigaretten gemaakt met zuivere tabak. Later versneed men ook bietenbladeren, om grof geld te winnen. Soms kreeg men de hele waar terug. Het gebeurde ook dat de Duitsers een inval deden en alles meenamen.

We hebben veel met de fiets getjoeld. Maandelijks gingen we naar de molenaar om ons rantsoen meel. Nu en dan gingen we echter ook op de baan om kleine 'klutsjes' graan of aardappelen op te halen: 15 kg, 25 kg, volgens we konden krijgen. Zo keerden we eens langs de Bosmolens terug. Mijn vrouw reed voor om te zien of er geen controleurs op de baan waren. Ze had echter niet in de gaten dat ik met fiets én aardappelen in een sloot was terechtgekomen. Ik kon er onmogelijk alleen uit geraken. Ik zag van ver fietsers komen. Toen ze bijna bij mij waren, zag ik met ontsteltenis dat het gendarmen waren. Wat kon ik anders doen dan

ze beleefd vragen me uit de sloot te helpen.

- "Wat heb je daar mee?" vroegen ze.
- "Aardappelen. We moeten toch ook eten zoals gij?", antwoordde ik.
- "En waar ga je naartoe?"
- "Naar huis".
- "Rij maar langs de kastelen, al de binnenwegen", antwoordden ze. Ik bedankte hen en was weg. Een van hen was J. Vandedrynck, die later opgepakt werd en in Duitsland in een kamp is gestorven.

Een paar maanden voor de bevrijding ging ik op boodschap naar de bakker nabij de paterskerk. In de Roeselaarsestraat gekomen, vlogen er juist Engelse of Amerikaanse vliegers over, die briefjes uitgooiden. Het grootste deel van het pak kwam achter het Kapucienenklooster terecht, maar enkelen vlogen er rond in de Roeselaarsestraat. Ik kon er ook eentje bemachtigen. Onmiddellijk werden de straten afgezet en werden we gevraagd en afgetast of we briefjes hadden. Het mijne hebben ze niet gevonden.

DE POLITIEKE GEVANGENEN EN RECHTHEBBENDEN

Emiel Samyn

Tijdens de tweede wereldoorlog werden in Izegem/Emelgem ruim 80 personen wegens anti-Duitse activiteiten door de bezetter met een in lengte van tijd variërende gevangenisstraf bedacht, naar Duitsland afgevoerd, of tot de doodstraf verwezen.

Deze straffen konden het gevolg zijn van het drukken, verspreiden of lezen van sluiipers, van hulpverlening aan neergehaalde geallieerde vliegtuigbemanningen, spionage, sabotage, lidmaatschap van een weerstandsorganisaties, wapenbezit, aanslagen op Duitse militairen of militaire goederen, van fysische liquidatie van collaborateurs, van

Het bestuur van de Politieke Gevangenen en Rechthebbenden.

V.l.n.r. André Vanaudenaerde, mevr. Magdalena Vanherck-Boel, Urbain Verfaillie, Emiel Samyn en mevr. Margarite Decroix-Kesteloot. Foto genomen op 11 november 1992.

het bezit van zendapparatuur, en dergelijke zaken meer.

Het eindresultaat van dit alles was dat met de bevrijding van Izegem, begin september 1944 in dit geheel een twintigtal personen hun vrijheid terug hadden bekomen, hetzij door ontslag uit de gevangenis na het uitzitten van de opgelopen straftijd, ofwel door tijdens hun vastzitten te zijn ontvlucht. Zeker was op dat moment dat drie stadsgenoten waren terdoodveroordeeld en opgeknoopt. Over de overigen die naar Duitsland waren afgevoerd, was nog geen informatie beschikbaar.

Binnen de periode tussen de bevrijding van Izegem en de capitulatie van Nazi-Duitsland (8 mei 1945) werd onder een aantal ex-gevangenen een feitelijke vereniging gesticht met de bedoeling de gemeenschappelijke belangen van de aangeslotenen en van hen die nog in Duitsland vastzaten en van hun familie te behartigen. Voorzitter werd Jérôme Denys, ondervoorzitter Raymond Vandenbogaerde, penningmeester Albert Vandommele en secretaris Jules Pattyn; de aanvullende bestuursleden waren de weduwe Huybrechts-Vanhulle (+ 18 augustus 1945) en Roger Neyrinck.

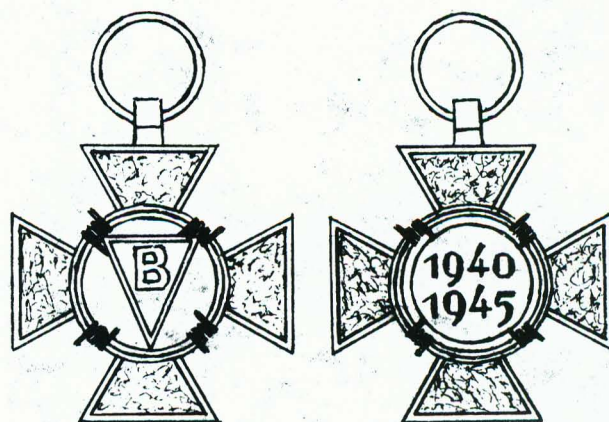
Toen eind juni 1945 duidelijk werd dat slechts een twintigtal gearresteerden hun gevangenschap in Duitsland hadden overleefd en de overigen in concentratiekampen waren omgekomen, namen enkelen die onlangs uit Duitsland waren teruggekeerd het roer in handen. Langzamerhand bouwden ze een veel ruimere feitelijke vereniging uit waarbij ook de weduwen van de talrijke in Duitsland omgekomen Politieke Gevangenen actief betrokken werden. In deze aan de omstandigheden aangepaste *Bond der Oud-Politieke Gevangenen Izegem/Emelgem* verliep deze overgang blijkbaar niet helemaal rimpelloos, vermits een document dat vóór eind 1947 werd opgesteld, vermeldt dat 'het adres voor briefwisseling' dat is van Carlos Beyaert, Meenenstraat, 143 in Izegem.

Hierbij dient opgemerkt dat toen nog niemand wettelijk erkend was. In verband met die wettelijke erkenningen zat men op nationaal vlak ook niet stil. Uit enkele hoeken ontstonden initiatieven om zich nationaal te verenigen.

Zo werd ondermeer op 6 april 1946 in Brussel een nationaal congres gehouden waaruit resulteerde dat op 5 september 1946 een de V.Z.W. werd opgericht onder de benaming *Nationale Confederatie van Politieke Gevangenen en Rechthebbenden van België* (afgekort N.C.P.G.R.). Het lag daarbij in de bedoeling alle (toekomstige) wettelijk erkende Politieke Gevangenen en Rechthebbenden te verenigen, de materiële belangen van de vennoten en aangeslotenen te behartigen en de gedachtenis van de overledenen levendig te houden. Er was dan ook voorzien dat over het hele land plaatselijke afdelingen konden worden opgericht *volgens bepaalde richtlijnen*.

Dat het oprichten van dergelijke V.Z.W. niet onbelangrijk was, blijkt uit het feit dat ondermeer ook dit orgaan inspraak kreeg bij het opstellen van de wetten en

besluiten die moesten voorschrijven wie wettelijk kon worden erkend en wie niet. Deze regelingen werden vervat in de wetten van 26 februari 1947 en 31 maart 1949 en bij besluiten van de regent van 27 maart 1948 en 22 juni 1949.

Door het Ministerie van Wederopbouw werden 'Aanvaardingscommissies' ingesteld. Wie in Izegem/Emelgem een aanvraag om erkenning had ingediend, werd opgeroepen om te verschijnen voor de commissie in Brugge. De erkenning gebeurde tussen 1948 en 1950, maar niet iedereen kreeg voldoening. Bij wet van 26 februari 1947 werden nl. uitsluitingsvoorwaarden voorzien. Zo werden personen die vóór hun arrestatie ooit vrijwillig naar Duitsland waren gaan werken niet erkend. Kinderen van in Duitsland omgekomen gevangenen die op het ogenblik van de aanvraag om erkenning meerderjarig waren, werden niet als rechthebbende wezen aanzien. Bepaalde personen kregen enkel hun erkenning via de 'Commissie van beroep'. Dit soort erkenningen gebeurde pas in de jaren na 1950. Ook in Izegem/Emelgem was dat het geval.

Ingevolge de erkenningsprocedure ofwel wegens overlijden verdwenen personen uit het ledenbestand.

Ondertussen bleef de vereniging onder de benaming *Bond van Politieke Gevangenen Izegem/Emelgem* verder actief. Van de bestuursleden van het eerste uur hadden toen al drie personen de vereniging verlaten en was een vierde overleden. Architect Carlos Beyaert was voorzitter geworden, Raymond Vandebogaerde ondervoorzitter, politiecommissaris Henri Van Herck secretaris en de Emelgemse onderwijzer Albert Vandommele penningmeester.

In 1958 telde de vereniging 57 leden.

Binnen het bestuur hadden herhaaldelijk wijzigingen plaats. Zo werd C. Beyaert erevoorzitter en Raymond Vandebogaerde voorzitter. Toen laatstgenoemde in 1963 overleed, werd het voorzitterschap toevertrouwd aan weduwe Eugène Beernaert-Stragier en werd Georges Decroix ondervoorzitter. De secretaris en de penningmeester waren dezelfde gebleven.

Een fundamentele wijziging werd doorgevoerd toen de zelfstandige feitelijke vereniging *N.C.P.G.R., Afdeling Izegem* ontstond. Dat had tot gevolg dat, in toepassing van de statuten van de landelijke V.Z.W. waarvan hoger sprake, enkel nog de wettelijke erkenden er deel konden van uitmaken, d.w.z. wettelijk erkende Politieke Gevangenen, Rechthebbende Ascendenten, Rechthebbende Weduwen en Rechthebbende Wezen. Wie deze titel niet kon voorleggen, kon niet als lid worden aanvaard. Wie zonder enige titel de vereniging genegen was, werd beschouwd als sympatisant, maar kon niet deelnemen aan vergaderingen, had geen stemrecht, en kon geen functie bekleden.

Na het overlijden van weduwe Eugène Beernaert nam Emiel Samyn in 1972 het voorzitterschap over. Hij vervult tot op heden nog steeds deze functie. In 1976 werd Jules Pattyn secretaris. In 1988 werd Urbain Verfaillie als zijn opvolger aangeduid. We-

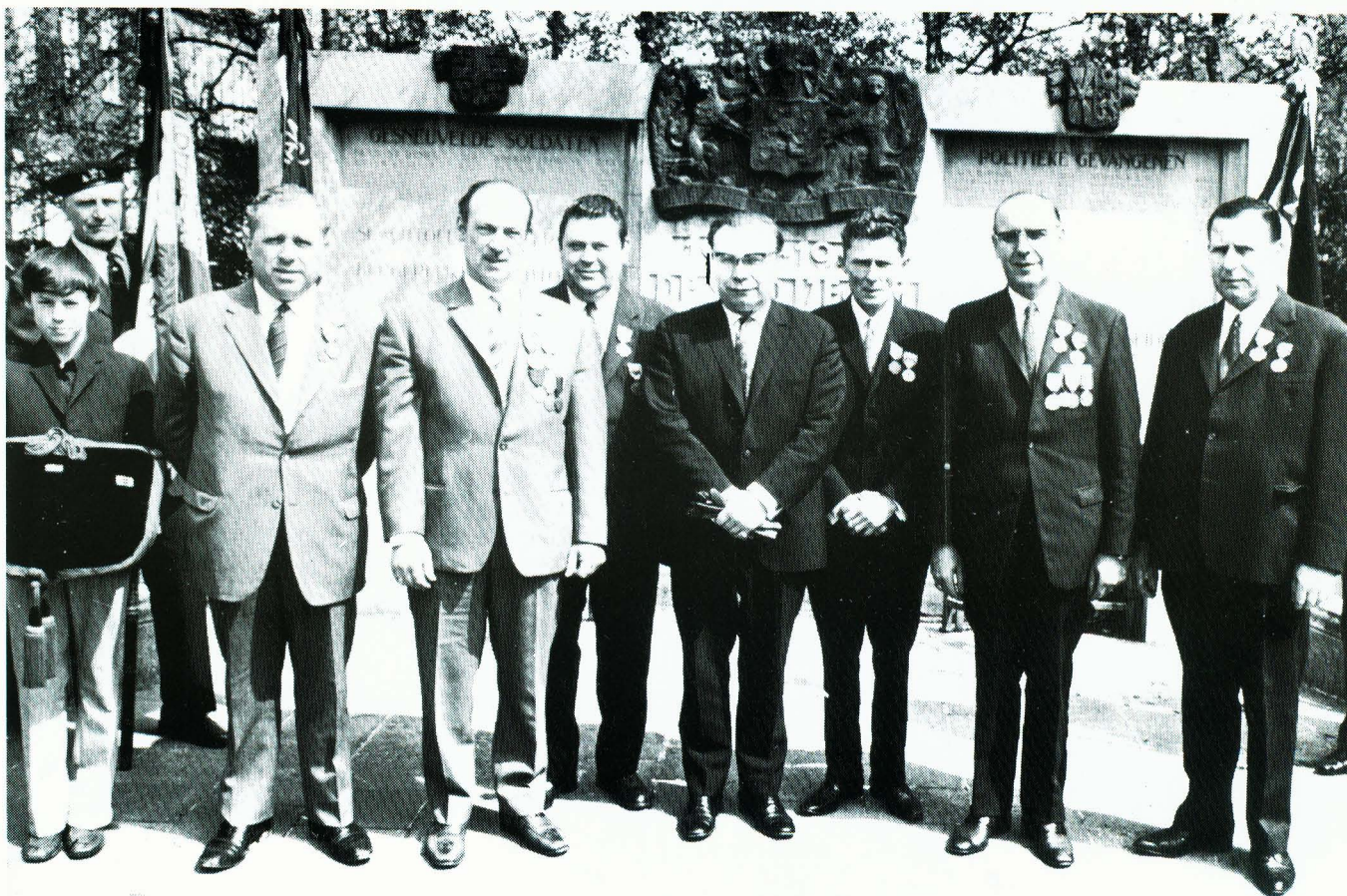
duwe Henri Van Herck is de huidige erevoorzitter en verder maken op dit moment ook deel uit van het bestuur: weduwe Georges Decroix-Kesteloot, Jérôme Duynslagher, André Vanaudenaerde, mevrouw Lydia Maes en Guy Beernaert.

Nu (1993) telt de vereniging nog 33 wettelijk erkenden. Het zijn niet allemaal stadsgenoten. Voor zoverre als nog mogelijk nemen de leden deel aan alle plaatselijke vaderlandse plechtigheden en zorgt het bestuur voor het verder behartigen van hun belangen. De N.C.P.G.R., Afd. Izegem, maakt deel uit van de samenwerkende Vaderlandslievende Verenigingen onder leiding van een 'Overkoepelend Orgaan'.

BOND DER OORLOGSVRIJWILLIGERS

Raf. Maertens

Bij de bevrijding van ons land in 1944 waren er overal veel jongeren die wilden meewerken aan het beëindigen van deze wrede oorlog en daarom vrijwillig dienst namen in de geallieerde legers. In de bijzonderste centra van het land werden dan ook speciale wervingsbureaus geopend, waar de inschrijvingen voor vrijwillige dienstverbindingen werden opgenomen. Na een korte periode werden de kandidaten dan opgeroepen voor een medische controle en na eventuele goedkeuring ingedeeld in de onderscheiden bataljons of brigades. De eerste vrijwilligers waren vooral mannen die gedurende de oorlog in de weerstand hadden gediend. Zij werden ingedeeld in het eerste bataljon dat gevormd werd in Casteau, in de provincie Henegouwen. Dat bataljon, *Spearhead* (Speerpunt) werd ingezet in Nederland, aan de Moerdijk. Er waren ook enkele Izegemnaren bij.

Vereremering van oorlogsvrijwilligers. Foto genomen aan het oorlogsmonument 1940-'45 op de Korenmarkt.

V.l.n.r. André Monserez, vaandrig van het Geheim Leger, Jean-Pierre Vandenbogaerde, voorzitter, Roger Verscheure, bestuurslid, Raf Maertens, secretaris, burgemeester André Bourgeois, August Deman, lid, Willy Demasure, eerste secretaris, en André Deleu, lid. (Foto Terma)

Er werden zes brigades gevormd.

De 1e Brigade *Bevrijding*, ook genaamd Brigade *Piron*, nam deel aan de gevechten in Normandië bij de landing in juni 1944.

De 2e Brigade *Yser* was samengesteld met Waalse vrijwilligers die in Noord-Ierland werden opgeleid.

De 3e Brigade *Rumbeke* telde vooral jonge Westvlamingen en Limburgers, die voor hun opleiding naar Noord-Ierland werden gestuurd: Carrickfergus, Whitehead, Ballycarry, enz.

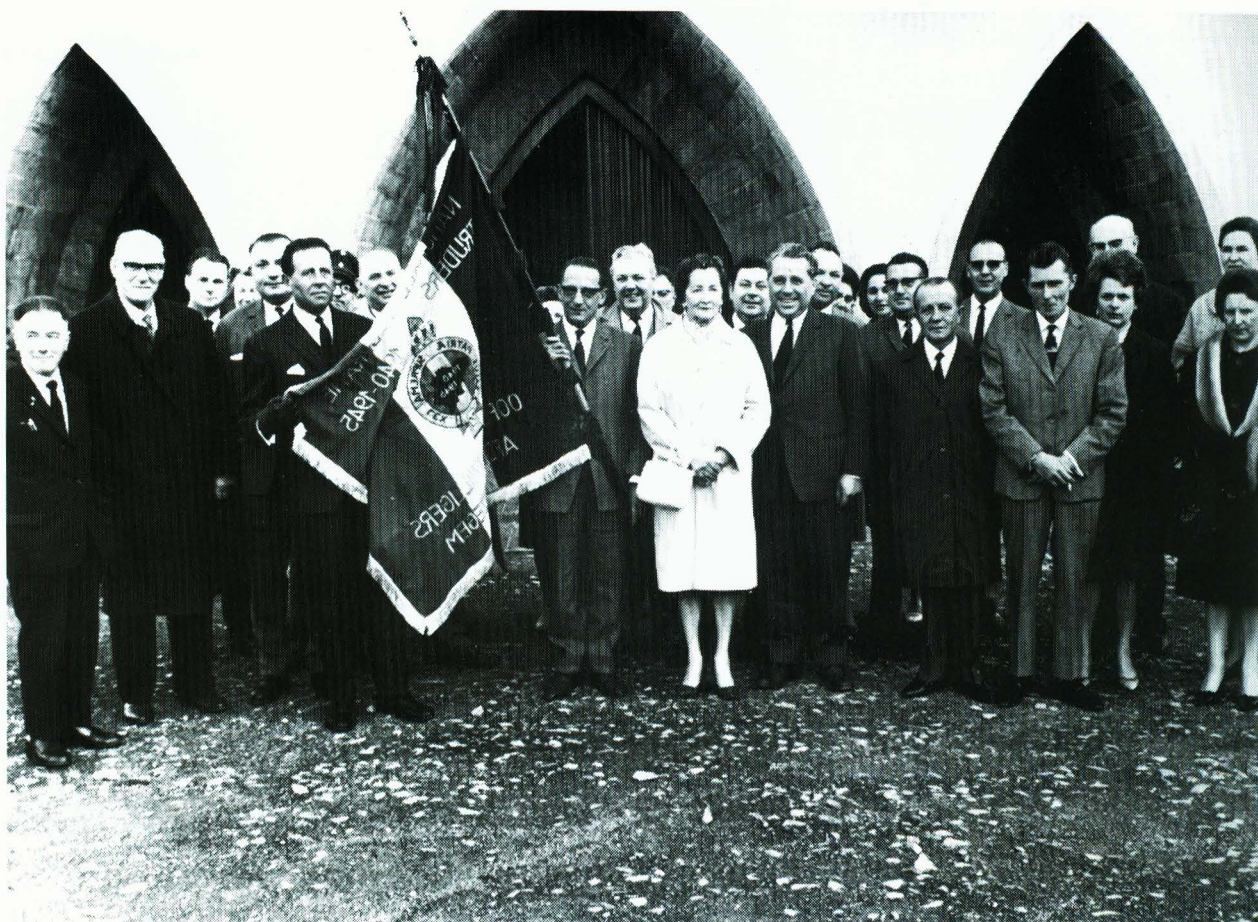
De 4e Brigade *Steenstraete* bestond meestal

uit Waalse vrijwilligers.

De 5e Brigade *Merkem* was Nederlandstalig en

de 6e Brigade *Deinze* was een zeer gemengde brigade.

In het totaal hebben meer dan 54.000 jongeren zich als oorlogsvrijwilliger aangemeld. Ze ondertekenden een overeenkomst voor de duur van de oorlog, waarbij geen limiet werd gesteld voor hun legerdienst. Na de overgave van de Duitse legers bleven ze in dienst en werden ze ingeschakeld voor de

De Oorlogsvrijwilligers met hun nieuwe vlag vóór de kerk van de H. Familie in 1967. Met o.a. voorzitter Jean-Pierre Vandebogaerde en het voltallig bestuur van de Oorlogsvrijwilligers. De meter was mevr. Adrien Vandekerckove, moeder van mevrouw J.P. Vandebogaerde. De peter was Edward (Teddy) Vandebogaerde, neef van de voorzitter. De tweede persoon rechts is Adrien Vandekerckove.

bezetting van het Duitse grondgebied en voor de ontwapening van de vijandelijke legerafdelingen. Niet alle Duitsers gaven zich zomaar over en in de uitgestrekte bossen werden nog vele broeinesten van de SS-troepen opgespoord en ontwapend, ook nog lang na de overgave.

Begin 1946 werden de verschillende brigades en de vele bataljons ontbonden en werden de meeste vrijwilligers gedemobiliseerd, zodat zij naar hun haardstede konden terugkeren.

De vriendschap, gesloten in de gevaarlijke momenten gedurende de oorlog en

gedurende de militaire dienst, gaf aanleiding tot het vormen van verbroederings en federaties. In Izegem werd een bond van Oorlogsvrijwilligers gesticht op 8 mei 1946. Die stond onder de hoge bescherming van de Vuurkruisers 1914-1918. De nieuwe bond vestigde zijn lokaal dan ook in café Normandië, op de Grote Markt van Izegem gehouden door Guillaume Demasure. Ook de Vuurkruisers vergaderden daar en de lokaalhouder was zelfs bestuurslid van de Vuurkruisersbond van Izegem.

De stichter van de Bond der Oorlogsvrijwilligers in Izegem was Etienne Sabbe. Het eerste vaandel werd geschonken en

betaald door de meter en de peter van deze vlag. Meter was mevrouw Emile Vandenbogaerde-De Brouwer; zij was de moeder van voorzitter Jean-Pierre Vandenbogaerde. De peter was Raphaël baron Gillès de Pélichy, van Het Blauwhuis. Zijn zoon André was in Wevelgem in mei 1940 gesneuveld. Zijn zoon José was in het begin van november 1944 overleden in het concentratiekamp van Mauthausen in Oostenrijk. Deken Sobry wijdde de vlag op 21 juli 1947 in de Sint-Tillokerk.

In het eerste bestuur van de Bond van Oorlogsvrijwilligers fungeerde Jean-Pierre Vandenbogaerde als voorzitter, stichter Etienne Sabbe als ondervoorzitter, Willem Demasure als secretaris, Marcel Huybrechts als penningmeester. Ze zijn tot op vandaag in functie gebleven, behalve de secretaris die in augustus 1983 overleed en opgevolgd werd door Raf. Maertens. De vaandrigs waren achtereenvolgens Roger Vermaete, Roger Verscheure en Raf. Maertens. De eerste bestuursleden zonder functie waren Roger Verscheure, André Vannieuwenhuysse, Teddy (Edward) Vandenbogaerde, allen overleden, Jacques Supply, die sedert 1952 in Zuid-Afrika woont, Georges Maelfait en de te vroeg overleden Fabien Kemp. De huidige bestuursleden zonder functie zijn Roger Vandenbergh, Henri Vandommele en Joseph Vermaut.

De bond ontwikkelde een grote activiteit door het bijwonen van allerhande plechtigheden. V-Day werd steeds uitbundig gevierd en met een groots feestmaal afgesloten in het lokaal Normandië. Ieder jaar werd het Sint-Niklaasfeest 'gevierd' en werden alle kinderen van de leden bezocht door de 'Sint' die ze bedacht met speelgoed en snoep. Vroeger werd ook ieder jaar een 'Privé Bal' georganiseerd in de zaal Patria op de Grote Markt van Izegem (thans Unic). Het kende ieder jaar een enorm succes. Toen brachten de leden nog erelidkaarten aan de man, wat

de kas ten dienste kwam. Er waren zeer veel ereleden.

Door de vele 'veldslagen' uitgerafeld en gescheurd, was een nieuwe vlag noodzakelijk. Op 22 februari 1967 werd daarvoor 2996 fr. uitgegeven en in mei 1967 werd in de kerk van de H. Familie door de toenmalige parochieherder Vanwynsberghe de nieuwe vlag gewijd. De meter was mevrouw Adrien Vande Kerchove-Van Naemen, uit Lustin, de moeder van mevrouw Jean-Pierre Vandenbogaerde. De peter was Edward (Teddy) Vandenbogaerde, neef van de voorzitter en wel bekend in de middens van de vaderlandslievende verenigingen.

In 1975 werd aangesloten bij de Nationale Federatie der Oorlogsvrijwilligers. Momenteel is de Izegemse afdeling dus aangesloten bij twee nationale federaties.

De Izegemse afdeling telde in de beginjaren zeer veel leden, maar door emigratie, door sterfgevallen en verscheidene andere oorzaken blijven er heden nog veertig leden aangesloten.

Dit belet niet dat de groep nog steeds actief meewerkt aan alle vaderlandslievende plechtigheden in Izegem, zoals de herdenking van de sterfdag van koning Albert op 17 februari, de plechtigheden voor de V-Dag op 8 mei, de bedevaarten van het 8e Linie op O.-L.-H. Hemelvaart en het 9e Linie naar Kachtem op de eerste zondag van juni, de nationale feestdag op 21 juli, de plechtigheden van Allerheiligen op 1 november en de herdenking van de wapenstilstand van de eerste wereldoorlog op 11 november. Ook buiten Izegem wordt meegewerkt aan herdenkingen en plechtigheden: in Oostende, Brugge, Diksmuide, Nieuwpoort, Ieper, Kortrijk, Roeselare en buiten de provincie b.v. aan het feest 60/40 van koning Boudevijn in 1991 in Brussel en herdenkingen in Leuven, Herstal, Hasselt, Doornik, Moes-

kroen, Gent, enz.

Het doet de leden altijd plezier oude kameraden van de oorlogstijd terug te zien. Dan worden weer eens veel herinneringen - zowel goede als minder goede - opgerakeld uit hun 'jeugd', die zozeer vergald werd door de brutale onderdrukking van de bezetter.

En nog is de wereld niet wijzer geworden!!!

DE NATIONALE VERENIGING VOOR RESERVEOFFICIEREN, AFDELING IZEGEM

Raf Vandenberghe

Gelukkig waren bij een paar leden nog geschriften over de plaatselijke afdeling voor reserveofficieren bewaard gebleven. Dank zij deze stukken, aangevuld met persoonlijke herinneringen, was het mogelijk het actieve leven van de *kring*, zoals de vereniging meestal genoemd werd, weer enigszins op te roepen en voor te stellen.

De verre oorsprong van de kring voor reserveofficieren ligt in de oorlogsjaren 1940-1945. Een tiental Izegemse reserveofficieren werden zowel in 1939-'40 als in 1945 opgeroepen, eerst voor de mobilisatie en de achttiendaagse veldtocht, na de oorlog voor bezetting, bewaking van krijgsgevangenen en dergelijke. Een paar onder hen, met name Gaston Pauwels (op 12 maart 1945) en wat later Jozef Vieren, werden zelfs naar Ierland gestuurd en intensief opgeleid om leiding te nemen in de eerste nederlandstalige brigade vrijwilligers, de 3de Infanteriebrigade Rumbekke. Gelukkig werd het dan gauw V-dag! Na de oorlog zochten de reserveofficieren mekaar op, er is zelfs een foto bewaard. Maar

op dat ogenblik was er lokaal zeker geen sprake van een georganiseerde vereniging.

Met grote waarschijnlijkheid kunnen wij stellen dat er in Kortrijk en in Roeselare een kring voor reserveofficieren bestond voor Izegem zover was. Een beperkt aantal Izegemnaren was er zelfs lid van. In de naoorlogse jaren, met de 24- of 21-maanden legerdienst, kwam er een hele lichter nieuwe reserveofficieren bij. Dit werd voldoende geacht om ook in Izegem met een kring voor reserveofficieren van wal te steken.

De stichting moet in 1956 plaats hebben gevonden, in De Gouden Leeuw. De initiatiefnemers moeten geweest zijn: Joseph Vandevelde, Rafaël Verholle, Maurice Vandommele, Gaston Pauwels, André Dalle, Jean Carpentier, Jozef Vieren en Oscar Lievrouw. Heel gauw kwamen daar André Bourgeois en Raf Van Walleghem bij, twee reserveofficieren van de jonge lichten. Wellicht bleek het aantal dat regelmatig samenkwam toch te klein om geheel op eigen benen te bestaan en te genieten van de faciliteiten die het ministerie van landsverdediging toen aanbood. Daarom werd al vlug een akkoord bereikt met Roeselare, om samen de *Kring der reserveofficieren Roeselare-Izegem* te vormen, met een kern in Izegem en een in Roeselare. De samenwerking bestond hierin dat jaarlijks drie of vier voordrachten ingericht werden in Izegem en evenveel in Roeselare, waarop mekaar leden werden uitgenodigd. Verder was er rond 15 november, ter gelegenheid van het naamfeest van de koning, voor de leden van beide kringen een souper, beurtelings in Izegem en in Roeselare.

Deze vorm van samenwerking verliep zeer goed, totdat Roeselare in 1970 besloot ermee op te houden. Izegem ging alleen door, voorlopig althans. Op 18 februari 1972 werd vergaderd met een delegatie van de kring Kortrijk. De bedoeling was, ofwel met

hen samen te smelten, ofwel erbij aan te sluiten met behoud van eigen identiteit. Uiteindelijk kwam van beide niets in huis.

De kring Izegem werd aanvankelijk geleid door een bestuur dat bestond uit voorzitter Joseph Vandevelde, erevoorzitter Rafaël Verholle, secretaris André Bourgeois en de bestuursleden Maurice Vandommele, Gaston Pauwels en Oscar Lievrouw. Later werden ook Jozef Vieren en Raf Van Wallegem bestuurslid. Vanaf einde 1959 werden Raf Vandenberghe secretaris en André Bourgeois penningmeester. Behalve door het overlijden van Jozef Vieren in 1971 is het bestuur lang onveranderd gebleven, tot Erik Ronse op 20 juni 1972 penningmeester werd. Vanaf 1973 zijn de activiteiten gestopt.

Op 3 juli 1964 brachten koning Boudewijn en koningin Fabiola een kort bezoek aan Izegem. De koning groette de reserveofficieren en bleef ongedwongen napraten met de eerste drie van de erehaag, nl. (v.l.n.r.) Guido Sabbe,, Gaston Pauwels en Maurice Vandommele (Foto Terma).

De vergaderingen vonden steeds plaats in een bovenzaaltje, eerst van De Gouden Leeuw, vanaf 1966 van Het Damberd en tenslotte vanaf 1968 van Het Clubhuis. De vergaderingen in Roeselare werden

aanvankelijk gehouden in de kazerne van de Kalkenstraat, later in De Beiaard. Het aantal leden van de kern Izegem bedroeg omstreeks 1960 een dertigtal reserveofficieren uit Izegem, Emelgem, Ingelmunster en Lendeledede. Daarnaast waren 18 officieren gekend die geen lid waren. In 1972 waren er 38 betalende leden, uit Izegem, Ingelmunster, Rumbekke, Roeselare, Ardoorie en Meulebeke. Bijna evenveel gekende reserveofficieren waren niet ingeschreven, maar werden wel regelmatig uitgenodigd. Het lidgeld bedroeg de hele tijd 50 fr. per jaar.

De activiteit van de vereniging voor reserveofficieren bestonden hoofdzakelijk in het inrichten van voordrachten. Ze hadden een of ander raakpunt met het militaire, maar waren ook van algemeen historisch, maatschappelijk of cultureel belang. Voor deze voordrachten kon het bestuur kiezen uit een lijst van voordrachtgevers, verstrekt door de GDCR, de dienst voor vervolmaking van de reserveofficieren bij het ministerie van landsverdediging. De voordrachtgevers waren officieren of reserveofficieren, en de kosten werden grotendeels terugbetaald door het ministerie. Voordrachtgevers die van een bepaalde afstand kwamen, moesten eerst een lunch aangeboden worden. In Izegem werden zij zeer goed ontvangen op dit gebied, hoofdzakelijk op kosten van de voorzitter. De eerste jaren ging hij met hen en met een bestuurslid naar het Restaurant de la Gare, nadien naar het Hotel Royal. Dit ging zo tot einde 1972, toen minister Vandenoeynants het leger reorganiseerde en de dienst GDCR afschafte. Dit betekende meteen het feitelijk einde van de plaatselijke werking.

Naast de voordrachten waren er, sporadisch, gelegenheden om te schieten (in Steenbrugge en Kortrijk), om een schietoefening bij te wonen (Beverlo 1968) of om actief deel te nemen aan een kaderoefening die ook fysisch veeleisend was. De oefeningen *Houthulst*, *Leiefront* en *Lekkerbek* (1969)

blijven nog in het geheugen. Soms kon een militaire basis bezocht worden; zo'n bezoek kon een helicoptervlucht vanuit Koksijde of een zeetochtje vanuit Oostende omvatten. In de beginperiode bezocht de kring ook eens de atoomcentrale van Mol.

Om een idee te geven over het soort onderwerpen dat in Izegem gegeven en achteraf besproken werd, volgen hier enkele titels van voordrachten, met de namen van de voordrachtgevers.

De Zeemacht, Maj Baetse, 8 okt. 1957
Zeevaart, Comd van de Mercator Ghys, 21 okt. 1957
De Belgische zuidpoolexpeditie, Cdt de Gerlache
De Duitse invasie van 1940, Cdt Simoens, 29 maart 1959
Gezag dragen, LtKol SBH Den Blyden, 13 okt. 1967
Vervoer door de Afrikaanse woestijn 1942-1944, LtKol Van den Daele, 15 dec. 1968
De informatie, de tong van Aesopus, LtKol SBH Den Blyden, 18 maart 1968
Is civisme nog verantwoord?, LtKol De Roy, 31 mei 1968
De strategie van maarschalk Sokolovski, Maj SBH Van Poucke, 11 okt. 1968
De economische en financiële weerslag van de oorlog in Vietnam, Cdt SBH Everaert, Roeselare, 27 nov. 1968
Het militarisme in Oost-Duitsland, Cdt SBH Van Hauthem, 13 dec. 1968
Humanitaire conventies, Kapt res. Gevers, 7 febr. 1969
Stalingrad, Cdt Van Hove, Roeselare, 12 maart 1969
Zes belangrijke beslissingen van Eisenhower, Maj Van Hove, 18 april 1969
Overseining, codes en detectie, Kapt Limbourg, 6 nov. 1969
Rationeel gebruik van het wegennet in oorlogstijd, Kapt Luysmans, 13 febr. 1969
Het Sino-Russisch geschil, Maj SBH Van Poucke, 24 april 1969
Het gecontesteerde leger, Kol SBH Den Blyden, 20 nov. 1970
Tewerkstelling van de genie in vreedstijd, Kapt De Crits, 19 febr. 1971
Het imago en het zijn van de officier in vreedstijd, Kapt Willems, 14 mei 1971
Dialoog en medezeggenschap in het leger, Kol SBH Den Blyden, 26 nov. 1971
De ideologische tegenstelling Sojetunie - China, Kapt Willems, 25 febr. 1972
De achttiendaagse veldtocht, Lt Jenes, 23 nov. 1972

Deze lijst is zeer onvolledig. Alle reserveofficieren herinneren zich nog de vele boeiende voordrachten van commandant, later majoor Charles. Hij was professor aan de Koninklijke Militaire School en werd later bij het brede publiek gekend door zijn studie- en begeleidingswerk in de TV-reeksen van Maurice Dewilde. Hij was een zuivere Waal, maar sprak Nederlands zonder enig accent! Zijn onderwerpen waren altijd historisch gericht. Zo sprak hij in Izegem o.a. over Napoleon en over Stalingrad.

Tenslotte zijn er een drietal gebeurtenissen die alle reserveofficieren zich herinneren.

Op 3 juli 1964 brachten koning Boudewijn en koningin Fabiola, tijdens een door- tocht, een kort bezoek aan Izegem. Zij werden op de Korenmarkt verwelkomd door de personaliteiten en door afgevaardigden van allerlei verenigingen. Ook de reserveofficieren waren uitgenodigd, en ze vormden een erehaag. Door hun uniform trokken de algauw de aandacht van de koningin, die de koning er op wees. Hij kwam ze onmiddellijk groeten, iedereen mocht zich voorstellen. Daarna bleef hij nog geruime tijd praten met de eersten in de rij, de hoogsten in graad. Hij bleek geïnteresseerd in het beroep, in de familietoestand, maar ook in de werking van de kring. Hij stelde allerlei vragen over de activiteiten, de frequentie en de duur ervan, het aantal aanwezigen. Voor de reserveofficieren was dit een hartverwarmende ontmoeting, met nog een inside joke die niet beschreven kan worden.

Op 1 maart 1968 regelde college Raf Van Walleggem een spreekbeurt van kolonel Golan, attaché van de Israëlische verdedigingsstrijdkrachten bij de ambassade in Parijs en in Brussel. Israël stond op dat ogenblik in volle actualiteit na de zesdaagse oorlog en de verovering van Arabische gebieden. De voordracht handelde over deze

Izegemse reserveofficieren in 1968, n.a.v. de verbroedering met de 1 Cie ATK uit Siegen, die onder het bevel stond van Maj Deforce, geboren Izegemnaar.

V.l.n.r. 1e rij: Gaston Pauwels, Maj Deforce, André Bourgeois (toen burgemeester, maar ook penningmeester van de kring RO), Joseph Vandevelde (voorzitter kring RO), Rafaël Verholle, Maurice Vandommele.

2e rij: Eric Ronse, Raf Van Wallegem, Jozef Lodrioor, Guido Sabbe.

3e rij: Tillo Wyffels, Jean Descheemaeker, Georges Couckuyt, José Derudder, Raf Vandenberghe, Jan Desmedt.

veldtocht, onder de titel 'De oorlog in juni 1967'. Hij vond plaats in het Hotel Royal. Het was een van deze gelegenheden waarbij prominenten en ook leden van andere kringen uitgenodigd werden. Er waren nationale en stedelijke gezagsdragers en vertegenwoordigers van de nationale verenigingen. Verder waren er een twintigtal reserveofficieren uit Kortrijk, een tiental uit Ieper en een vijftal uit Oostende.

Voor het eerst op 10-12 mei 1968, maar ook daarna, was de kring intens betrok-

ken bij het peterschap van onze stad over de eerste compagnie antitank uit Siegen, die op dit ogenblik onder het bevel stond van onze stadsgenoot majoor Deforce. Op 10 mei was er een plechtigheid op de Korenmarkt, met een eucharistieviering die opgeluisterd werd door een soldatenkoor en een toespraak door de aalmoezenier en met muzikale omlijsting door de koninklijke stadsfanfaren. Op 11 mei opende een tentoonstelling, die de soldaten opgezet hadden in een tent op de Grote Markt. Daarbij kwam de officiële plechtigheid van de affiliatie, met een toespraak van

majoor Deforce en van burgemeester André Bourgeois. Daarna was er een défilé met neerlegging van kransen bij de monumenten, begeleid door muziek van de kliek van de 16e infanteriedivisie en van de koninklijke stadsfanfaren. Na de plechtigheid was iedereen uitgenodigd op een receptie in het stadhuis. De tentoonstelling kon ook op 12 mei bezocht worden. Ter gelegenheid van het herfstmuziekfestival 1968 was een delegatie van twee officieren, vijf onderofficieren en vijf miliciens in Izegem uitgenodigd. Ook bij het lentefestival 1969 en later ook nog was een delegatie uitgenodigd. De kring voor reserveofficieren regelde het logies. Met de compagnieesten van 17-18-19 april 1970 werd een delegatie reserveofficieren uitgenodigd voor een tegenbezoek, evenals bij de bevelsoverdracht van majoor Deforce (brief van 11 december 1968)

Zoals hierboven geschreven, stelde een reorganisatie van de dienst vervolmaking van einde 1972 een feitelijk einde aan de werking van de kring. Voordrachten werden niet meer ingericht, aan vrijwillige oefeningen werd nog slechts zeer sporadisch deelgenomen. Er werd nog gezocht om met eigen middelen interessante avonden in te richten, maar dit bleek moeilijk. De vriendschap en een zekere band bleven evenwel bestaan. Dit kwam tot uiting in enkele samenkomsten aan tafel, in Izegem of bij de zeemacht in Oostende, bij droevige gebeurtenissen zoals het overlijden van de gevierde voorzitter Joseph Vandevelde op 2 januari 1983 of bij vaderlandse herdenkingen zoals de herdenkingen van de 40e verjaardag van de V-dag op 11 mei 1985. De gelijklopende opleiding tot officier, de plooi die daar en tijdens de legerdienst en de wederoproeping gegeven werd en de gemeenschappelijke eed hebben blijkbaar ergens prent geslagen.

Bronnen:

- Archiefstukken van A. Bourgeois en R. Vandenberghe

- Memo's van J. Lodrioor
- Herinneringen van G. Pauwels, R. Vandenberghe en M. Vandommele.

IZEGEM EN HET BRITSE 61e RECONNANSANCE REGIMENT EN DE OLD COMRADES ASSOCIATION

Marcel Nuijttens

Toen Duitsland de oorlog met Rusland begon, wist men meteen dat een Duitse aanval op Groot-Brittannië was afgelast. Het zou zelfs andersom worden, de aanval zou vanuit Engeland moeten gebeuren. Om dat mogelijk te maken, moest men over verkenners beschikken. De tijd van de Gidsen en Uhlanen, als lichte cavalerie, was voorbij, men zou het 'gemotoriseerd' moeten aanpakken. Vanaf 1943 vormde men heel wat verkennersregimenten, de zogenaamde 'Recce regimenten', met officieren komende van de befaamde ruitersregimenten, iet wat oudere maar al in de strijd doorwinterde onderofficieren en over het algemeen 'piepjonge manschappen'. Als vervoermiddel beschikten ze over lichte rupswagens voorzien van een Bren-machinegeweer of een 20 mm kanon.

Dat was ook het geval met het 61e Recon. Regiment, een van deze verkennersregimenten. Al de eerste dag van de landing was dat regiment aanwezig in Normandië en wist het zich in een harde strijd een weg te banen, langs Falaize om, dan noord-westwaarts naar Parijs. In de eerste septemberdagen bereikte het de Belgische grens ten zuiden van Doornik, om via Brussel en Antwerpen naar Nederland door te stoten. Omdat de opmars veel te snel verliep, diende men zowel op benzine als op munitie te wachten, vóór de slag om Arnem te beginnen. Die slag werd voor het 61e een misrekening, er werden zware verliezen geleden en de troepen moesten zich terugtrekken.

Om het regiment wat rust te gunnen, maar ook om manschappen en materieel aan te vullen, kwam het 61e Reconnaissance Regiment in Izegem terecht. De officieren waren meestal bij de gegoede burgerij op de Grote markt, de Korenmarkt en de aanpalende straten ondergebracht. Onderofficieren en manschappen waren zowat over de kom van Izegem verspreid. De 'Brenccarriers' (de rupswagens) stonden in ietwat veilige bewaking opgesteld op de terreinen van de Filature du Canal in de Prins Albertlaan - nu schoenverkoopzaal Tanghe en n.v. Vandemoortele -, op de koer en in de loodsen van houthandel Camiel Vanhaverbeke in de Roeselaarsestraat, en ook op de koer en houtloodsen van de firma Callens in de Kortrijksestraat. De mannen van het 61e gingen zich spoedig meer dan thuisvoelen in Izegem.

Nauwelijks terug klaar gestoomd, moest het regiment echter richting Ardennen vertrekken: het von Rundstedt-offensief was begonnen. Vanaf Dinant kreeg het een zware verkenningstaak toevertrouwd. Rondom Hotton grepen zware gevechten plaats, waarbij het regiment opnieuw zware verliezen leed. Toen de Duitse troepen zich terugtrokken, nam men het regiment uit de strijd, om het opnieuw naar Izegem te brengen, want aanvulling van manschappen en materieel was meer dan noodzakelijk.

Toen het 61e einde januari 1945 omstreeks 20.30 uur Izegem binnenreed, ging i.p.v. het schemerlichtje dat we gewoon waren, plots alle straatverlichting weer branden. Aan wie dit te danken was weten we nog steeds niet. Opnieuw werden door de bevolking contacten gelegd, men was blij de vroegere kostgangers terug te zien en men treurde om degenen die gevallen waren of in een of ander ziekenhuis waren moeten achterblijven. Weer moest het regiment ten strijde trekken, dit keer de Rijn over. Via Paderborn trok het noordwaarts; boven Ber-

lijn aangekomen, was de oorlog gedaan.

Midden augustus kwam het 61e Reconnaissance Regiment opnieuw naar Izegem, dit keer om te worden ontbonden. Wie wilde, kon naar huis keren, maar wie verkoos in dienst te blijven kon dat ook, want men vroeg nog steeds mannen voor het verre Birma.

Inmiddels waren er manschappen van het regiment met Izegemse meisjes verloofd. Sommigen zouden trouwen en de echtgenote ging in Engeland wonen, of de echtgenoot vestigde zich in Izegem. Na enige jaren kwamen enkele vroegere militairen op vakantiebezoek terug naar Izegem, zodat er een band bleef bestaan tussen de mannen van het 61e en de Izegemnaren.

Bij het eerste bezoek van het Recce Regiment. Overhandiging van de vlag op het stadhuis.

V.l.n.r. Marcel Nuijttens, Joseph Tytgat, Harry Walton (maker van de vlag), Major John Cave en Wilf. Dawson. (Foto Terma)

Wilfrid Dawson had ondertussen het plan opgevat om de onderlinge contacten tussen de leden van het 61e niet te laten verloren gaan. Hij slaagde erin om een verbroedering samen te stellen van zijn oude strijdmakkers: de *Old Comrades Association*

Recente herdenking in Hotton. V.l.n.r. vooraan de burgemeester van Hotton, Willy Verledens als burgemeester van Izegem, een schepen van Hotton en Emile Samyn en Silvain Seynaeve (met bloemenkransen).

van het 61e Recce Regiment. Tijdens een van de jaarlijkse samenkomsten drukte men de wens uit om eens naar Izegem terug te keren. Op 13 maart 1974 schreef Wilfrid Dawson naar Silvain Seynaeve: konden 50 à 57 personen in Izegem voor een paar dagen worden ondergebracht? Zo ja, dan zou hij samen met echtgenote en schoonbroer naar Izegem komen om de zaak verder te regelen. Het antwoord was positief. Silvain Seynaeve, die in de tijd John Chinal en Larry Pavier in zijn ouderlijk huis op kwartier had gehad en inmiddels zelf op bezoek was geweest in Engeland, kreeg de hulp van Hartley Astin en Emiel Vermeulen. Laatstgenoemde sprak nog enkele vrienden aan en kreeg in de persoon van burgemeester G. Nyffels ook

officiële hulp van het stadsbestuur toegezegd.

Op 7 juni 1974 kwam omstreeks 22.30 uur de bus aan op de Korenmarkt. Major John Cave was de hoogste in rang, maar het waren Wilfrid Dawson en zijn echtgenote Vera die de leiding hadden. De volgende dag was er een ontvangst op het stadhuis, waarbij Georges Astin optrad als vertaler. Na een bloemenhulde aan de oorlogsgedenktekens, toen nog op de Korenmarkt, zwermden men over Izegem uit, want de 'batjes' waren bezig. In de namiddag werd even naar Brugge getrokken, samen met de gasten, en 's avonds was er 'koud buffet en dans in de Iso'. Velen hadden de zondag een rustdag nodig en de maandag-

De vele contacten in die dagen gelegd tussen de *Old Comrades* van het 61e recce en de Izegemnaren, mondden uit in een Izegems bezoek aan de jaarlijkse Britse bijeenkomst in Londen. Maar verschillende keren ook kwamen de oudstrijders naar Izegem terug: in 1978, 1980, 1983 en 1990. In 1985 kwamen ze op bezoek in Normandië, waar ze het gezelschap kregen van enkele Izegemse vrienden. Het bezoek aan Izegem in 1990 kaderde in de herdenking van de bevrijding. Aangezien die dag het Izegemse muziekfestival plaats vond, was er een optocht vanaf het hotel Century naar de Melkmarkt en luisterde The West Yorkshire Fire Service Band de plechtigheden op. Burgemeester-senator Robert Vanlerberghe ontving toen de Engelse gasten op het stadhuis, in gezelschap van Lieutenant Colonel M. Harris van de Shape en zijn echtgenote, die de Engelse ambassadeur vertegenwoordigden. Intussen was Wilfrid Dawson overleden en was mevrouw Cecilia Foot verantwoordelijk voor de organisatie.

Over de vele herinneringen aan al deze ontmoetingen kunnen vele bladzijden geschreven worden, maar we moeten ons beperken. We eindigen ons verhaal dan ook met een belangrijke gebeurtenis uit 1992. De *Old Comrades* van het 61e keerden toen nog eens naar Hotton terug, naar de streek waar ze zo hard gevochten hadden. Het is dan dat de Izegemse burgemeester, Willy Verledens, meeding om 'de honneurs' waar te nemen en in Hotton een rue d'Izegem te openen. Maar daarover kon u alles lezen in het vorige nummer van Ten Mandere.

DE BEVRIJDING

Maurice Vandommele

Op 3 september 1944, kermiszondag,

kende Izegem zijn eerste bevrijdingsroes. Overal wapperden nationale vlaggen. In de late namiddag kwam evenwel een Duitse legerwagen aangereden en er had een kort vuurgevecht plaats. De goede stemming was meteen verdwenen en alle vlaggen werden tijdelijk opgeborgen. De volgende dagen trokken aanhoudend Duitse troepen door onze stad met alle mogelijke opgeëiste voertuigen, ook fietsen zonder banden en kinderwagens. De massale Duitse aftocht bleef duren tot en met woensdag 6 september. De donderdagavond werd de vaartbrug door de Duitsers vernield. Ze werd hersteld door schippers en stadsgenoten onder het waakzame oog van Britse soldaten.

Op vrijdag 8 september 1944 kwam de eigenlijke bevrijding. Britse panserwagens van het 53e Rec. Regiment reden Izegem binnen. De zingende en dansende bevolking onthaalde de Britse bevrijders feestelijk. Izegem was opnieuw een stad van vrije mensen. Spontaan gingen de oorlogsvrijwilligers zich aanbieden om mee te vechten voor de eindoverwinning. Die zou nog bijna acht maanden op zich laten wachten.

De stad Izegem organiseerde een bevrijdingsfeest met als hoogtepunt een bevrijdingsstoet. Dat gebeurde op zondag 17 september 1944, het derde weekend van september, in samenwerking met alle oudstrijdersverenigingen en andere welmenende organisaties.

Veel Mariakapelletjes en één grote dankkapel

Op 8 maart 1944 beloofde pater Teodoor, die de leiding had van de Mariale Vredesuren, uit naam van de Izegemse bevolking, na de oorlog en een gelukkige bevrijding, een kapel te bouwen uit dank en huldebetoon aan Maria, de maagd der ar-

men. Op 26 maart 1944 bombardeerde de Britse luchtmacht de wijk rond het Kortrijkse station. Er waren veel doden en gekwetsten, onder wie ook Izegemnaren die als politieke gevangenen geïnterneerd waren in de Kortrijkse gevangenis in de onmiddellijke nabijheid van het station.

Na deze oorlogsgebeurtenis ontstond in Izegem een beweging om in elke straat van de stad een O.-L.-Vrouwkappelletje aan een of andere huisgevel op te hangen. De grote realisator was Azer Moenaert. Er werden 88 betonnen kapelletjes met de nodige luister op de verschillende plaatsen ingezegeld.

Op 8 september 1944, het feest van O.-L.-Vrouw Geboorte, werd Izegem bevrijd. Nu moest de belofte worden uitgevoerd, Izegem moest zijn dankkapel bouwen. Architect Roger Vandommele ontwierp een plan voor een dankkapel naar de bestaande kapel in Banneux. Aannemer Alberic Ostyn zorgde voor de uitvoering. Op 8 september 1946, precies twee jaar na de bevrijding, was de kapel er en kon ze ingewijd worden. Het was een heel grote plechtigheid met een pontificale mis opgedragen door Mgr. Catry. In de namiddag was er een stoet met de Izegemse Mariabeeldjes en het grote beeld van de Maagd der Armen naar de dankkapel. De oudstrijders- en weerstandsgroepelingen namen deel aan de stoet. De stoet bestond uit 5 groepen, 6 wagens, 4 muziekkorpsen en heel veel volk.

DE NSB-AFDELING IZEGEM SEDERT DE TWEDE WERELD- OORLOG

Maurice Vandommele

De NSB-afdeling wordt verruimd

Al voor de bevrijding in 1944 was een voorlopig bestuur van de NSB van de oudstrijders 1940 in het geheim bezig geweest met het stichten van een nieuwe NSB-groep. Er werden vooral via de organisatie VSK (Vriendenkring Oudstrijderskinderen) contacten gelegd met de NSB 14-18, want veel van die VSK-leden waren nu zelf oudstrijder 40. Vanaf het begin was het de bedoeling dat de oudstrijders van beide oorlogen in één afdeling gegroepeerd zouden worden. Voor alle plechtigheden en feestelijkheden zouden de beide generaties samen optreden.

De nieuwe NSB-afdeling werd officieel gesticht op 8 mei 1945. Het eerste bestuur bestond uit voorzitter Jacques Vandenberghe, ondervoorzitter André Deschrijvere, secretaris André Ostyn, penningmeester Vital Van Vaerenbergh, feestleider Gerard Ronse en de bestuursleden André Beeuwsaert, Raymond Denijs, Roger Devos, Michel Stragier, André Rosiers, Maurice Vandeputte, Maurice Vandommele (Emelgem), Maurice Vandommele (Izegem), Firmin Vansteenkiste, Henri Verfaillie en Gerard Vercruyse.

Er kwam ook één bondskas en één overlijdensfonds tot stand. Dat laatste gebeurde onder stuwning van ondervoorzitter Leon Vangheenbergh en de statuten van 12 april 1947 verschenen in het Belgisch Staatsblad van 17 mei 1947. Ze werden later enige keren gewijzigd. Het hoofddoel van het overlijdensfonds was aan de weduwen, wazen en opgaande verwanten van de oudstrijders 14-18 en 40-45 die aangesloten waren bij de NSB-afdeling Izegem financiële steun te verlenen bij overlijden van hun echtgenoot, vader of zoon, en uit te keren aan de personen die de begrafenis kosten betaalden.

Op 16 september 1945 vond een oudstrijders-verbroederingsfeest plaats. De H. Mis ter nagedachtenis van de oorlogs-

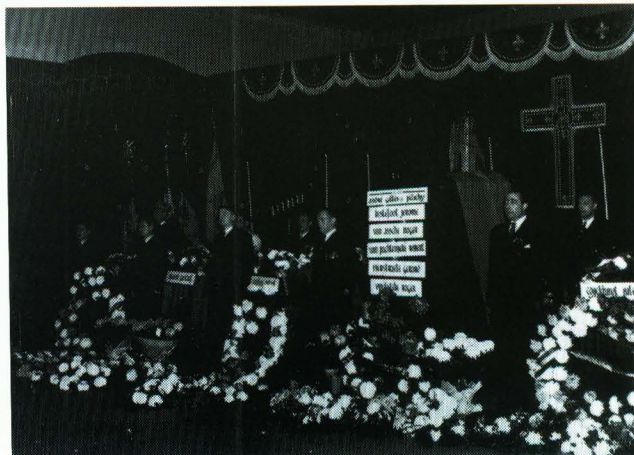
slachtoffers werd opgedragen in de kerk van het H. Hart. De liturgische inzegening van het vaandel NSB 40-45 had plaats voor die mis. Het provinciaal statutair congres werd gehouden in de feestzaal Plaza. In de namiddag was er een grootse vlaggenoptocht. Aan het oorlogsmonument sprak Emiel Vandebogaerde, erevoorzitter van het feestcomité, het verwelkomingswoord. Fred Wallecan, voorzitter van de NSB uit Menen, sprak namens de provincie. De oudstrijders 14-18 overhandigden de nieuwe vlag aan de oudstrijders 1940. Er werden zes muziekconcerten gegeven op de Korenmarkt en als apotheose was er een schitterend vuurwerk.

Het oorlogsmonument 40-45, ingehuldigd op 15 september 1946

Op 8 mei 1945, V-dag, was er overal ongekende vreugde omdat de oorlog voorbij was. Spoedig was er ook kwaadheid, toen de eerste uitgemergelde Izegemse politieke gevangenen terugkeerden uit de concentratiekampen. Op 21 juli 1945 werd een eucharistieviering opgedragen in de Sint-Tillokerk ter nagedachtenis van de Izegemse gesnevelde soldaten, de weggevoerde arbeiders, de toen bekende, niet teruggekeerde politieke gevangenen.

Het stadsbestuur, in samenwerking met de oudstrijdersbonden en de oud-politieke gevangenen, besliste een monument op te richten voor de slachtoffers van 1940-'45. Het ontwerp van het monument werd gemaakt door architect Carlos Beynaert, oud-politieke gevangene en voorzitter van de bond van de Oud-Politieke Gevangenen. Het werd een monument in witsteen, met als onderbouw arduin en als versiering drie bronzen motieven. Op de heldenmuur kwamen de namen van de gesnevelde soldaten, slachtoffers van de weerstand, burgerlijke slachtoffers, politieke gevangenen en weggevoerde arbeiders. Op zondag 15 september 1946 werd het monument onthuld op de

Korenmarkt. Tijdens het grote feest werd in het stadhuis een vaandel overhandigd aan de bond van Oud-Politieke Gevangenen; het werd gewijd in de Sint-Tillokerk. Aan de grootse optocht in de namiddag namen 57 groepen deel. Het feest bestond uit de onthulling van het monument, bloemenhulde, uitvoering van vaderlandse liederen, muziekconcerten en een speciale verlichting van de monumenten en het stadhuis.

Izegem, 1 november 1946. Rouwkapel in de zaal van het stadhuis. Bestuursleden van de oudstrijdersverenigingen houden de erewacht.

Begrafenisplechtigheid op 2 november 1946

In 1946 had door NSB 14-18 en 40-45, in samenwerking met de plaatselijke afdelingen A.B. en P.A., de bond der oud-politieke gevangenen, de invaliden en de oorlogsvrijwilligers een indrukwekkende begrafenis plaats van zes Izegemse gesnevelde die eerst buiten Izegem waren begraven. Op donderdag 31 oktober 1946, 's avonds om 19.30, werd het stoffelijk overschot van die zes gesneuvelden van het dodenhuisje van het ouderlingengesticht in de Kasteelstraat overgebracht naar de rouwkapel - de feestzaal - in het stadhuis; aan het standbeeld 1914-1918 werd even stilgehouden. Geen tromgeroffel, geen schallende klaroe-

nen, alleen een drukkende stilte, alleen de vlammen van de brandende fakkels verhoogden de wijdingsvolle stemming.

Op Allerheiligen (1 november) 1946 bracht de Izegemse bevolking een laatste eregroet aan onze betreurde twaalf gesneuvelden; zes van hen waren reeds begraven op het stedelijk kerkhof. De erewacht bestond uit leden van alle plaatselijke strijdersgroeperingen en oud-politieke gevangenen; om het uur werd de wacht op een onberispelijke manier afgelost. De burgemeester opende om 16 uur het eredefilé, daarna kwamen de familieleden en de bevolking. Meer dan 4500 stadsgenoten brachten de eregroet. Toen de rouwkapel om 20 uur werd gesloten, waren de lijkkasten onder meer dan honderd bloemtuilen en kransen begraven.

De solemne lijkdienst en uitvaart vond de volgende dag plaats. Vanaf 9 uur verdrong zich een overgrote menigte aan het stadhuis. De lijkkasten werden geplaatst aan het standbeeld 1940-'45 op de Korenmarkt. De burgemeester sprak in naam van de hele bevolking de afscheidsrede uit. Om 9.30 uur vertrok de indrukwekkende, droevige stoet van het oorlogsmonument naar de Sint-Tillokerk. De stadsfanfares openden de lijkstoet. De lijkkasten werden geflankeerd door twee bestuursleden van de strijdersgroeperingen en twee reserve-officieren in uniform. Niet alleen alle plaatselijke oudstrijdersgroeperingen waren zeer talrijk aanwezig, ook andere Izegemse verenigingen. De grote Sint-Tillokerk was werkelijk te klein voor zoveel volk. Tijdens de offergang werden meer dan 3500 gedachtenissen, met de beeltenis van de twaalf gesneuvelde soldaten uitgereikt. Na de kerkelijke plechtigheid toog de lijkstoet naar het stedelijk kerkhof in de Roeselaarsestraat. Het afscheidswoord werd daar namens de strijdmakers uitgesproken door Jacques Vandenbogaerde, de voorzitter van de NSB 40-45. Als slot had een grootse bloemenhulde plaats door de schoolkinderen.

De feestelijkheden gaan steeds maar door!

Op zondag 29 december 1946 werd hulde gebracht aan Wilfried Staes, de voorzitter van de Nationale Duivenbond, uit erkentelijkheid voor zijn dienstbetoon aan de

Belgische duivensport en het vaderland, heel speciaal tijdens de oorlog 1940-'45. Niet alleen duivenliefhebbers uit heel het land kwamen hulde brengen, ook de oudstrijdersbonden waren in de organisatie betrokken. Er werd een duivenverkoop georganiseerd waarvan de winst ten goed kwam van de Izegemse vaderlandse groeperingen.

Bij het 25-jarig bestaan van de NSB-afdeling Izegem werd op 2 mei 1948 door de jubilerende afdeling hulde gebracht aan haar voorzitter en medestichter Joseph Strobbe. O.a. de nationale voorzitter, Oct. Lokest, was aanwezig. Ook op zondag 18 september 1955 waren er grote vaderlandse feesten in Izegem. Dat gebeurde ter gelegenheid van 125 jaar Belgische onafhankelijkheid, het 35-jarig bestaan van de NSB en het tienjarige bestaan van de plaatselijke afdeling van de bond van de Oud-Politieke Gevangenen. Die dag werd aan het oorlogsmonument 40-45 een gedenkplaat onthuld ter nagedachtenis van de politieke gevangenen van wie de naam nog niet voorkwam op het gedenkteken. Graag denken we ook terug aan 27 augustus 1983, toen deken Cauwe de huidige vlag van de NSB-Izegem inzegende en de oudstrijders ten stadhuize ontvangen werden.

Tijdens vele verbroederingsfeesten en andere feesten, was ook de NSB-afdeling Izegem van de partij. Plaatsgebrek verhindert ons hierop in te gaan. We denken hierbij o.a. aan de jubileumfeesten n.a.v. 150 jaar Koninklijke Izegemse Stadsfanfares op 23-25 juni 1956, met op 23 juni het bezoek aan de stad van prins Albert en prins Alexander en de Sprookjesstoet de volgende dag. In 1968 noteren we de affiliatie van de 1ste compagnie anti-tanks Siegen met de stad Izegem. Op 11 mei 1968 werd de oorkonde ondertekend van het officieel 'peterschap' van de stad Izegem en de Commandant Majoor Roger Deforche. Op de Grote Markt stonden vier tenten opgesteld om aan het publiek al het materiaal te tonen dat door deze eenheid

werd gebruikt. Einde mei trok een groep Izegemnaren naar Leopoldsburg op uitnodiging van Majoor Deforche en op 21 en 22 juni werden de bataljonsfeesten in Siegen bijgewoond.

Ook over de jaarlijkse vaderlandse plechtigheden in onze stad moeten we bijzonder kort zijn. Elk jaar wordt op 17 februari door de oudstrijders hulde gebracht aan koning Albert I; die dag in 1934 verongelukte hij in Marche-les-Dames. Ook op 21 juli, 1 en 11 november is de NSB van de partij. Buiten Izegem wordt jaarlijks meegedaan aan de hulde aan koning Albert I en de helden van de IJzer, in Nieuwpoort, de eerste zondag van augustus (sedert 1935), aan de herdenking van de Leieslag, de derde zondag van mei in Kuurne, de hulde aan de gesneuvelden 1940-'45 in Kortrijk aan het Leiomonument. Aan talrijke vlaginhuldigingen in en buiten Izegem werd herhaaldelijk deelgenomen.

Er was zodanig veel reden tot feesten en herdenken dat na de tweede wereldoorlog in de schoot van de NSB 14-18/40-44 een feestcomité werd opgericht om de feesten te organiseren en te coördineren. André Rossiers, Firmin Vansteenkiste, Celest Vandembroucke, Henri Verfaillie en Roger Devos waren er de spilfiguren in. Er was o.a. vanaf 31 december 1946 het jaarlijks oudejaarsavondbal in de zaal Patria, op de Grote Markt, zolang de zaal bestond. Er werd een kaartclub opgericht voor de NSB-leden en hun echtgenoten; elke vierde maandag van de maand werd bij een lid-herbergier gekaart. Voor de kinderen van de oudstrijders was er een sinterklaasfeest. Van 1959 tot 1963 werd in november voor de leerlingen van het zesde leerjaar van alle lagere scholen een opstelprijskamp uitgeschreven. We vernemen ook nog de motocrossen die in 1949, '50 en '51 in de Mandelmeersen georganiseerd werden, een van de manieren om aan geld te geraken.

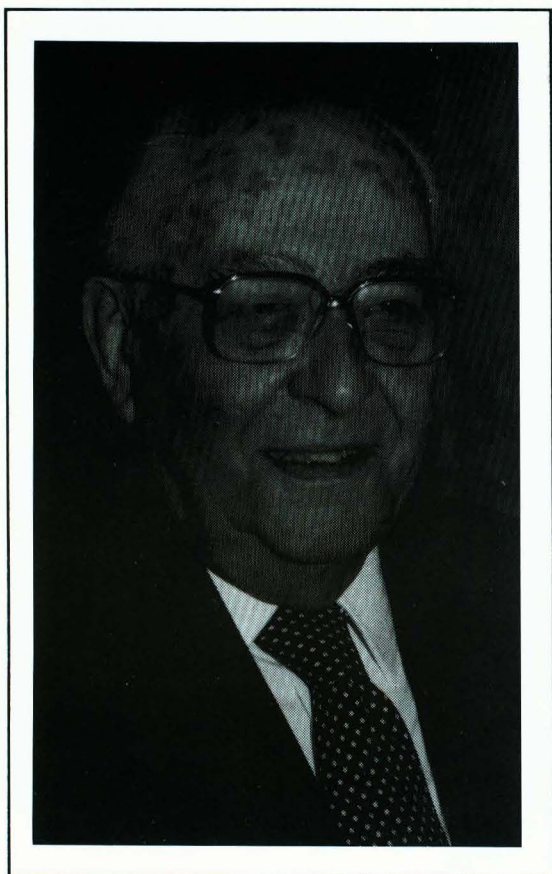
Het lokaal en het bestuur

De NSB-afdeling Izegem is in de loop van zijn bestaan herhaaldelijk van lokaal verhuisd. Het ging achtereenvolgens om De Hertog van Brabant (hoek Molenweg en Nederweg), café 't Park (Korenmarkt), café Garenhuis (Grote Markt), café Normandië (Grote Markt), Restaurant de la Gare (aan het station) en nu café 't Putje (op het plein aan de Sint-Tillokerk). Hier is er elke eerste zondag van elke maand (augustus uitgezonderd) van 10.30 tot 11.30 uur zitdag voor de leden en voor de sociale dienst; alle dienstverleningen zijn gratis. Jarenlang hield de NSB twee algemene jaarvergaderingen, waarvan die in februari de statutaire vergadering was. Later werd slechts één algemene vergadering meer gehouden, in de zaal Damberd, Patria en nu in het hotel Century.

Een aantal NSB-afdelingen zijn gegroepeerd in gewestelijke groeperingen. Zo behoort de afdeling Izegem tot de gewestgroepering Rodenbachstreek, waarvan Firmin Deschrijvere gewestvoorzitter is. De Rodenbachstreek vormt met de gewesten Schelde en Leie, de Westhoek, Veurne-Ambacht en het Brugse de provinciale groep West-Vlaanderen, geleid door Michel Vandendorre. Momenteel zijn er in België 1308 plaatselijke afdelingen: 695 Nederlandstalige en 613 Franstalige. Samen gaat het om 66.866 leden.

Het Izegemse bestuur is natuurlijk herhaaldelijk van samenstelling gewijzigd, wegens ontslag of afsterven. Op de statutaire vergadering van maart 1983 nam Jacques Vandembogaerde ontslag als voorzitter. Hij werd opgevolgd door Maurice Vandommele en werd erevoorzitter. Het bestuur zag er toen verder als volgt uit: Voorzitter 14-18 L. Vangheenberghe, secretaris André Ostyn, vaandrig en hulpsecretaris Henri Verfaillie, penningmeester Roger Devos, commissaris Roger Vandoorne, Hippoliet Vierstraete,

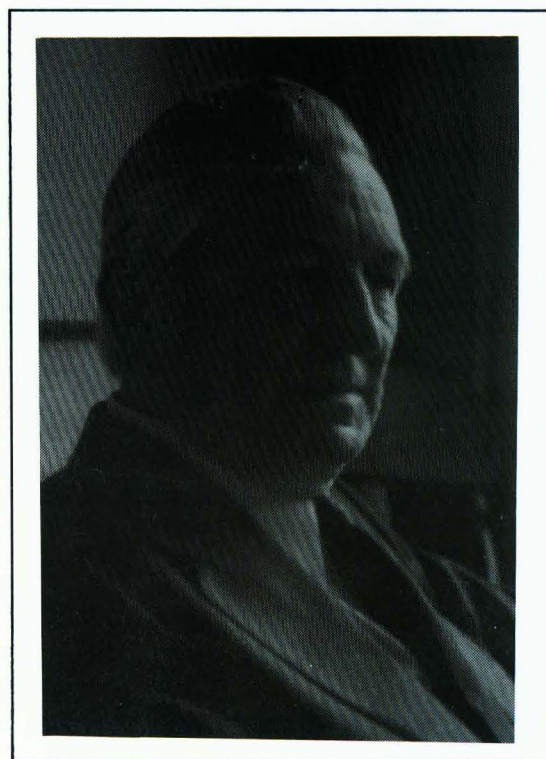
Richard Vleirickx, Michel Vandenberghe, Roger Vanrenterghem, Jules Geldof, André en Omer Vierstraete. Diezelfde vergadering werd secretaris André Ostyn gehuldigd: vanaf de stichting had hij het vele secretariatswerk zonder de minste vergoeding plichtsgetrouw vervuld. In deze lange periode had hij meer dan 5000 brieven geschreven, meer dan 1000 zitdagen gehouden en meer dan 500 vergaderingen of congressen bijgewoond, dat alles ten bate van 'zijn' NSB!

Léon Vangheenberghe, gefotografeerd op zijn negentigste verjaardag.

Momenteel bestaat het bestuur uit voorzitter Maurice Vandommele, ondervoorzitter Roger Vanrenterghem, secretaris-penningmeester Roger Devos, commissaris Joseph Gors, vaandrig Jules Geldof en de bestuursleden Leon Hinnaert, Pierre Lemièrre, Leon Lucas, Roger Parmentier, Amand

Pattyn, Roger Vandenberghe en Omer Vierstraete. We brengen de volgende bestuursleden die overleden zijn, maar steeds hun volle medewerking verleenden, graag in herinnering: Henri Lapeire, Georges Maes, André Ostyn, André Rosiers, Michel Schelpe, Jacques Vandenberghe, Michel Vandenberghe, Celest Vandembroucke, Firmin Vansteenkiste, Henri Verfaillie, André Vierstraete, Hipoliet Vierstraete en Richard Vleirickx. Niemand zal het ons kwalijk nemen dat we nu de leden voorstellen die in de loop der jaren zeer sterk op de voorgrond zijn getreden.

Jacques Vandenberghe, na de tweede wereldoorlog voorzitter van de NSB, tot 1983.

Beleidsmensen in de kijker

Joseph Strobbe, geboren in Izegem op 10 augustus 1893 en overleden in Knokke op 19 februari 1973, meester-drukker. Hij was infanterist bij het 2de linieregiment. Hij

Izegem, 11 november 1975.

V.l.n.r. H. Verfaillie, V. Vangheluwe, A. Desmet, J. Bourgeois, burgemeester G. Nyffels, ?, E. Samyn en achteraan R. Maertens, na de hulde aan de oorlogsmonumenten.

was vanaf 4 augustus 1914 bij de oorlogsgebeurtenissen, maakte de slag mee bij Houtem-St.-Margriet, een deel van de slag om Halen, was bij de terugtocht op Antwerpen en vier jaar aan het IJzerfront. Samen met aalmoezenier Georges Blomme en sergeant Fernand Weustenraad waren zij de stichters en bezielers van het frontblaadje *Onze Isegheemnaar*. Joseph Strobbe belegde, in de rustperiodes, bijeenkomsten voor de Izegemse soldaten aan het IJzerfront en organiseerde begrafenissen voor gesneuvelde makers. Na de oorlog was hij stichter van de eerste oudstrijdersvereniging in Izegem en eerste voorzitter. In 1923, bij de scheuring in de oudstrijdersbond, sloot hij zich aan bij de groep van Leon Vangheenberghe; hij werd de eerste voorzitter van de nieuwe bond, die aansloot bij de Nationale Strijdersbond.

Joseph Strobbe was niet alleen actief op plaatselijk, maar ook op provinciaal en nationaal vlak: hij werd nationale beheerder voor West-Vlaanderen bij het federaal bestuur en eerste nationale ondervoorzitter van de nationale federatie. Hij was ook de 'uitdenker' van vaderlandse feesten in onze stad. Hij was oudstrijder en oorlogsinvalid 14-18, vuurkruiser en werd vereerd met verscheidene nationale en buitenlandse eretekens. Hij was lid van de beheerraad van het koning Albert-gedenkteken in Nieuwpoort en medeorganisator van de jaarlijkse hulde aan koning Albert en de helden van de IJzer.

Leon Vangheenberghe, geboren in Izegem op 19 december 1894 en overleden in Izegem op 11 oktober 1990, schoenfabrikant. Hij nam in 1914 dienst bij de zoge-

Het bestuur van de NSB in 1993.

Zittend: commissaris J. Gors, ondervoorzitter R. Vanrenterghem, voorzitter Maurice Vandommele, secretaris-penningmeester R. Devos en vaandrig J. Geldof.

Rechtstaand: O. Vierstraete, L. Lucas, A. Pattyn, P. Lemiere, R. Parmentier, R. Vandenberghe en L. Hinnaert.

naamde landsbommen, de mortieren 7.6. Op twintigjarige leeftijd kwam hij aan het IJzerfront. Hij was vuurkruiser en oorlogsinvalide 14-18. In de loopgrachten, bij de loopgraafschutters, kiemde de vriendschap voor alle strijdmakers. Terug in het burgerleven was hij een gewaardeerde werkgever in de schoennijverheid, waarvan hij de glansperiode meemaakte. De oudstrijdersvereniging was zijn levensopdracht. In 1923 stichtte hij samen met Joseph Strobbe de nationale strijdersbond afdeling Izegem; hij streefde naar een bond buiten en boven alle politieke strekkingen. Hij werd ondervoorzitter en bleef dat tot zijn dood. In 1946 was hij de

bezieler en de bemiddelaar die de twee oorlogsgeneraties samenbracht in één grote bond. In 1947 was hij de grondlegger van het overlijdensfonds van de NSB-afdeling Izegem en afgevaardigd beheerder van de v.z.w. Maar hij wilde meer. Hij plande een overkoepelend orgaan van de Izegemse vaderlandse groeperingen en werd er de eerste voorzitter van. In deze functie werd hij opgevolgd door Jean-Pierre Vandenberghe, voorzitter van de oorlogsvrijwilligers afdeling Izegem. Vangheenberghe werd vereerd met verscheidene militaire en burgerlijke eretekens, o.a. als commandeur in de orde van Leopold II met zwaarden.

Een grote werker voor de NSB-afdeling Izegem was secretaris **André Ostyn**, geboren in Kachtem op 26 november 1909 en overleden in Izegem op 13 augustus 1984. Hij was onderwijzer aan het Sint-Jozefscollege en leraar aan de Stedelijke Nijverheidsschool. Hij was medestichter van de NSB 40-45, eerste secretaris en is het gebleven tot aan zijn dood. Als oudstrijder had hij de mobilisatie en de achttiendaagse veldtocht meegemaakt. Als krijgsgevangene had hij maandenlang de onmenselijke vernederingen in Stalag X13 in Sandborstel moeten ondergaan; hij kwam terug als een lichamelijk en geestelijk geknakt man.

Ook de **familie Vandenbogaerde** was en is van grote betekenis voor de NSB-afdeling Izegem. Het begon met Emiel Vandenbogaerde, die steeds voorzitter was van de vaderlandse plechtigheden in onze stad. Op een bepaald moment waren er drie gebroeders Vandenbogaerde voorzitter van een vaderlandse vereniging. Raymond was dat - een tijdje - van de Oud-Politieke Gevangenen, Jacques van de NSB 40-45 en Jean-Pierre van de oorlogsvrijwilligers en van het overkoepelend orgaan van de vaderlandse verenigingen van de stad Izegem. Van hen leeft en fungeert alleen Jean-Pierre Vandenbogaerde nog.

Tot besluit

NSB-Izegem heeft 70 jaar gewerkt, gefeest, het ideaal wakker gehouden. De afdeling kende hoogten en laagten, zoals alle verenigingen. Maar er werd steeds geprobeerd om de basisdoelstellingen te bewerkstelligen: blijvende en dankbare hulde aan de oorlogsslachtoffers van beide oorlogen, strijd voor de realisatie van stoffelijke en morele waarden, belijdenis en actie voor vrede onder alle mensen, geloof in het samenleven van de gemeenschappen onder de leiding van onze vorst, trouw aan eigen aard en zeden. De NSB-Izegem heeft steeds meegewerkt aan

alle vaderlandse plechtigheden in onze stad, dat met de grote morele en financiële steun van de opeenvolgende gemeentebesturen.

Maurice Vandommele, voorzitter van de NSB-afdeling Izegem sedert 1983 en nationaal beheerder sedert 1991.

Een jubileumfeest is niet alleen naar het verleden kijken, maar ook in de toekomst blikken. 70 jaar NSB-Izegem mag geen eindpunt zijn; het moet een stimulans zijn om trouw te blijven aan de doelstellingen van de NSB. We zijn dat verschuldigd aan al onze kameraden die hun leven verloren in beide oorlogen, aan de vele makkers wie we kenden in onze afdeling en er niet meer bij zijn, aan de vele families uit de grote NSB-familie.

Laat ons verder ijveren voor de vrede onder alle mensen van goede wil, zodat we

kunnen leven in een vaderland waar het voor iedereen goed is om leven.

BIBLIOGRAFIE

Jean-Marie Lermyte

Bart BLOMME. *Het oorlogsmonument van de tweede wereldoorlog*. - *Ten Mandere*, nr. 80 (1988), p. 71-87.

ID. *Nog over het monument van de tweede wereldoorlog*. - *Ten Mandere*, nr. 81 (1988), p. 159-160.

ID. *Een rue d'Izegem in Hotton*. - *Ten Mandere*, nr. 94 (1992), p. 19-24.

Willy BOUCQUET. *Verscheidene artikels in Kroniek van Groot-Izegem 1992*. Izegem, Hochepped, 1992, 319 p.

Joseph BOURGEOIS. *Het eerste luchtbombardement [in Izegem]*. - *Ten Mandere*, nr. 14 (1966), p. 25-27.

Paul COCLE. *West-Vlaanderen in de bezetting*. Roeselare, Roularta, 1984, nl. p. 143-149.

Pieter DECLERCQ. *Het militair kerkhof in wereldoorlog I*. - *Ten Mandere*, nr. 10 (1964), p. 3-12.

A[ndré] D[EMEURISSÉ]. *1914-1964. Hulde aan hen die vielen. Onze Izegemse helden uit wereldoorlog I*. - *Ten Mandere*, nr. 9 (1964), p. 53-57.

Maurice NAESSENS. *Kroniek van de tweede wereldoorlog met gebeurtenissen te Izegem, Ingelmunster en Ommeland*. Izegem, Hochepped, 1990, 510 p.

Marcel NUIJTENS. *The British War Medal*

verleend aan Izegemnaren. - *Ten Mandere*, nr. 89 (1991), p. 35-46.

ID. *Duitse kantine munten uit de eerste wereldoorlog*. - *Ten Mandere*, nr. 78 (1987), p. 139-142.

ID. *Noodgeld te Izegem in de eerste wereldoorlog*. - *Ten Mandere*, nr. 10 (1963), p. 26-31.

ID. *Het noodgeld van groot Izegem (Izegem - Emelgem - Kachtem) gedurende de eerste en tweede wereldoorlog*. - *Ten Mandere*, nr. 71 (1985), p. 38-93, met aanvulling in nr. 78 (1987), p. 131-138.

Naar gegevens van Maurice RENIER: *Symfonische avonden in oorlogstijd*. - *Ten Mandere*, nr. 64 (1982), p. 251-253.

Raoul ROYAUX. *Het 8e L.R. in zijn strijd rond Izegem*. - *Ten Mandere*, nr. 50 (1978), p. 45-67.

ID. *Het 16e L.R. in zijn strijd rond Izegem op 27 mei 1940*. - *Ten Mandere*, nr. 51 (1978), p. 137-153.

J. TANGHE. *Het frontblaadje "Onze Iseghemnaar" tijdens de eerste wereldoorlog*. - *Ten Mandere*, nr. 66 (1983), p. 122-139.

Raf VANDENBERGHE. *De nationale vuurkruisersbond afdeling Izegem*. - *Ten Mandere*, nr. 82 (1988), p. 200-236.

Antoon VANDROMME. *"Boos Izegem" aan het front*. - *Ten Mandere*, nr. 54 (1979), p. 95-108.

ID. *Duitse bezetting en voedselbedeling in W.O. I*. - *Ten Mandere*, nr. 66 (1983), p. 95-121.

ID., naar Florent BOURGEOIS. *De eerste hulanen te Izegem. 1914*. - *Ten Mandere*, nr. 54 (1979), p. 109-110.

ID. *"Flugplats Abeele"*. - *Ten Mandere*, nr. 54 (1979), p. 111-113, met aanvulling in nr. 60 (1981), p. 164.

ID. *Vijftig jaar geleden. Onthulling van het*

monument voor de gesneuvelden. - *Ten Mandere*, nr. 27 (1970), p. 49-63.

Gabriël VERBEKE. *Roeselare '40-'44. Verzet, bezetting en bevrijding.* Standaard Boekhandel, 1992, passim.

Urbain VERFAILLIE. *Oorlogsverhalen.* Verschenen in *Ignis Vox*, tijdschrift van de Izegemse brandweer, 1974-1981.
ID. *Nacht und Nebel.* S.l., s.d.

Rafaël VERHOLLE. *Bij een schenking en een bezoek.* - *Ten Mandere*, nr. 6 (1962), p. 3.

ID. *De eerste wereldoorlog, breuk met het verleden.* - J.-M. LERMYTE (red.), *Geschiedenis van Izegem.* Izegem, Ten Mandere, 1985, p. 351-370.

ID. *Izegem tijdens wereldoorlog I.* - *Ten Mandere*, nr. 9 (1964), p. 3-52.

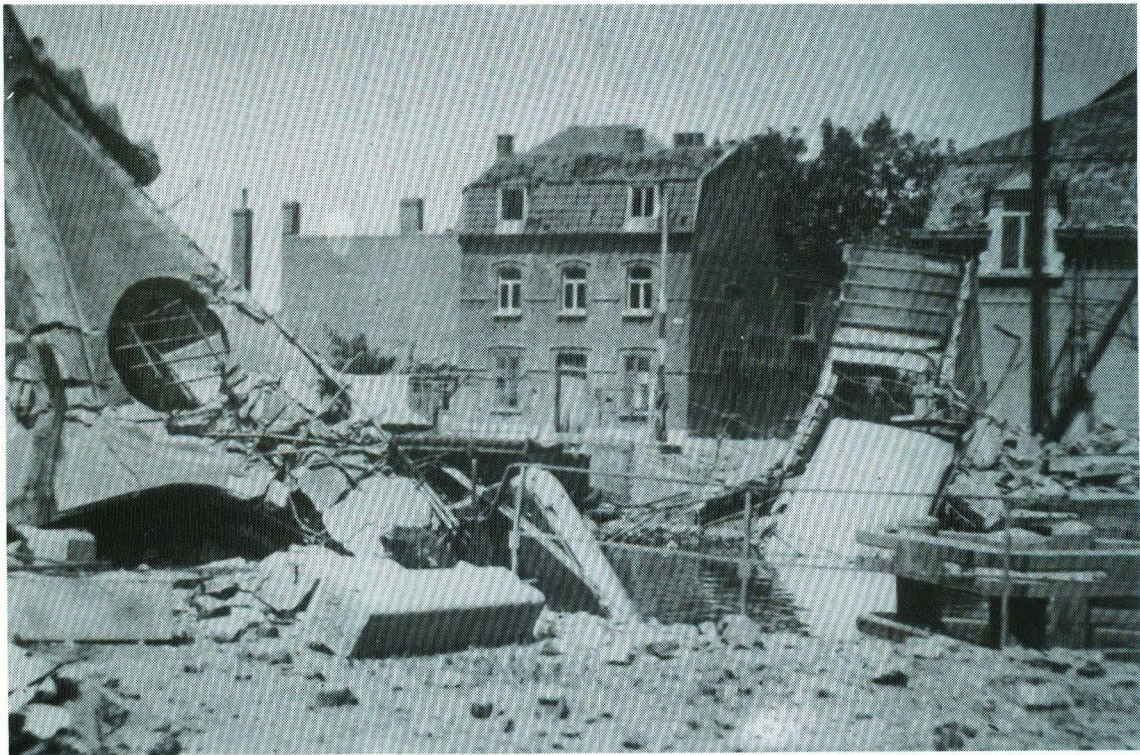
ID. *25 jaar geleden werd Izegem bevrijd.* - *Ten Mandere*, nr. 24 (1969), p. 20-23.

ID. *Kerstklokken luidden. Kerstnacht 1916.* - *Ten Mandere*, nr. 2 (1960), p. 5-6.

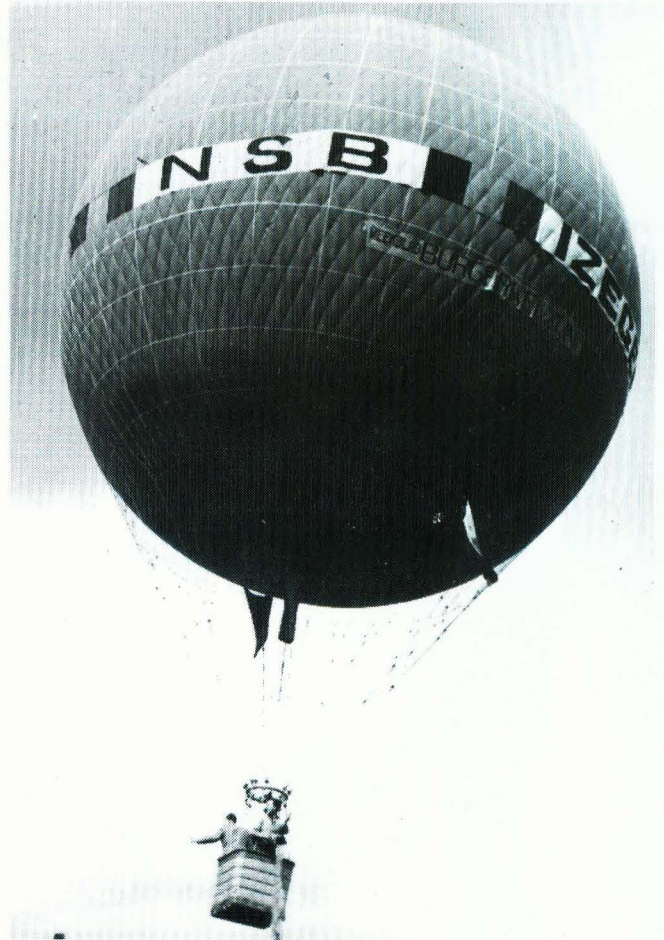
ID. *Kleine kanten van een grote oorlog.* - *Ten Mandere*, nr. 10 (1964), p. 12-25 en nr. 11 (1965), p. 3-12.

ID. *De tweede wereldoorlog.* - J.-M. LERMYTE (red.), *Geschiedenis van Izegem,* Izegem, Ten Mandere, 1985, p. 423-435.

X. *Canadezen te Izegem (eind februari 1945-begin april 1945).* - *Ten Mandere*, nr. 44-45 (1976), p. 120-121 (foto).

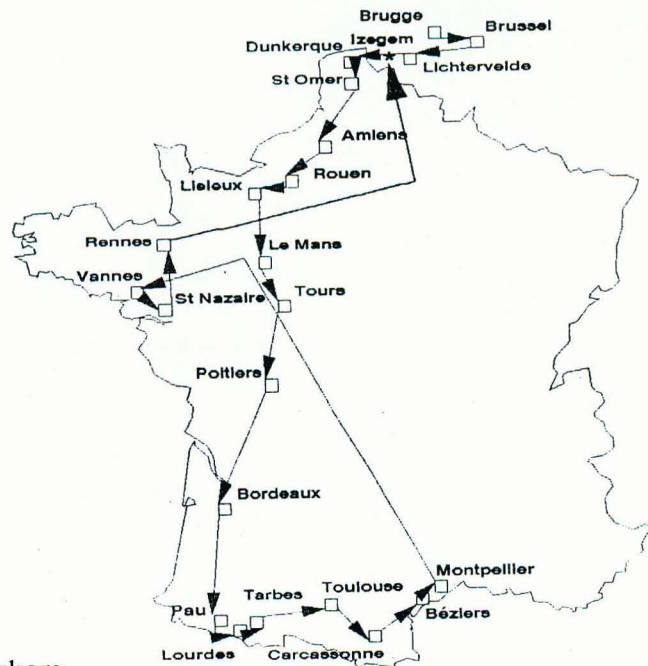
De brug over de vaart na de meidagen van 1940.

Het congres van de NSB van
West-Vlaanderen, 1919-1949.
Izegem 15 mei 1949.
Ballonwedstrijd.

Op 26 maart 1990 werd de honderdste verjaardag gevierd van Joseph Bourgeois, jarenlang de voorzitter van de vuurkruisiers.

De reisroute van Léon Hinnaert en zijn makkers.

Groepsfoto op de binnenplaats van het Izegemse stadhuis n.a.v. het bezoek van het 61e Recce Regiment, 15 september 1990.

**Misschien staat uw naam niet als een van onze honderd ereleden vermeld omdat u 600 fr. vergat te betalen op rekening 712-0700260-03 van Ten Mandere?
Gewone leden betalen 400 fr.**

vandemoortele

RODA
FAMA
MINELMA
VITELMA
ST. VILLEPRE
RESI
BLANC DE BOEUF
REDDY
MAYONAISE VANDEMOORTELE
OLIE VANDEMOORTELE

Alle kunde van het vak.

Drukkerij
STROBBE
Traditie en Innovatie

Drukkerij Strobbe bvba • Kasteelstraat 1 • 8870 IZEGEM • Tel. (051) 33 32 11